

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
FINANSŲ IR MOKESČIŲ KATEDRA**

AUŠRA RADAVIČIŪTĖ

**IMPORTUOJAMŲ PREKIŲ KILMĖS KONTROLĖS
TEISINIAI ASPEKTAI IR ĮGYVENDINIMO ANALIZĖ
LIETUVOS RESPUBLIKOS MUITINĖJE**

Magistro baigiamasis darbas

**Vadovas
doc. dr. J. Radžiukynas**

VILNIUS, 2013

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
FINANSŲ IR MOKESČIŲ KATEDRA**

**IMPORTUOJAMŲ PREKIŲ KILMĖS KONTROLĖS
TEISINIAI ASPEKTAI IR ĮGYVENDINIMO ANALIZĖ
LR MUITINĖJE**

**Teisės ir muitinės bei mokesčių institucijos veiklos baigiamasis darbas
Studijų programa 621M90017**

**Vadovas
doc. dr. J. Radžiukynas
2013 04**

**Recenzentas
(parašas)
2013 05**

**Atliko
TMMmis1-01 gr. stud.
(parašas) A. Radavičiūtė
2013 04 12**

VILNIUS, 2013

TURINYS

<u>IVADAS</u>	7
<u>1. PREKIŲ KILMĖS NUSTATYMO IR KONTROLĖS TEISINIS REGLAMENTAVIMAS BEI EKONOMINIAI ASPEKTAI</u>	10
<u>1.1. Prekių kilmės samprata, rūšys ir reikšmė tarptautinėje prekyboje</u>	10
<u>1.2. Prekių kilmės nustatymo ir kontrolės teisinis reglamentavimas</u>	14
<u>1.2.1. Nepreferencinės ir preferencinės prekių kilmės nustatymo teisės aktų sistema</u>	14
<u>1.2.2. Prekių kilmės reglamentavimas Europos Sąjungos teisėje ir Lietuvos teisės aktais</u>	20
<u>2. PREFERENCINĖS PREKIŲ KILMĖS NUSTATYMO IR KONTROLĖS ĮGYVENDINIMO ANALIZĖ</u>	23
<u>2.1. ES tarptautiniai preferenciniai susitarimai, jų rūšys ir struktūra</u>	23
<u>2.2. Preferencinės prekių kilmės nustatymo ir kontrolės įgyvendinimo ES muitų teisėje analizė</u>	30
<u>2.2.1. Pagrindiniai preferencinės prekių kilmės įgijimo kriterijai</u>	30
<u>2.2.2. Kiti prekių kilmės nustatymo struktūriniai elementai preferenciniuose susitarimuose</u>	37
<u>2.3. Prekių kilmę patvirtinantys dokumentai ir administracinis bendradarbiavimas</u>	42
<u>2.4. Prekių kilmės tikrinimo ir kontrolės analizė Lietuvos muitinėje</u>	49
<u>3. PREKIŲ KILMĖS KONTROLĖS IR ĮGYVENDINIMO ATEITIES GAIRĖS</u>	54
<u>3.1. ES preferencinių susitarimų ateities perspektyvos</u>	54
<u>3.2. Prekių kilmės nustatymo ir kontrolės įgyvendinimo tobulinimo perspektyvos</u>	56
<u>IŠVADOS</u>	61
<u>LITERATŪRA</u>	63
<u>ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS</u>	69
<u>SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA</u>	71
<u>SANTRAUKA ANGLŲ KALBA</u>	73
<u>PRIEDAI</u>	75

LENTELĖS

1 lentelė. Dokumentai, kuriais remiantis nustatoma preferencinė ir nepreferencinė prekių kilmė.....	15
2 lentelė. Kilmės taisyklių sąrašo ištrauka.....	36
3 lentelė. Galiojantys pranešimai importuotojams, paskelbti iškilus pagrįstoms abejonėms dėl prekių kilmės.....	48
4 lentelė. Prekių kilmės dokumentų tikrinimas 2007 – 2012 m. laikotarpiu.....	49
5 lentelė. Išduotų kilmės sertifikatų skaičius 2007 – 2012 m. laikotarpiu.....	52

PAVEIKSLAI

1 pav. Pagrindinės ES preferencinių susitarimų rūšys.....	24
2 pav. Lietuvos eksportas ir importas į(iš) ELPA šalis 2007 – 2012 m. laikotarpiu.....	25
3 pav. Pagrindiniai prekių kilmės įgijimo kriterijai.....	31
4 pav. Prekių kilmės nustatymo struktūriniai elementai.....	37
5 pav. Preferencinių prekių kilmės kontrolės įgyvendinimo principinė schema.....	42
6 pav. Papildomai apskaičiuoti mokesčiai po muitinio įforminimo dėl kilmės 2007 – 2011 m. laikotarpiu.....	51

PRIEDAI

1 priedas. ES sudaryti preferenciniai susitarimai su trečiosiomis šalimis.....	76
2 priedas. ES preferencinės prekybos dalis bendroje ES importo ir eksporto apimtyje.....	77
3 priedas. EUR.1 formos prekių kilmės sertifikatas.....	78
4 priedas. Lietuviškos kilmės prekių eksportas 2007 – 2012 m.....	80

ĮVADAS

Tarptautinės prekybos liberalizavimas, pasaulyje vykstantys globalizacijos procesai skatina šalis atverti savo rinkas, užmezgant, vystant ir plėtojant naujus užsienio prekybos ryšius, prisijungiant prie abipusiškai naudingų sutarčių, lengvinančių tarpusavio prekybą, sudarant dvišalius preferencinės prekybos susitarimus ar taikant vienašales muitų lengvatas importuojamoms prekėms iš besivystančių ar silpnai išsivysčiusių šalių. Pasaulinės prekybos liberalizavimas, intensyvėjantys šalių tarpusavio ryšiai tarptautinio bendradarbiavimo, prekybos srityje skatino ir Lietuvą prisijungti prie tarptautinių organizacijų ir plėsti tarptautinį bendradarbiavimą.

Lietuvos narystė Europos Sąjungoje (toliau – ES) iš esmės pakoregavo Lietuvos užsienio prekybinius santykius ir tarptautinį bendradarbiavimą ne tik su ES valstybėmis narėmis, bet taip pat su trečiosiomis valstybėmis. Prisijungusi prie ES, Lietuva, tapusi didžiausio pasaulyje regioninio darinio – Bendrosios prekybos politikos dalimi, pradėjo įgyvendinti ES sudarytą laisvosios prekybos zonos susitarimą, preferencines prekybos sutartis su trečiosiomis šalimis, taikyti bendrąjį maito tarifą ir maitinės procedūras prekyboje su trečiosiomis šalimis. Visų sudarytų susitarimų apimančių tarptautinę prekybą vienas iš pagrindinių tikslų – lengvinti tarptautinę prekybą, palaipsniui mažinant ir galiausiai naikinant prekybos kliūtis: tarifinius, netarifinius bei kiekybinius apribojimus.

Prekių kilmės taisyklės neatsiejama preferencinių susitarimų dalis, nes sumažinti ar nuliniai maitai pagal šiuos susitarimus taikomi tik prekėms, turinčioms Susitariančių šalių kilmę. Kiekviename susitarime atskiru protokolu ar priedu reglamentuojamos prekių kilmės nustatymo taisyklės, nustatytos kilmę patvirtinančių dokumentų išdavimo formos ir sąlygos, reglamentuota prekių kilmės kontrolė bendradarbiaujant su Susitariančių šalių maitinėmis.

Temos naujumas ir aktualumas. ES nuolatos plečia preferencinių susitarimų, sudarančių palankias prekybos sąlygas, ratą su trečiosiomis valstybėmis. Šiuo metu rengiama precedento neturinti dvišalė prekybos darbotvarkė, deramasi ar ketinama pradėti derybas su naujomis šalimis dėl tarptautinių sutarčių sudarymo. Tai atveria naujas prekybos su trečiosiomis šalimis plėtros galimybes ir Lietuvai. Nagrinėjamos temos atžvilgiu ypatingas dėmesys turi būti kreipiamas prekių kilmės taisyklėms, nes tik šių taisyklių tinkamas įgyvendinimas lemia preferencijų taikymą pagal sudarytus preferencinius susitarimus.

Kadangi maitinių veikla yra tiesiogiai susijusi su tarptautine prekyba, ji atsako už tarptautinių sutarčių laikymąsi, šiuo atveju svarbi preferencinių sutarčių nustatytų reikalavimų, taikomų prekių kilmės nustatymo taisyklėms kontrolė, jos įgyvendinimas. Maitinė turi užtikrinti, kad šalys negalėtų nesąžiningai

pasinaudoti teikiamomis preferencijomis, dėl ko būtų pažeisti importuojančios šalies finansiniai interesai ir iškraipoma tarptautinė prekyba.

Tyrimo problema. Kuriant pasauliui atvirą prekybos politiką, tarp šalių sudaromi preferenciniai susitarimai, suteikiantys galimybę importuojamoms prekėms, turinčioms Susitariančiųjų šalių kilmės statusą, taikyti sumažintą arba nulinį muitų tarifą. Dėl šios priežasties svarbu nustatyti kaip taikomos prekių kilmės taisyklės jų kilmei nustatyti, su kokiomis problemomis susiduriama.

Be to, pasitaiko atvejų, kuomet teisės subjektai norėdami pasinaudoti taikomomis lengvatomis ar visiškai išvengti muitų mokesčių netinkamai taiko prekių kilmės nustatymo taisykles arba klastoja dokumentus, patvirtinančius prekių kilmės šalį. Vadinasi, Lietuvos muitinei tenka svarbus vaidmuo – atlikti importuojamų prekių tikrinimą ir kontrolę, užtikrinant, kad nebūtų pažeidžiamas sąžiningos konkurencijos principas. Dėl šios priežasties kyla klausimas kaip dažnai LR muitinė tikrina prekių kilmės šalį patvirtinančius dokumentus ir bendradarbiauja su kitomis šalimis norėdama nustatyti pažeidimo atvejus?

Tyrimo objektas – importuojamų prekių kilmė, jos kontrolės teisinis reglamentavimas ir įgyvendinimas.

Tyrimo dalykas – prekių kilmę ir jos kontrolę reglamentuojančių teisės aktų analizė, kontrolės praktinio įgyvendinimo analizė.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti prekių kilmės kontrolės teisinį reglamentavimą pagrindiniuose ES ir LR teisės aktuose, tarptautiniuose dokumentuose ir susitarimuose, nustatyti muitinės vaidmenį įgyvendinant prekių kilmės kontrolę.

Tyrimo uždaviniai. Siekiant minėto magistro baigiamojo darbo tikslo, keliami šie uždaviniai:

1. Apibrėžti prekių kilmės sampratą, prekių kilmės rūšis bei reikšmę tarptautinėje prekyboje.
2. Išnagrinėti svarbiausius tarptautinius dokumentus, reglamentuojančius prekių kilmę ir jos kontrolę.
3. Išanalizuoti ES ir LR teisės aktus ir identifikuoti kilmės taisyklių kriterijus bei prekių kilmės kontrolės įgyvendinimo principus;
4. Išanalizuoti ES preferencinių susitarimų 4 protokolą „Prekių kilmės taisyklės ir administracinis muitinių bendradarbiavimas“.
5. Atlikti prekių kilmės tikrinimo bei kontrolės analizę LR muitinėje;
6. Nustatyti prekybą lengvinančių susitarimų sudarymo bei prekių kilmės nustatymo ir kontrolės įgyvendinimo ateities perspektyvas.

Tyrimo metodai. Iškeltiems magistro baigiamojo darbo uždaviniams įgyvendinti buvo naudotasi teoriniais ir empiriniais tyrimo metodais.

Teoriniai tyrimo metodai:

Abstrahavimo metodas. Apibendrinus išanalizuotą mokslinę literatūrą, ES bei LR teisės aktus, tarptautinius dokumentus ir susitarimus sukurtos schemas, nustatančios pagrindinius prekių kilmės įgijimo kriterijus ir prekių kilmės nustatymo struktūrinius elementus, sudaryta preferencinių prekių kilmės kontrolės įgyvendinimo schema.

Lyginimo metodas. Analizuojami ir tarpusavyje lyginami ES ir LR teisės aktai, tarptautinės sutartys ir dokumentai.

Apibendrinimo metodas. Naudojamas išanalizuotai mokslinei literatūrai ir ES bei LR teisės aktams apibendrinti, išvadoms pateikti.

Empiriniai tyrimo metodai. Pagrindinis darbe naudojamas metodas – *teisinių dokumentų analizės metodas*. Atlikta ES ir LR teisės aktų, tarptautinių sutarčių bei dokumentų, reglamentuojančių prekių kilmės taisyklės bei kontrolę analizė. Taip pat remiamasi moksline literatūra, LR statistiniais duomenimis bei įvairių institucijų, aktualia analizuojamos temos atžvilgiu, pateikta informacija internetinėse svetainėse. Reikia pažymėti, tai kad nagrinėjama tema trūksta specializuotos literatūros lietuvių kalba, tiek teoriniu, tiek praktiniu aspektu.

1. PREKIŲ KILMĖS NUSTATYMO IR KONTROLĖS TEISINIS REGLAMENTAVIMAS BEI EKONOMINIAI ASPEKTAI

1.1. Prekių kilmės samprata, rūšys ir reikšmė tarptautinėje prekyboje

Spartus tarptautinės prekybos liberalizavimas, globalizacijos procesai įtakojo poreikį nustatyti prekių kilmę, o ypač prekių kilmės nustatymo svarba išaugo, kai išplito laisvosios prekybos zonos bei preferenciniai susitarimai ir šalys pradėjo skirtingai traktuoti panašias importuojamas prekes pagal tai, kurioje šalyje jos pagamintos. Bendrąja prasme prekių kilmė gali būti suvokiama kaip prekių „pilietybė“, t. y. nurodomas prekių kilmės statusas (prekių kilmės šalis) vadovaujantis tarptautiniuose susitarimuose nustatytais prekių kilmės taisyklėmis. Tai reiškia, kad prekių kilmės sąvokoje galima įžvelgti specifinį aspektą, kadangi prekių kilmė sugretinama su Kilmės taisyklių reikalavimais, kurių turinys nėra toks paprastas kaip gali pasirodyti.

Prekių kilmę nustatyti darosi vis sudėtingiau, tai įtakoja liberalėjanti tarptautinė prekyba, globalizacijos procesai įtakoja technologijų pažangą, tarptautinės kompanijos plečia savo veiklą apimdamos ne vienos šalies teritoriją, specializuojasi tam tikrų sudedamųjų dalių gamyboje, naudoja iš kitų šalių parsivežtas žaliavas galutiniam produktui pagaminti. Visa tai apsunkina prekių kilmės nustatymą, tampa nebeaišku kaip traktuoti galutinio produkto kilmę, kai produkto gamyboje naudojamos žaliavos, dalys, komponentai yra iš skirtingų šalių. Visi šie procesai sąlygoja poreikį nustatyti tam tikrus kriterijus, apibrėžimus, kuriais vadovaujantis būtų nustatoma prekių kilmė. Būtent Kilmės taisyklės yra viena esminių prekybos susitarimo dalių, kuomet reikia atskirti skirtingų šalių medžiagas panaudotas prekei gauti.

Terminas Kilmės taisyklės kalba pats už save, tai nuoroda į taisykles, kurios nustato prekių kilmę tarptautinėje prekyboje. Dažniausiai prekių kilmės taisyklės apibrėžiamos kaip taisyklių rinkinys, kurio pagalba nustatoma prekių kilmė.

Prekių kilmės bei prekių kilmės taisyklių reikšmė paprastai siejama su trimis svarbiais veiksniais:

- 1) Globalizacijos poveikis gamybai prisidėjo prie to, kad darosi vis sunkiau nustatyti prekių kilmę.
- 2) Didėjantis diskriminacinės prekybos politikos priemonių taikymas nulėmė tai, kad būtina nustatyti kilmės šalį, tam kad jos būtų veiksmingai atskirtos.
- 3) Didėja galimybė prekių kilmės taisyklėmis pasinaudoti kaip protekcionistine priemone, kuri tampa prekybos politiką iškreipiančių įrankiu.

Anot Jones ir Martin (2008) produktų kilmės šalies nustatymas tarptautinėje prekyboje svarbus dėl šių priežasčių:

- norint tinkamai nustatyti muitų tarifus;
- taikant prekybos apsaugos priemones, padedančias išvengti nesąžiningos prekybos (pvz., antidempingą ir kompensacinius muitus) arba kiekybinius apribojimus (tarifus, kvotas);
- statistikos tikslais (pvz., pateikiama statistika kiek importuota ir eksportuota tam tikros kilmės prekių į tam tikrą šalį);
- kilmės šalies žymėjimo tikslais;
- dėl viešųjų pirkimų taisyklių, nes jų taisyklėse nustatytas pirmumas teikiamas vietos gamintojų ar tam tikros šalies prekėms ir pan.

Importuojamoms prekėms taikomas maito tarifas tiesiogiai priklauso nuo prekių įgytos kilmės, o ypatingai prekių kilmę nustatyti svarbu, kai jos importuojamos vadovaujantis preferencinių susitarimų nuostatomis ir norima taikyti sumažintą ar nulinį maito tarifą, be to, nuo tinkamai taikomo muitų tarifo priklauso ir surenkamų mokesčių kiekis (žr. 6 pav.).

Norint legaliomis priemonėmis apsaugoti ES rinką naudojamos antidempingo, antisubsidijų priemonės, kompensaciniai maitai. Antidempingo ir antisubsidijų (kompensacinių maitų) priemonės taikomos tam, kad konkrečios eksportuojančios šalies kilmės prekės neprarastų konkurencingumo importuojamų, kitos šalies kilmės prekių atžvilgiu.

2011 m. antidempingo arba antisubsidijų priemonės buvo taikomos 0,25 proc. visų į ES importuojamų produktų, ES buvo taikomos 117 antidempingo ir 10 antisubsidijų priemonių. Kadangi 2011 m. laikotarpiu galiojusios prekybos apsaugos priemonės įtakojo tik 0,25 proc. visų importuotų produktų, Komisijos nuomone, ES šias priemones naudojo pagrįstai ir laikydamasi taisyklių¹.

Nors pagal galiojančius ES teisės aktus tarpusavio prekyboje uždraudžiami kiekybiniai apribojimai ir lygiaverčio poveikio priemonės („Europos Ekonominės bendrijos steigimo sutarties“ 30 str.), tačiau Teisingumo Teismo sprendime, dar kitaip vadinamoje byloje „Cassis de Dijon“ nurodyta, kad galima taikyti išimtį leidžiančią taikyti lygiaverčio poveikio priemones, kuomet privalomi reikalavimai susiję su „mokesčių kontrolės veiksmingumu, visuomenės sveikatos apsauga, prekybinių sandorių sąžiningumu ir vartotojų apsauga“².

¹ 30-oji metinė Komisijos ataskaita Europos Parlamentui dėl ES antidempingo, antisubsidijų ir apsaugos priemonių (2011), COM/2012/0599 final. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0599:FIN:LT:HTML> [žiūrėta 2013 01 12]

² Teisingumo Teismo 1979 m. vasario 20 d. sprendimas byloje 120/78, Rewe Zentral v Bundesmonopolverwaltung für Branntwein, ECR 649

ES neturi bendrų importuojamų prekių kilmės žymėjimo taisyklių, išskyrus tam tikrus atvejus žemės ūkio sektoriuje, visgi Europos Parlamentas rezoliucijoje skatina, kad į ES importuojamų prekių etiketėse būtų rašoma jų kilmės šalis³.

Kilmės šalies žymėjimas tarptautinėje prekyboje svarbus ir dėl šių priežasčių: siekiant užkirsti kelią melagingiems arba klaidinantiems pranešimams apie tam tikrų importuotų prekių kilmę; apsaugoti vartotojus nuo apgaulingų bei klaidinančių nuorodų⁴.

Prekių kilmės nustatymo ir kontrolės reikšmė tarptautinėje prekyboje susijusi ir su neteisėtos, nesažiningos veiklos nustatymu, apimančiu prekių kilmės įgijimo nuostatas, prekių kilmės dokumentų išdavimą ir juose pateikiamos informacijos teisingumą. Galima išskirti šias prekių kilmės dokumentų klastojimo priežastis:

- norint neteisėtai pasinaudoti taikomais preferenciniais importo muitais, klaidingai nurodžius importuojamų prekių kilmės šalį;
- norint išvengti importuojančioje šalyje taikomų kiekybinių apribojimų, antidempingo ar kompensacinių muitų.

Nustatant galimus ir esamus kilmės taisyklių pažeidimus bei su dokumentų klastojimu susijusius atvejus labai didelę reikšmę turi muitinių tarpusavio bendradarbiavimas. Per muitinių administracijų bendradarbiavimą atliekama prekių kilmės dokumentų kontrolė.

Prekių kilmės kontrolė atliekama ir įgyvendinama ir nustatant ar prekė atitinka „Europos Bendrijos muitinės kodekse“ (toliau – EBMK), dvišalių preferencinių susitarimų Kilmės taisyklėse nustatytus reikalavimus, nes tik tokiu atveju, jei prekės atitiks juose nustatytus reikalavimus įgis atitinkamos šalies ar regiono kilmės statusą.

Izam (2003) išskiria šias kilmės taisyklių ypatybes:

1. Kilmės taisyklių apibrėžimas. Kilmės taisyklės yra taisyklių rinkinys, nustatantis reikalavimus, kurių privaloma laikytis, kad produktas įgytų tam tikros šalies ar regiono kilmę.
2. Kilmės taisyklių įgyvendinimas. Šis terminas reiškia, kad administracinės procedūros susijusios su kilmės taisyklėmis, ir gali būti skirstomos taip:
 - a) kilmės sertifikavimas – atliekamos dokumentų įforminimo procedūros, kurių reikia laikytis, kad būtų nustatyta ar prekės atitinka reikalavimus, išdėstytus Kilmės taisyklėse;

³ Importuojamų prekių etiketėse turi būti rašoma jų kilmė, mano europarlamentarai. <http://www.europarl.europa.eu/news/lt/pres-room/content/20130114IPR05315/html/Importuojam%C5%B3-preki%C5%B3-etiket%C4%97se-turi-b%C5%ABti-ra%C5%A1oma-j%C5%B3-kilm%C4%97-mano-europarlamentarai> [žiūrėta 2013 01 20]

⁴ Europos Parlamento pozicija, priimta 2010 m. spalio 21 d. per pirmąjį svarstymą, siekiant priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. .../2011 dėl tam tikrų iš trečiųjų šalių importuojamų prekių kilmės šalies nuorodos // OL C 070 E, 2012, p. 0211–0220. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:070:0211:03:LT:HTML> [žiūrėta 2012 04 16]

b) kilmės įrodymas – kilmės sertifikato formos laikymasis ir informacijos teisingumas, įskaitant ekonomines ir teisines pasekmes dėl dokumentų klastojimo ir sukčiavimo.

Tarptautinėje prekyboje, priklausomai nuo sudarytų prekybos susitarimų, yra taikoma nepreferencinė (nelengvatinė) ir preferencinė (lengvatinė) prekių kilmė. Nepreferencinė prekių kilmė nustatoma prekyboje tarp valstybių su kuriomis nėra sudaryta jokių preferencinių prekybos susitarimų ir netaikomas preferencinis prekybos režimas. Nepreferencinė prekių kilmė ir Kilmės taisyklės skirtos nustatant antidempingo ir kompensacinius muitus, apsaugos priemones, kilmės žymėjimo reikalavimus ir statistikos tikslams.

Tuo tarpu preferencinė prekių kilmė ir Kilmės taisyklės apibrėžia sąlygas, kuriomis remiantis importuojanti šalis laikys produkto kilmės šalimi eksportuojančią šalį, kuriai taikomi preferenciniai režimai importuojančios šalies atžvilgiu (Estevadeordal, Suominen, 2003).

„Bendrajame susitarime dėl muitų tarifų ir prekybos“ (GATT) „Sutartyje dėl prekių kilmės taisyklių“ bei „Europos Bendrijos muitinės kodekso“ II skyriuje išskiriamos dvi prekių kilmės rūšys: nepreferencinė (nelengvatinė) ir preferencinė (lengvatinė) prekių kilmė.

GATT susitarimo XXIV straipsnis „Teritorinis taikymas – Pasaulio prekyba – Muitų sąjungos ir Laisvosios prekybos zonos“ nustato, kad *tarp susitariančių šalių teritorijų nedraudžiama sudaryti muitų sąjungos ar laisvos prekybos zonos, su sąlyga, kad įkūrus laisvos prekybos zoną, muitai ir kitos prekybos reguliavimo priemonės, buvusios kiekvienoje sutarčiai priklausančioje teritorijoje ir taikomos susitariančių šalių, nesančių tokios ar zonos ar susitarimo šalims, prekybai, negali būti didesni arba labiau ribojantys nei atitinkami muitai arba kitos prekybos reguliavimo priemonės, kurios buvo taikomos šiose teritorijose iki laisvosios prekybos zonos sudarymo. Svarbi nuostata yra įtvirtinta šio straipsnio 8 dalies b) punkte, kad muitai ir kitos prekybą ribojančios priemonės (išskyrus GATT XIV, XV ir XX straipsnius) yra iš esmės netaikomi visai prekybai tarp laisvos prekybos sutartį sudarančių šalių jų kilmės prekėms⁵.*

ES, įgyvendindama Bendrąją prekybos politiką, plėtoja ekonominius ir prekybinius santykius su trečiosiomis šalimis, sudarydama dvišalius ir vienašalius preferencinius susitarimus, asociacijos sutartis, kurdama laisvos prekybos zonas, muitų sąjungas, kas yra traktuojama kaip prekybos liberalizavimo priemonė, prekybos tarp susitariančių šalių palengvinimas ir jos skatinimas, nesudarant kliūčių kitų šalių prekybai. Šiuo atveju ypač aktualu yra nustatyti preferencinę prekių kilmę, kuri suteikia privilegijas lengvatinių susitarimų šalių importuojamoms prekėms taikyti nulinį arba sumažintą muitų tarifą. Todėl preferencinės kilmės taisyklės dar vadinamos prekybos politikos instrumentu. Preferencinės kilmės

⁵ Bendrasis Susitarimas dėl muitų tarifų ir prekybos. Vilnius: Alma littera, 1997, p. 73

taisyklės tarnauja besivystančių šalių socialinės ir ekonominės plėtros ir jų ekonomikos integracijos į pasaulio prekybą tikslams, atveriant išsivysčiusių šalių rinkas. Jų vaidmuo yra ne tik atidaryti rinką šalių preferencijų gavėjų importui, bet ir apsaugoti preferencijas duodančios šalies interesus (Radžiukynas ir kt., 2011).

1.2. Prekių kilmės nustatymo ir kontrolės teisinis reglamentavimas

1.2.1. Nepreferencinės ir preferencinės prekių kilmės nustatymo teisės aktų sistema

Nepreferencinė prekių kilmė ir jų nustatymo taisyklės taikomos prekyboje tarp PPO šalių narių, kurioms nustatytas konvencinis muitų tarifas ir netaikomos jokios preferencijos pagal preferencinius susitarimus. PPO „Sutartis dėl kilmės taisyklių“ reglamentuoja pagrindinius prekių kilmės nustatymo principus ir taisykles.

„Sutartyje dėl kilmės taisyklių“ 1 str. 1 d. kilmės taisyklės „apibrėžiamos kaip įstatymai, norminiai teisės aktai ir bendrojo taikymo administraciniai sprendimai, kuriais remiasi bet kuri valstybė narė, nustatydamą prekių kilmės šalį, su sąlyga, kad tos kilmės taisyklės nėra susijusios su kontraktiniais ar autonominiiais prekybos režimais, suteikiančiais tarifų lengvatas“. Iš pateikto apibrėžimo aišku, kad vienas iš šios sutarties tikslų yra nustatyti nepreferencines kilmės taisykles.

Nelengvatinės prekių kilmės taisyklės taikomos visų rūšių prekybos politikos priemonėms, pavyzdžiui, prekybos embargui, kiekybiniam apribojimams, bet taip pat taikant kai kurias tarifines kvotas, prekybos statistikos tikslams, vykdant viešųjų pirkimų konkursus, kilmės ženklinimui ir t. t. Be to, ES eksporto išmokos, bendrosios žemės ūkio politikos sritis dažnai remiasi nepreferencine kilme.

Preferencinė prekių kilmė ir preferencinės kilmės taisyklės apibrėžia sąlygas, kuriomis remiantis importuojanti šalis laikys produkto kilmės šalimi eksportuojančią šalį, kuriai pagal dvišalius ar vienašalius preferencinius susitarimus taikomi sumažinti arba nuliniai maito tarifai. Tai reiškia, kad importuojant prekes iš šalių, su kuriomis sudaryti dvišaliai ar vienašaliai preferenciniai susitarimai, sumažinti arba nuliniai maitai taikomi tik prekėms, turinčioms eksportuojančios šalies kilmės statusą.

Dokumentus, kuriais remiantis nustatoma preferencinė ir nepreferencinė prekių kilmė, galima sugrupuoti taikant šiuos požymius:

- teisės akto mastas – tarptautinės sutartys ir susitarimai, Europos Bendrijos ir Lietuvos Respublikos teisės aktai,
- dokumento pobūdis – teisės aktas, rekomendacijos, komentarai (žr. 1 lent.).

1 lentelė. Dokumentai, kuriais remiantis nustatoma preferencinė ir nepreferencinė prekių kilmė

	Dokumento pavadinimas	Dokumento požymiai	Dokumento trumpas apibūdinimas
1.	Kioto konvencija / „Bendrasis susitarimas dėl muitų tarifų ir prekybos“ / PPO „Sutartis dėl kilmės taisyklių“	Tarptautinis, Teisės aktas	Nustatyti pagrindiniai prekių kilmės principai ir nuostatos
2.	PPO Komitetas kilmės taisyklėms (KKT) PMO Techninis komitetas kilmės taisyklėms (TKKT)	Tarptautinis, Teisės aktas, Rekomendacijos, Išaiškinimai	Įpareigoti: 1) nustatyti prekes, kurios laikomos visiškai gautomis vienoje šalyje, 2) nustatyti minimalias apdorojimo ar perdirbimo operacijas, kurias atlikus prekė kilmės neįgyja. Techninė pagalba pasaulio valstybių muitinėms prekių kilmės klausimais
3.	Europos Bendrijų Tarybos 1992 m. lapkričio 19 d. reglamento Nr. 2913 (Bendrijos muitinės kodekso) 22 – 26 straipsniai	EB muitų sąjungos teisės aktas Reglamentas	Bendrosios nuostatos taikomos nepreferencinei ir preferencinei prekių kilmei nustatyti
4.	1993 m. liepos 2 d. Komisijos reglamento Nr.2454/93 (EEB) išdėstantis Tarybos reglamento Nr. 2913, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas“ 35 – 65 straipsniai ir priedai Nr. 9-13	EB muitų sąjungos, Reglamentas	Apdorojimas arba perdirbimas, suteikiantis prekėms kilmę, nuostatos taikomos kilmės sertifikatams, Bendroji preferencijų sistema, administracinis bendradarbiavimas
5	Europos Parlamento ir Tarybos 2008 m. balandžio 23 d. reglamentas Nr. 450 nustatantis BMK (Modernizuotą muitinės kodeksą)	Reglamentas	Bendrosios nuostatos taikomos nelengvatinei ir lengvatinei prekių kilmei nustatyti
6.	Europos Bendrijos sudarytos laisvosios prekybos sutartis	Tarptautinis, Teisės aktas	4 Kilmės protokolai ir administracinis bendradarbiavimas
	Europos Bendrijos sudarytos Bendrosios preferencijų sistemos sutartis	Tarptautinis, Teisės aktas	Priemonės taikomos muitams mažinti. Regioninė kumuliacija
7.	Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas, 37 – 38 straipsniai	Nacionalinis, Taisės aktas	Nepreferencinės prekių kilmės sertifikatų išdavimas. Supaprastintas preferencinės eksportuojamų prekių kilmės patvirtinimas
8	Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. nutarimas Nr.1332	Nacionalinis, Taisės aktas	Nepreferencinės prekių kilmės sertifikato išdavimas
9.	Muitinės departamento direktoriaus įsakymu patvirtintos instrukcijos	Nacionalinis, Taisės aktai	Patikimo eksportuotojo įgaliojimų suteikimo ir naudojimosi jais taisyklės. EUR1, EUR-MED, A.TR. judėjimo sertifikatų, sertifikato formos pildymo ir išdavimo taisyklės
	ES „Acquis communautaire” – Europos Bendrijų teisės ir jos taikymo praktikos visuma, apimanti visa tai, kas buvo pasiekta įgyvendinant Bendrijų steigimo sutartis		

„Tarptautinė muitinės procedūrų supaprastinimo ir suderinimo konvencija“ (1973 m. gegužės 18 d. priimta Kiote, 1974 m. rugsėjo 25 d. įsigaliojo) (dar kitaip vadinama Kioto konvencija), kurią priėmė Pasaulio Muitinių organizacija – pirmoji priemonė sprendžianti klausimą dėl kilmės taisyklių tarptautiniu

mastu. Kioto konvencija, tai – tarptautinis dokumentas, skirtas suvienodinti ir suderinti (harmonizuoti) muitų politiką ir procedūras visame pasaulyje.

Pirmą kartą buvo pateiktos bendros gairės – sąvokos, standartai ir rekomenduojama praktika, susijusi su Kilmės taisyklėmis, kuri tapo visuotinai pripažinta tarptautinės bendruomenės ir įtakojo kitų šalių individualiai formuojamas prekių Kilmės taisykles. Svarbu paminėti tai, kad Kioto konvencijoje nediferencijuojama preferencinė ir nepreferencinė prekių kilmė, nustatant prekių kilmės taisykles. Kioto konvencija standartus bei rekomenduojamą praktiką dėl Kilmės taisyklių nustatė D.1 (kilmės taisyklės), D.2 (kilmę įrodantys dokumentai ir kilmę įrodančių dokumentų kontrolė) prieduose. Tačiau nurodyti standartai ir rekomenduojama praktika nepakankamai aiškiai suformuluoti ir nesuteikia aiškumo, dėl šios priežasties atskiroms šalims suteikiama didelė pasirinkimo laisvė nustatant savo individualias kilmės taisykles.

Tarptautinės Kioto konvencijos D.1 priede išskiriami du pagrindiniai kriterijai, kuriuos turi atitikti prekės, kad įgytų nepreferencinę bei preferencinę prekių kilmę:

- 1) „visiškai išgautos“ – produktai, kurie pagaminti ar gauti vienoje šalyje;
- 2) „esminio pakeitimo“ kriterijus. Prekės kilmės šalis, kurioje buvo atliktas „paskutinis esminis pakeitimas“⁶.

Šiuos kriterijus naudoja PPO šalys narės bei ES rengdama savo šalies ar muitų sąjungos teisės aktus, reglamentuojančius prekių kilmės taisyklių nustatymą.

Taikant Kioto konvencijos kilmės nustatymo kriterijų „esminis pakeitimas“, sąvoka suprantama kaip baigiamasis svarbus perdirbimas arba apdorojimas, kuris yra pakankamas, suteikti prekei esminį pobūdį. Toks platus apibrėžimas gali būti įvairiai interpretuojamas ir suteikia laisvę šalims pačioms tiksliau apibrėžti šią sąvoką.

Visgi, siekiant suteikti aiškumo ir praktinės reikšmės „esminio pakeitimo“ kriterijui, Kioto konvencijos D.1 priede nurodomi trys skirtingi šio kriterijaus nustatymo metodai:

— *taisykle, reikalaujančia pakeisti tarifo poziciją nurodytoje nomenklatūroje, sudarant išimčių sąrašus, ir (arba)*

— *sąrašu gamybos arba perdirbimo operacijų, suteikiančių arba nesuteikiančių prekėms šalies, kurioje šios operacijos buvo atliktos, kilmę, ir (arba)*

— *ad valorem procento taisykle, kai naudojamų medžiagų procentinė vertė arba pridėtinės vertės procentinė dalis pasiekia nustatytą lygį*⁷.

⁶ 1977 m. birželio 3 d. Tarybos sprendimas, Bendrijos vardu priimančias tam tikrus Tarptautinės muitinės procedūrų supaprastinimo ir suderinimo konvencijos priedus // OL L 116/1, p. 119 – 158. http://eur-lex.europa.eu/Result.do?RechType=RECH_celex&lang=lt&ihmlang=lt&code=31977D0415 [žiūrėta 2011 11 02]

Šių metodologijų sąrašas buvo įtrauktas į PPO/GATT „Susitarimą dėl kilmės taisyklių“, Urugvajaus raudo derybų metu ir jos taip pat yra išvardintos preferencinės kilmės tikslais „Bendrojoje deklaracijoje“ II priede.

Prekių kilmės kontrolė įgyvendinama suteikiant prekėms kilmę vadovaujantis individualiai šalių nustatytais kilmės taisyklėmis, remiantis Kioto konvencijos nuostatomis. Prekių kilmės kontrolė apima ir prekių kilmės dokumentų įrodymą. Kaip jau buvo minėta, Kioto konvencijoje nėra diferencijuojama preferencinė ir nepreferencinė prekių kilmė, dėl šios priežasties kilmės įrodymo dokumentų kontrolė taikoma abejoms prekių kilmės rūšims. Prekių kilmę patvirtinantys dokumentai skirti pagreitinti muitinės formalumus ir palengvinti kilmės kontrolę, nes jų pateikimas muitinei – įrodymas, kad atitinkamos prekės turi atitinkamos šalies kilmę.

Kioto konvencijos D.2 priede pateikiamos priežastys dėl kurių reikalaujama pateikti kilmę įrodančius dokumentus:

- taikant preferencinius muitus;
- taikant ekonomines ir prekybos priemones, nepriklausomai nuo to ar jos buvo priimtos vienašaliais, dvišaliais ar daugiašaliais susitarimais;
- taikant sveikatos ar viešosios tvarkos tikslais priimtas priemones.

Be to, kilmę patvirtinančių dokumentų galima reikalauti visais atvejais, kai įtariamas sukčiavimas.

Kadangi Kioto konvencija buvo labiau rekomendacinio pobūdžio dokumentas, siekiant ir toliau skatinti ir liberalizuoti tarptautinę prekybą reikėjo instrumento, kuris nustatytų suderintas tarptautinės prekybos taisykles. Šiuo instrumentu tapo „Bendrasis susitarimas dėl muitų tarifų ir prekybos“ (GATT – General Agreement on Tariffs and Trade) – 1947 m. pasirašytas Susitariančių šalių. GATT tikslas – nustatyti ir įgyvendinti liberalios prekybos taisykles, taip pat koordinuoti derybas, kuriomis siekiama mažinti tarifus ir šalinti kitas prekybos kliūtis.

GATT I d. 1 str. 1 p. numatytas tam tikrų lengvatų taikymas priklausomai nuo prekių kilmės: jei Susitariančioji šalis produktams, kurie turi įgiję jos kilmės statusą, arba kurie skirti kitai valstybei, taiko lengvatas, pranašumą, palengvinimą ar atleidimą nuo maito mokesčių privalo tuoj pat suteikti tokiems patiems produktams, kilusiems iš bet kurios kitos Susitariančiosios šalies teritorijų ar skirtoms jų vidaus rinkoms⁸. Ši GATT nuostata įtvirtina nediskriminavimo arba dar kitaip vadinamo didžiausio palankumo principą (angl. – MFN), kuris reiškia tai, kad kiekviena PPO narė turi taip pat palankiai traktuoti visų kitų PPO narių prekes ir paslaugas, t. y. bet kokios muitų lengvatos ar prekybos taisyklių pakeitimai, suteikti

⁷ Ten pat, D.1 priedas

⁸ Bendrasis susitarimas dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1947). http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=128713&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2011 11 02]

prekei (paslaugai), kilusiai iš vienos valstybės, turi būti taikomi visoms PPO šalims narėms be diskriminacijos, išskyrus kelias išimtis: kai šalių tarpusavio prekyboje pagal regioninius susitarimus yra nustatyti preferenciniai prekybos muitų tarifai arba jie panaikinti, ir kai importuojamoms prekėms iš besivystančių šalių išsivysčiusios šalys taiko sumažintus muitų tarifus pagal Bendrąją preferencijų sistemą (BPS) (Radžiukynas ir kt., 2011).

Tačiau ir šis susitarimas kaip ir Kioto konvencija nereglementavo konkrečių prekių kilmės šalies nustatymo taisyklių tarptautinėje prekyboje. Kiekviena Susitariančioji šalis galėjo laisvai nustatyti savo kilmės taisykles, ir net galėjo taikyti keletą skirtingų kilmės taisyklių.

Norint sureguliuoti ir suderinti Kilmės taisyklių naudojimą GATT priėmė „Sutartį dėl kilmės taisyklių“, kuri pasirašyta daugiašalių derybų dėl prekybos Urugvajaus raundo dalyvių. Šiame susitarime pateikiami principai, kuriais prisijungusios prie šio susitarimo šalys privalo vadovautis, sudarydamos savo kilmės taisykles:

- a) *kilmės taisyklės turėtų būti taikomos vienodai visais atvejais;*
- b) *kilmės taisyklės turėtų nustatyti, kad šalis, apibrėžiama kaip tam tikros prekės kilmės šalis, yra arba šalis, kurioje ta prekė buvo pagaminta/gauta visa, arba, tais atvejais, kai su prekės pagaminimu susijusi daugiau negu viena šalis, kilmės šalimi laikoma ta šalis, kurioje atliktas paskutinis esminis prekės pakeitimas;*
- c) *kilmės taisyklės turėtų būti objektyvios, suprantamos ir prognozuojamos;*
- d) *nepaisant priemonių nei žingsnių, susijusių su tomis priemonėmis, kilmės taisyklėmis nesinaudojama kaip būdais tiesiogiai ar netiesiogiai siekti prekybinių tikslų. Jos neturėtų savaimė daryti ribojamojo, iškreipiamojo ar griaunamojo poveikio tarptautinei prekybai. Jos neturėtų kelti perdėtai griežtų reikalavimų ir neturėtų reikalauti, kad būtų laikomasi tam tikrų su gamyba ar perdirbimu nesusijusių sąlygų kaip būtinų nustatant kilmės šalį. Tačiau kaštai, tiesiogiai nesusiję su gamyba ar perdirbimu, gali būti įtraukiami tam, kad būtų galima taikyti ad valorem procentinį kriterijų;*
- e) *kilmės taisyklės turėtų būti administruojamos nuosekliai, vieningai, nešališkai ir pagrįstai;*
- f) *kilmės taisyklės turėtų būti nuoseklios;*
- g) *kilmės taisyklės turėtų būti grindžiamos pozityviu standartu. Negatyvus standartas gali būti taikomas siekiant išaiškinti pozityvų standartą⁹.*

Šiais principais užtikrinama prekių kilmės taisyklių nuostatų kontrolė, kadangi šalys rengdamos kilmės taisykles privalo vadovautis šiais principais.

⁹ Sutartis dėl kilmės taisyklių // OL L 336, 1994, IV d. 9 str. 1 p.

„Susitarimu dėl kilmės taisyklių“ siekiama suderinti visas nelengvatines kilmės taisykles, naudojamas pasirašusių šalių, sudarant vieną tarptautinių taisyklių rinkinį. Remiantis išvardintais principais nustatoma nepreferencinių prekių kilmė prekyboje, kai netaikomos lengvatos ir taikomas: didžiausio palankumo režimas, antidempingo muitai, kilmės žymėjimo reikalavimai, kompensaciniai muitai, ar kt.

Pagal šį Susitarimą, kiekviena šalis priima savo lengvatines kilmės taisykles, arba priima skirtingas preferencines kilmės taisykles priklausomai nuo preferencinių susitarimų.

„Sutarties dėl prekių kilmės“ II priede („Bendrojoje deklaracijoje dėl lengvatinių kilmės taisyklių“) nubrėžiama riba tarp lengvatinės ir nelengvatinės prekių kilmės, t.y. apibrėžiamos preferencinės kilmės taisyklės: *kaip įstatymai, norminiai aktai ir kiti bendrojo taikymo administraciniai sprendimai, kuriais remiasi bet kuri valstybė narė norėdama nustatyti, ar prekėms galima taikyti lengvatinį režimą pagal kontraktinius arba autonominius prekybos režimus, suteikiančius tarifų lengvatas, kurios pagal GATT 1994 I straipsnio 1 dalį nėra numatytos*¹⁰.

Be to, šioje sutartyje kaip ir Kioto konvencijoje, tačiau plačiau detalizuoti išskiriami trys atvejai, kuomet šalys priimdamos bendrojo taikymo administracinius sprendimus turi užtikrinti, kad reikalavimai, kuriuos šalys turi įvykdyti bus aiškiai apibrėžiami, tai atvejai, kai:

- keičiasi kombinuotosios nomenklatūros (toliau – KN) pozicijos ar subpozicijos kodas, tuomet preferencinėse kilmės taisyklėse ir jų išimtyse privaloma aiškiai nurodyti KN pozicijas bei subpozicijas, kurioms ši taisyklė skiriama;
- taikoma pridėtinės vertės (*ad valorem* procentinio kriterijaus) taisyklė, preferencinėse kilmės taisyklėse privalo būti nurodyta šio procento apskaičiavimo būdas;
- detalai aprašytos operacijos, nurodomi gamybos, apdorojimo ar apdirbimo operacijų kriterijai, kuriais remiantis nustatoma preferencinė prekių kilmė¹¹.

Kilmės taisyklės svarbi politinė priemonė įgyvendinanti prekybos apsaugą, nes pagal preferencinius susitarimus arba laisvosios prekybos susitarimus ne visoms prekėms yra taikomi lengvatiniai muitų tarifai patenkant į konkrečios šalies vidaus rinką. Preferencinės taisyklės nustato kriterijus, užtikrinančius, kad produktas yra pakankamai apdorotas ar perdirbtas, kad jam būtų galima taikyti muitų lengvatas.

¹⁰ Ten pat, II priedo 2 p.

¹¹ Ten pat

1.2.2. Prekių kilmės reglamentavimas Europos Sąjungos teisėje ir Lietuvos teisės aktais

ES siekdama liberalizuoti prekybą bei palengvinti prekybos sąlygas nuolatos plėtoja santykius su kitomis šalimis ir regioninėmis grupėmis sudarydama dvišalius ir daugiašalius preferencinius, laisvosios prekybos ir kitus prekybos ir bendradarbiavimo susitarimus, lengvinančius tarpusavio prekybos sąlygas.

Bendrijos muitinės kodeksas reglamentuojantis prekybą tarp Bendrijos ir trečiųjų šalių. Prekių kilmę reglamentuoja šio kodekso 2 skyrius, nepreferencinės prekių kilmės nuostatos išdėstytos šio skyriaus 23 – 26 str., o preferencinė prekių kilmė – 27 str.

Vėliausiai iki 2013 m. birželio 24 d., 1992 m. Bendrijos muitinės kodeksą pakeis – 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 450/2008 „dėl Bendrijos muitinių kodekso“ (Modernizuotas Bendrijos muitinės kodeksas), kai bus patvirtintos ir pritaikytos įgyvendinimo nuostatos.

Bendrijos muitinės kodekso įgyvendinimo nuostatos. Komisijos Reglamentas (EEB) Nr. 2454/93, 1993 m. liepos 2 d. išdėstantis Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, „nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas“. Straipsniai reglamentuojantys preferencinę ir nepreferencinę prekių kilmę, atitinkamai išdėstyti 35 – 65 str. ir 66 – 140 str.

Lietuvos prekybiniai santykiai su užsienio valstybėmis iš esmės pasikeitė, kai 2004 m. gegužės 1 d. Lietuva įstojo į ES ir tapusi jos nare turėjo denonsuoti iki tol galiojusias Lietuvos laisvos prekybos sutartis su užsienio valstybėmis ir pradėti taikyti ES bendros prekybos politikos priemones: ES sudarytas ir įsigaliojusias preferencinės prekybos sutartis su trečiosiomis šalimis, bendrąjį muitų tarifą, bendras muitinės procedūras. Lietuva pradėjo taikyti ES išorės prekybos režimą besivystančių šalių atžvilgiu, taikant bendrųjų tarifų lengvatų sistemą. Lietuvos ir kitų ES valstybių narių tarpusavio prekybos santykiuose taikomas laisvas prekių judėjimo principas, bemuitis prekybos režimas.

Lietuvai labai svarbi stojimo į ES sąlyga buvo įstojimas į PPO ir prisijungimas prie jos sudarytų susitarimų. Prisijungimas prie šios sutarties užtruko ne vienerius metus, nuo derybų prasidėjusių 1994 m. tik 2001 m. gegužės 31 d. Lietuva tapo PPO nare. Įstojusi į PPO Lietuva prekyboje su PPO nariais naudoja didžiausio palankumo šalies statusą, nediskriminavimo principu, nacionaliniu režimu, netaikė kiekybinių prekybos apribojimų, mažino importo muitus. Lietuvoje pradėjus taikyti nediskriminavimo principą, stabilizuota ekonominė aplinka, padidintas ekonominės politikos skaidrumas. Visas stojimo į

PPO procesas suteikė naudos Lietuvos ekonomikai, paskatino „panaikinti priemones, ribojančias prekybą ir diskriminuojančias iš užsienio įvežamus produktus“¹².

2004 m. balandžio 27 d. priimtas „Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas“ Nr. IX-2183, kurio 37 str. nustato nepreferencinės prekių kilmės sertifikatų išdavimą. Nurodoma nepreferencinės prekių kilmės sertifikatus išduodanti institucija ir sertifikatui gauti išskiriamos dvi sąlygos, susijusios su sertifikato išdavimo bei prekių kilmės įgijimo reikalavimais. Įstatymo 38 str. nustatytas – „supaprastintas preferencinės eksportuojamų prekių kilmės patvirtinimas“.

2011 m. birželio 3 d. priimtas Muitinės departamento direktoriaus įsakymas Nr. 1B-321 „dėl patvirtinto eksportuotojo įgaliojimų suteikimo ir naudojimosi jais taisyklių patvirtinimo“, šio įsakymo detalesnis aprašymas pateikiamas darbo 2.3. skyriuje.

Taigi, ES ir Lietuva įsipareigoja skatinti atvirą ir sąžiningą prekybą tarp visų jos prekybos partnerių – vidaus rinką apibrėžia laisva tarpusavio prekyba, o trečiųjų šalių atžvilgiu (santykiuose su trečiosiomis šalimis) taiko bendrąją prekybos politiką: bendrą muitų tarifą, preferencinius prekybos susitarimus su trečiosiomis šalimis, vienodas kilmės taisykles, muitinės procedūras. Be to, laikosi pasaulio tarptautinės prekybos taisyklių, nustatytų PPO prekybos susitarimais. Tai reiškia, kad ES sudaro lengvatinius susitarimus, pagal kuriuos nustatomas lengvatinis muitų tarifas, ir visos ES valstybės narės privalo vadovautis tarptautinių sutarčių nuostatomis apibrėžiančiomis prekių kilmės taisykles ir jų kontrolę.

Prekių kilmės apibrėžimą bei nustatymą lėmė tarptautinės prekybos liberalizavimas, globalizacijos procesai, didėjantis susitarimų skaičius, kurių pagrindu sudaromos palankesnės prekybos sąlygos, taikomi lengvatiniai muitai prekėms, kurios turi atitinkamos šalies kilmę. Nors nėra visuotinai pripažinto prekių kilmės apibrėžimo, tačiau prekių kilmės reikšmė tarptautinėje prekyboje nepaneigiama. Prekių kilmės nustatymo svarba siejama su muitų nustatymu, prekybos apsauga, statistikos, viešųjų pirkimų tikslais, o ypatingai kilmės nustatymas reikšmingas norint nustatyti ir užkirsti kelią pažeidimams susijusiems su prekių kilmės taisyklių nuostatomis.

Išskiriamos dvi prekių kilmės rūšys nepreferencinė ir preferencinė prekių kilmė, ypatingą reikšmę suteikiant pastarajai, kadangi pagal preferencinius susitarimus atitinkamą kilmę turintiems produktams taikomas nulinis ar mažesnis muitų tarifas.

Prekių kilmės nustatymas tapo būtinybe, todėl dviem tarptautiniais dokumentais – Kioto konvencija ir „Bendruoju susitarimu dėl muitų tarifų ir prekybos“ buvo bandoma suvienodinti prekių kilmės

¹² Vilpišauskas R. Lietuvos užsienio prekybos politika ir jos raida: veiksmų analizė // Pinigų studijos, Nr. 3, 2000. http://www.lrinka.lt/index.php/meniu/spaudai/straipsniai_ir_komentarai/lietuvos_uzsienio_prekybos_politika_ir_jos_raidai_veiksniu_analize/1299 [žiūrėta 2012 01 03]

nustatymo taisyklės, tačiau remiantis šiais dokumentais šalys turėjo didelę laisvę nustatyti savo individualias kilmės taisyklės, remdamosi juose pateikiamais standartais ir rekomenduojama praktika. Prekių kilmės nustatymui aiškumo suteikė ir pagrindinius principus, kuriais vadovaujantis šalys turi rengti Kilmės taisyklės nustatė – „Sutartis dėl kilmės taisyklių“.

Prekių kilmės kontrolė įgyvendinama ir atliekama vadovaujantis kilmės įgijimo taisyklių nuostatomis, kuriomis šalys turi vadovautis ir muitinių tarpusavio bendradarbiavimu.

Prekių kilmės kontrolė atliekama per prekių kilmės taisyklių nuostatas, tai reiškia, kad kiekviename susitarime, numatančiame tam tikras muitų lengvatas yra atskiras protokolas ar priedas išdėstantis kilmės įgijimo sąlygas bei pačiose sutartyse nustatytos konkrečios importo muitų lengvatos, susijusios su prekių kilmės šalimi ir taikomos lengvatinių susitarimų pagrindu. Dėl šios priežasties sekančioje darbo dalyje analizuojamas prekių kilmės nustatymas ir kontrolė ES preferenciniuose susitarimuose bei analizuojamos pagrindinės Kilmės taisyklių nuostatos.

2. PREFERENCINĖS PREKIŲ KILMĖS NUSTATYMO IR KONTROLĖS ĮGYVENDINIMO ANALIZĖ

2.1. ES tarptautiniai preferenciniai susitarimai, jų rūšys ir struktūra

Preferenciniai prekybos susitarimai – susitarimai tarp šalių, pagal kuriuos Susitariančiosios šalys įsipareigoja sumažinti arba visiškai panaikinti muitus prekėms, kurios atitinka preferencinės kilmės taisyklės bei įgyja Susitariančiųjų šalių kilmės statusą. Preferencinės kilmės taisyklės pateikiamos susitarimų protokoluose ir norint, kad importuojamoms prekėms būtų taikomi preferenciniai muitai, reikalingas preferencinę prekių kilmę įrodantis dokumentas – preferencinės kilmės sertifikatas.

Iš PPO narių ES turi didžiausią preferencinių prekybos susitarimų tinklą, suteikiantį importuojamoms prekėms lengvesnį patekimą į ES rinką. Sudarytų preferencinių susitarimų kiekis sparčiai auga, 1990 m. galiojo tik 70 preferencinių susitarimų, o iki 2010 m. šių susitarimų skaičius išaugo iki 300¹³.

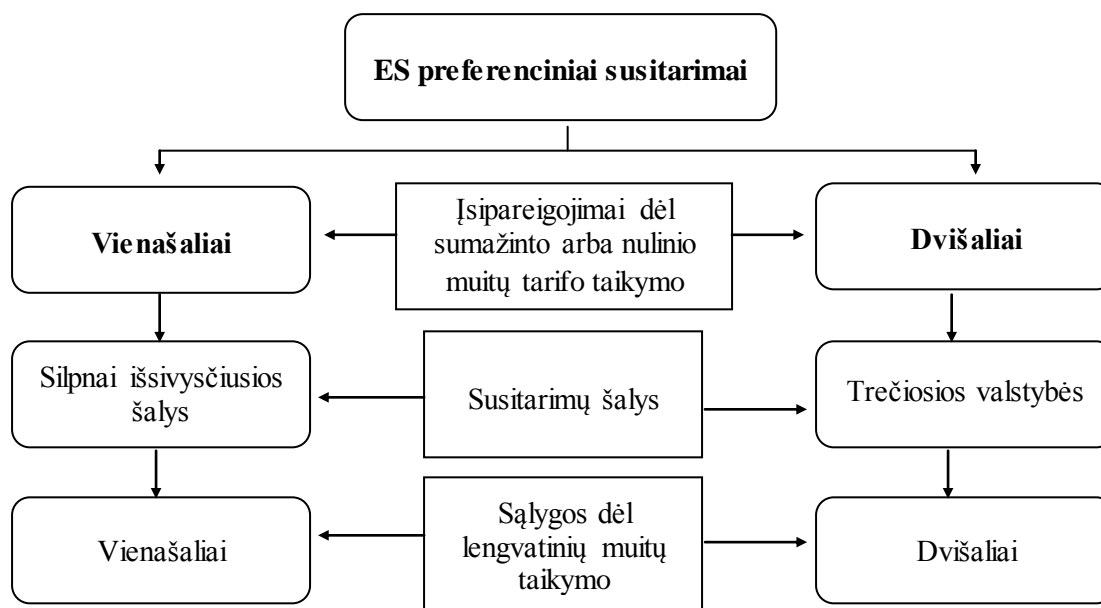
Vienas iš svarbiausių veiksnių, lemiančių sunkumus lengvatinėmis sąlygomis importuojamoms prekėms patekti į ES rinką, yra Kilmės taisyklės, kurias ES nustato visų sudarytų prekybos susitarimų prieduose ar atskiruose protokoluose. Kilmės taisyklės apibrėžia sąlygas, kurias turi atitikti prekės, kad jos galėtų būti laikomos turinčios kilmės statusą ir preferencinėmis sąlygomis patekti į ES šalis. Kiekvienas susitarimas nustato prekių kilmės įgijimo sąlygas, importuojamoms prekėms taikomus muitų tarifus, atitinkamo prekybos režimo taikymo sąlygas, nurodomi dokumentai reikalingi prekių kilmei įrodyti. ES preferenciniai susitarimai yra skirstomi į 2 rūšis (žr. 1 pav.).

Vienašaliais ir dvišaliais preferencinės prekybos susitarimais siekiama liberalizuoti tarptautinę prekybą tarp Susitariančiųjų šalių, siekiama ją palengvinti bei sudaryti sąlygas glaudesniai tarptautiniam bendradarbiavimui.

Šių abiejų susitarimų panašumas tas, kad jais nustatomas nulinis ar mažesnis muitų tarifas, tačiau susitarimų šalys ir priimti įsipareigojimai dėl lengvatinių muitų nustatymo ir rinkų atvėrimo skiriasi. Vienašaliai preferenciniai susitarimai sudaromi su silpnai išsivysčiusiomis šalimis, ES įsipareigoja jų importuojamiems produktams vienašaliai taikyti lengvatinius muitų tarifus. Tuo tarpu dvišaliai preferenciniai susitarimai sudaromi su trečiosiomis valstybėmis, šiuose susitarimuose abi Susitariančiosios

¹³ Rocha N., Teh R. Preferential trade agreements and the WTO. <http://www.voxeu.org/article/preferential-trade-agreements-and-wto> [žiūrėta 2012 01 03]

šalys įsipareigoja pagal susitarimą sumažinti ar panaikinti muitų tarifus importuojamiems produktams iš Susitariančių šalių.

1 pav. Pagrindinės ES preferencinių susitarimų rūšys

Abiejų rūšių susitarimuose nustatyta esminė sąlyga importuojamai produkcijai, kad jai galėtų lengvatiniai muitai, tai importuojamų produktų kilmė.

• **Pagrindiniai ES dvišaliai prekybos preferenciniai susitarimai:**

- ✓ Laisvosios prekybos susitarimai (pvz.: su ELPA, Pietų Korėja, Meksika, Pietų Afrikos Respublika, Čile ir kt. (žr. 1 priedą);
- ✓ ES dvišalės sutartys su valstybėmis kandidatėmis – Stabilizacijos ir asociacijos sutartis su Vakarų Balkanų šalimis;
- ✓ Asociacijos sutartys su Viduržemio jūros baseino, Šiaurės Afrikos valstybėmis;
- ✓ Ekonominės partnerystės susitarimai su ACP (AKR – Afrikos, Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno šalys) šalimis (Kotono susitarimas);
- ✓ Muitų sąjunga su Turkija, Andora ir San Marinu.

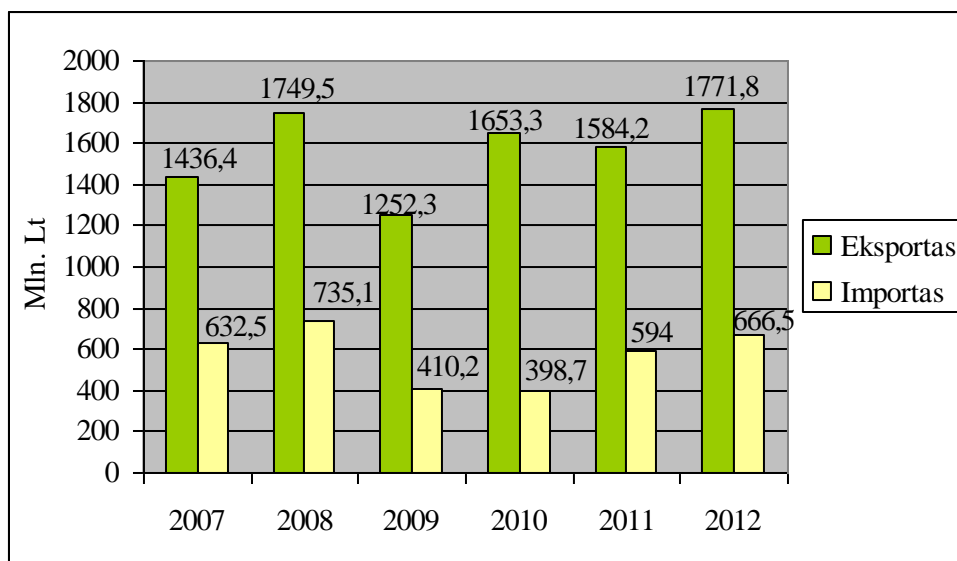
• **Pagrindiniai ES vienašaliai prekybos susitarimai:**

- ✓ ES sudaryti vienašaliai prekybos susitarimai su besivystančiomis šalimis taikomi pagal Bendrąją preferencijų sistemą (toliau – BPS). Šiuo metu BPS taikoma 176 besivystančioms šalims, tačiau 2014 m. sausio 1 d. įsigalios nauja BPS, kuria besinaudojančių lengvatomis šalių skaičius bus sumažintas iki 86.

Laisvosios prekybos susitarimai. ES laisvosios prekybos sutartis 1972 m. sudaryta su Europos laisvosios prekybos asociacijos (toliau – ELPA) šalimis – Islandija, Lichtenšteinu, Šveicarija ir Norvegija, apėmė tik muitų sumažinimą arba jų panaikinimą prekėms tarpusavio prekyboje, vėliau ši sutartis išsiplėtė į Europos ekonominės erdvės sutartį (toliau – EEE, angl. EEA¹⁴), įsigaliojusią 1994 m. sausio 1d. ES bendroji rinka išplėsta į tris iš keturių ELPA šalis, išskyrus Šveicariją. Šveicarija neprisijungė prie EEE, kadangi jos ir ES santykiai reglamentuojami dvišaliais susitarimais (Radžiukynas ir kt., 2011).

Pagrindinis EEE tikslas – „skatinti nuolatinį ir subalansuotą Susitariančiųjų šalių prekybos ir ekonominių santykių stiprinimą taikant vienodas konkurencijos sąlygas ir laikantis tokių pačių taisyklių tam, kad būtų sukurta vientisa Europos ekonominė erdvė“¹⁵. Todėl šiose trijose ELPA šalyse galioja ES bendrosios rinkos pagrindinės taisyklės (ES *acquis*), apimančios pagrindines keturias laisves: laisvą prekių, paslaugų, kapitalo ir asmenų judėjimą bei konkurencijos taisykles (Radžiukynas ir kt., 2011).

Reikia pažymėti tai, kad ES sudaryta laisvosios prekybos sutartis su ELPA šalimis, teigiamai veikė Lietuvos užsienio prekybą (žr. 2 pav.).

2 pav. Lietuvos eksportas ir importas į(iš) ELPA šalis 2007 – 2012 m. laikotarpiu

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis: Užsienio prekyba 2007 – 2012 m. <http://web.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=1122&PHPSESSID=7ad2766316c7b07832260883103f2b03> [žiūrėta 2012 01 03]

Lietuvos užsienio prekybos prekėmis balansas 2007 – 2012 m. laikotarpiu buvo nuolatos teigiamas, ir tai reiškia, kad Lietuva daugiau eksportavo į ELPA šalis nei iš jų importavo.

¹⁴ EEA, European Economy Area

¹⁵ Europos ekonominės erdvės susitarimas // OL L 1, 1994, I d. 1 str. [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:52:21994A 0103\(74\):LT:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:52:21994A 0103(74):LT:PDF) [žiūrėta 2012 11 02]

ES laisvosios prekybos sutartis, nustatančias preferencines sąlygas, sudarė su Meksika, Čile, PAR Pietų Korėja bei Farerų salomis (Radžiukynas ir kt., 2011).

Stabilizacijos ir asociacijos sutartis su Vakarų Balkanų šalimis. Visoms Vakarų Balkanų valstybėms buvo pasiūlyta sudaryti Stabilizacijos ir asociacijos sutartis (toliau – SAS) ir turėti aiškią ES perspektyvą, t. y. suteikiama galimybė tapti ES narėmis. ES ir Vakarų Balkanų tarpusavio santykius reglamentuoja sudarytos SAS. Susitarimais siekiama laipsniškai sukurti laisvosios prekybos zoną tarp ES ir Vakarų Balkanų. Jos apima įvairias ir kitas veiklos sritis:

- susijusias su prekyba: prekes, paslaugas, intelektinės, pramoninės ir komercinės nuosavybės teisių apsaugą, konkurencijos taisykles, viešuosius pirkimus ir kt.;
- politinį dialogą, svarbiais tarptautiniais klausimais;
- teisės aktų derinimą, teisėsaugą;
- kitą veiklą: žmoniškųjų išteklių valdymą, socialinę ir aplinkos apsaugą, energetikos ir transporto sritis ir t. t.

Šiuo metu yra 3 Vakarų Balkanų šalys, potencialios kandidatės siekiančios įstoti į ES: Bosnija ir Hercegovina, Kosovas (šios šalys narystės ES prašymo nėra pateikusios). ES šalies kandidatės statusas suteiktas: Makedonijai (2005 m.), Albanijai (2006 m.), Serbijai (2008 m.), Juodkalnijai (2009 m.)¹⁶. Su Kroatija derybos dėl narystės užbaigtos 2011 m. birželio mėn., planuojama, kad Kroatija prie ES prisijungs 2013 m. liepos -ąją¹⁷.

Asociacijos sutartis su Viduržemio jūros regiono šalimis. Šios partnerystės pagrindinis tikslas – Viduržemio jūros regiono laisvosios prekybos zonos kūrimas, pašalinantis prekybos ir investicijų kliūtis tarp ES ir pietinių Viduržemio jūros regiono šalių ir tarp pačių pietinių Viduržemio jūros regiono šalių. ES ir Pietų Viduržemio jūros regiono santykiai, dvišaliu lygmeniu daugiausia yra valdomi per Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių asociacijos susitarimus¹⁸.

Ekonominės partnerystės susitarimai su AKR šalimis. 2000 m. tarp 77 Afrikos, Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno šalių ir EB Benine pasirašytas Kotonos susitarimas. Iki šios sutarties pasirašymo, vadovaujantis Lomės konvencija (1975 m.) AKR šalių pramoniniams, žemės ūkio ir žuvies produktams buvo vienašališkai taikomas nulinis importo muitų tarifas. Tuo tarpu Kotonos sutartimi „laipsniškai pereinama prie abipusių tarpusavio prekybos nuolaidų suteikimo“ (Radžiukynas ir kt., 2011, p. 15). Pagrindinis Kotonos susitarimo tikslas – „panaikinti skurdą visapusiškiau integruojant AKR šalis į pasaulio

¹⁶ ES ir Vakarų Balkanų šalių santykiai. <https://www.urm.gov.lt/index.php?1759980040> [žiūrėta 2012 02 07]

¹⁷ 2011–2012 m. plėtros strategija. http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/ongoing_enlargement/el0031_lt.htm [žiūrėta 2012 03 28]

¹⁸ Euro-Mediterranean partnership. <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/regions/euromed/> [žiūrėta 2011 10 08]

prekybos sistemą¹⁹. Kadangi šiuo susitarimu siekiama ir liberalizuoti prekybą, išplėsti tarptautinį bendradarbiavimą bei sukurti laisvąją prekybos zoną, sutarties šalys įsipareigojo per pereinamuosius laikotarpius sukurti sąlygas laisvai prekybai, t. y. EB per 10 m. laikotarpį, o PAR per ilgesnį –12 m. laikotarpį, nuo susitarimo įsigaliojimo.²⁰

Bendroji preferencijų sistema. Pagal BPS nuo 1971 m. besivystančioms šalims Bendrija taiko lengvatines prekybos sąlygas, remdamasi „Bendrujų muitų tarifų lengvatų sistema“ arba dar kitaip vadinama Bendrujų preferencijų sistema. Šiuo metu BPS taikoma 143 nepriklausomoms bei 36 priklausomoms ar administruojamoms teritorijoms, kurios pagal sudarytą sąrašą priklauso besivystančioms ar mažai išsivysčiusioms šalims. ES BPS yra preferencinių prekybos susitarimų sistema, kuri išplečia galimybę patekti į ES rinką lengvatinėmis sąlygomis besivystančioms šalims, sumažindama arba panaikindama muitus prekėms, kurios turi įgijusios besivystančių šalių kilmės statusą²¹. BPS tikslas – skurdo mažinimas, regioninio besivystančių šalių bendradarbiavimo bei ekonominio vystymosi skatinimas besivystančiose šalyse, sąlygų sudarančių galimybę aktyviau dalyvauti tarptautinėje prekyboje, kūrimas²². ES lengvina prekybos sąlygas ir mažina muitus besivystančioms šalims taikydama lengvatinius muitus pagal BPS ar pagal preferencines prekybos sutartis, produktams, kurie atitinka sutartyse nustatytas prekių kilmės taisykles.

2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 978/2012 taikoma bendrujų muitų tarifų lengvatų sistema ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 732/2008, tačiau pagal senąjį reglamentą taikomos nuostatos susijusios su prekių kilmės taisyklėmis, administracinio bendradarbiavimo procedūromis ir metodais.

Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 978/2012 nurodyta, kad šalys gali naudotis lengvatiniais muitais, jei besivystančių šalių prekės atitinka prekių kilmės taisykles, t. y. šiuos pagrindinius reikalavimus:

- 1) prekės turi būti tiesiogiai gabenamos į ES;

¹⁹ Santykiai su Afrikos, Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno šalimis: nuo Jaundės ir Lomės konvencijų iki Kotonu susitarimo. http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/general/article_7256_lt.htm [žiūrėta 2012 02 07]

²⁰ Europos bendrijos bei jos valstybių narių ir Pietų Afrikos Respublikos prekybos, plėtros ir bendradarbiavimo susitarimas // OL L 311, 1999, p. 0003–0415. [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21999A1204\(02\):LT:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21999A1204(02):LT:HTML) [žiūrėta 2012 03 25]

²¹ 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 978/2012, kuriuo taikoma bendrujų muitų tarifų lengvatų sistema ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 732/2008 // OL L 303, 2012, p. 0001–0082 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:303:0001:01:LT:HTML> [žiūrėta 2013 01 09]

²² Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui – Besivystančios šalys, tarptautinė prekyba ir darnus vystymasis: Bendrijos bendrujų tarifų lengvatų (BLS) vaidmuo 2006-2015 m., KOM(2004) 0461 galutinis, 2004. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52004DC0461:LT:HTML> [žiūrėta 2012 10 09]

2) produktai buvo išgauti ar pagaminti vienoje šalyje arba jei gamyboje buvo naudojami dar ir kiti produktai, jie turi atitikti pakankamo perdirbimo ir apdorojimo reikalavimus.

Išskiriamos trys BPS lengvatų sistemos:

(1) standartinė (bendroji priemonė) BPS, remiantis ja 176 besivystančioms šalims ir teritorijoms suteikiamos lengvatos. Nejautrioms prekėms (apie 3200 tarifinių eilučių) muitai panaikinti, jautrioms prekėms (apie 3000 tarifinių eilučių) muitai mažinami²³;

(2) BLS+ – tvaraus vystymosi ir gero valdymo, speciali skatinamoji priemonė, kuria remiantis „siūlomos papildomos tarifų lengvatos ir pažeidžiamoms besivystančioms šalims padedama ratifikuoti bei įgyvendinti svarbias tarptautines konvencijas tose srityse“²⁴. Besivystančios šalys turi prisijungti prie 27 tarptautinių konvencijų: 15 konvencijų susijusių su pagrindinėmis žmogaus teisėmis ir darbo teisėmis, 12 konvencijų susijusių su aplinkosaugos ir valdymo principais. Šiuo metu 15 šalių taikoma BLS+ sistema, muitai panaikinami 6274 tarifinėms eilutėms²⁵.

(3) „Viskas, išskyrus ginklus“ priemonė, kuri yra taikoma 49 mažiausiai išsivysčiusioms šalims, o jų produktams netaikomi jokie muitai ir kvotos²⁶. Muitai panaikinami 7083 tarifinėms eilutėms.

Lengvatinis prekių režimas prekėms nustatomas atsižvelgiant į prekių jautrumą, prekės skirstomos į dvi kategorijas: „nejautrias“ ir „jautrias“, pvz.: tekstilės, žemės ūkio produktai. Prekėms, kurios yra „nejautrios“, muitai suspenduojami, t. y. netaikomi, o „jautrioms“ prekėms – mažinami, t. y. šalyse, kurios naudojasi didžiausio palankumo statusu, *ad valorem* muitų tarifai mažinami 3,5 %, tam tikrų skirsnių produktams mažinami 20 %, tuo tarpu specifiniai muitai sumažinami – 30 %. Esant tokiai situacijai, jei dėl taikomų muitų lengvatų muitas tampa lygūs 1 % ar dar mažesnis ar specifiniai muitai – 2 eurams ar mažesni, tuomet apmokestinimas muitais turi būti sustabdomas – visiškai suspenduojamas²⁷.

2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 978/2012 nurodoma, kad BPS taikoma regioninė kumuliacija, kuri apibrėžiama vadovaujantis „Europos Bendrijos muitinės kodekso įgyvendinimo nuostatomis“ (toliau – EBMKĮN), reglamentu (EEB) Nr. 2454/93. Vien jau pavadinimas nurodo, kad kumuliacija taikoma regioninėms šalims, yra išskiriamos 3 regioninės šalių grupės, kurioms taikoma ši kumuliacija:

²³ ES Išorinių ekonominių santykių darbo grupės posėdis / Užsakovas: Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija. <http://www.lpk.lt/sites/default/files/posedis.pdf> [žiūrėta 2012 10 09]

²⁴ Besivystančioms šalims taikomas prekybos režimas. http://circa.europa.eu/irc/opo/ce/fact_sheets/info/data/relations/general/article_7254_lt.htm [žiūrėta 2011 11 02]

²⁵ ES Išorinių ekonominių santykių darbo grupės posėdis / Užsakovas: Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija. <http://www.lpk.lt/sites/default/files/posedis.pdf> [žiūrėta 2012 10 09]

²⁶ Besivystančioms šalims taikomas prekybos režimas. http://circa.europa.eu/irc/opo/ce/fact_sheets/info/data/relations/general/article_7254_lt.htm [žiūrėta 2012 05 24]

²⁷ 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 978/2012, kuriuo taikoma bendrųjų muitų tarifų lengvatų sistema ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 732/2008 // OL L 303, 2012. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:303:0001:01:LT:HTML> [žiūrėta 2012 10 09]

- a) „Pietryčių Azijos šalių asociacijai (Asean);
- b) Centrinės Amerikos bendrajai rinkai (CACM);
- c) Andų grupei²⁸.

Regioninė kumuliacija – įstrižinės kumuliacijos porūšis ir yra taikoma tik pagal Bendrųjų preferencijų sistemą ir veikia tarp šalių, lengvatų gavėjų, priklausančių vienai regioninei grupei. Pasinaudodamos regionine kumuliacija šalys gali naudoti galutinio produkto gamyboje kitos regioninės šalies kilmės prekes.

Preferenciniuose susitarimuose ir susitarimuose, pagal kuriuos lengvatiniai muitai taikomi pagal BPS, šalių, kurios nori importuoti produktus mažesniu ar nuliniu muitų tarifu, prekės turi atitikti prekių kilmės taisyklės, kurios reglamentuotos EBMKĮN 67 – 95 straipsniais bei 15 priede ir yra išdėstytos kiekviename sudarytame susitarime. Šių taisyklių reikalavimai atlieka prekių kilmės kontrolės funkciją, nes jei prekės neatitiks keliamų reikalavimų, tai jas importuojant nebus galima taikyti preferencinių muitų.

Muitų sąjungos su Turkija, Andora ir San Marinu. ES Muitų Sąjungos ir Turkijos sutarties pagrindu nustatyta laisva prekyba muitų sąjungos viduje, taip pat bendras išorinis prekybos režimas, t. y. taikomas bendras muitų tarifas importui iš trečiųjų šalių. Šios sutarties nuostatos taikomos pramoninėms prekėms, tačiau neapima akmens anglies ir plieno produktų. „Siekiant išvengti prekybos iškraipymo, prieš pasirašant muitų sąjungos sutartį tarp ES ir Turkijos, turėjo būti suvienodinti ES ir Turkijos muitų tarifai prekyboje su trečiosiomis šalimis. Prekyboje žemės ūkio produktais taikoma ES ir Turkijos laisvos prekybos sutartis“ (Radžiukynas ir kt., 2011, p. 47).

Turkija taip pat yra kandidatė stoti į ES bei yra Viduržemio jūros regiono šalių partnerystės narė.

ES Muitų sąjungos sudarytu susitarimu su Andoros Kunigaikštyste²⁹ nustatyta prekyba produktais, klasifikuojamiems Harmonizuotos sistemos (toliau – HS) 25–97 skyriuose, t. y. pramoninėmis prekėmis. Tuo tarpu HS 1 – 24 skyriuose klasifikuojamoms prekėms (žemės ūkio produktams) taikomi lengvatiniai muitai remiantis preferenciniu susitarimu.

ES Muitų sąjungos sudarytas susitarimas su San Marino Respublika³⁰ nustatė visiems produktams (klasifikuojamiems Suderintos sistemos (toliau – SS) 1 – 97 skirsniuose) laisvą judėjimą, išskyrus anglies ir plieno produktus, jų gaminius bei pusgaminius. Reikia paminėti tai, kad pastariesiems produktams nėra sudaryti preferenciniai susitarimai.

²⁸ 1993 m. liepos 2 d. Komisijos Reglamentas (EEB) Nr. 2454/93 išdėstantis Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas // OL L 253, 1993, 70 str. 3 p. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:02:06:31993R2454:LT:PDF> [žiūrėta 2011 11 02]

²⁹ Europos ekonominės bendrijos ir Andoros Kunigaikštystės susitarimas // OL L 374, 1990. [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:17:21990A1231\(02\):LT:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:17:21990A1231(02):LT:PDF) [žiūrėta 2012 04 16]

³⁰ Europos ekonominės bendrijos ir San Marino Respublikos susitarimas dėl bendradarbiavimo ir muitų sąjungos // OL L 251, 2005. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:251:0007:0016:LT:PDF> [žiūrėta 2012 04 16]

Iš viso ES yra sudariusi 28 galiojančius laisvosios prekybos susitarimus, į skaičių neįtraukta Sirija, nes prekybos nuostatos nėra taikomos ir baigė 9 susitarimus, kurie dar neįsigaliojo³¹.

ES preferencinės prekybos dalis bendroje ES importo ir eksporto apimtyje pateikta 2 priedo lentelėje.

Kilmės taisyklių klausimas reglamentuojamas daugelyje ES ir atskirų valstybių ar regionų grupių sudarytuose dvišaliuose susitarimuose. Sutartimis nustatomos prekių kilmės taisyklės, kurios suteikia prekėms kilmę. Todėl toliau nagrinėsime preferencines prekių kilmės nustatymo ir kontrolės taisykles, kurios suteikia prekėms kilmę, nustatytas preferencinių susitarimų 4 protokole ir jo prieduose.

2. 2. Preferencinės prekių kilmės nustatymo ir kontrolės įgyvendinimo ES muitų teisėje analizė

2.2.1. Pagrindiniai preferencinės prekių kilmės įgijimo kriterijai

Prekių kilmės nustatymas grindžiamas tarptautinėmis šalių ar regionų tarpusavyje pasirašytomis sutartimis. Remiantis šiose sutartyse nustatytais nuostatomis prekėms suteikiamas atitinkamos šalies kilmės statusas, jei yra įvykdomi visi išskelti reikalavimai prekių kilmei įgyti. Priklausomai nuo sudarytų susitarimų prekės gali įgyti preferencinę ar nepreferencinę prekių kilmę bei naudotis sutarčių suteikiamomis lengvatomis, lengvatinais importo muitais.

ES ir LR teisės aktuose, reglamentuojančiuose prekių kilmės įgijimo taisykles, išskiriami 2 pagrindiniai kriterijai, kuriais remiantis nustatoma prekių kilmė tiek pagal nepreferencines, tiek pagal preferencines prekių kilmės taisykles (žr. 3 pav.).

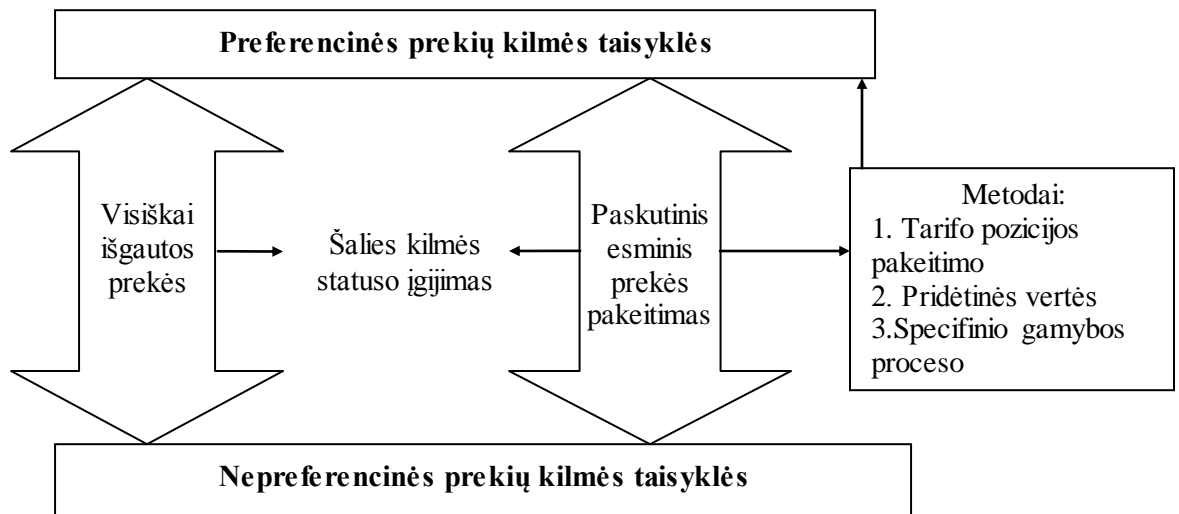
Nepreferencinės prekių kilmės taisyklės yra pagrindas nustatant preferencines kilmės taisykles, pamatines jų nuostatas. Lengvatinių prekių kilmei nustatyti Susitariančios šalys taiko griežtesnes taisykles nei nelengvatinei prekių kilmei nustatyti, kurios yra dvišalių ar regioninių laisvosios prekybos susitarimų sudėtinė dalis.

Preferencinių prekių kilmės taisyklių esmė ta, kad produktus, turinčius atitinkamos šalies kilmės statusą, eksportuojant į kitą šalį, su kuria sudaryti preferenciniai prekybos susitarimai, galima importuoti taikant sumažintą ar nulinį muitų tarifą.

EBMK 27 str. „Lengvatinė prekių kilmė“ nurodo, kad *lengvatinės prekių kilmės taisyklės apibrėžia prekių kilmės įgijimo reikalavimus, kuriuos prekės privalo atitikti, kad joms galėtų būti taikomos lengvatinių tarifų priemonės, nustatytos susitarimais, kuriuos Bendrija yra sudariusi su tam*

³¹ The EU's free trade agreements – where are we? // MEMO/13/113, Brussels, 2013. http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-113_en.htm [žiūrėta 2013 02 23]

tikromis šalimis arba šalių grupėmis ir kuriose joms suteikta teisė naudotis lengvatiniu tarifų režimu arba lengvatinių tarifų priemonės, kurias Bendrija vienašališkai taiko tam tikroms šalims, šalių grupėms arba teritorijoms³². Tokia pati nuostata savo turiniu yra įtvirtinta Europos Parlamento ir Tarybos 2008 m. balandžio 23 d. reglamento Nr. 450 „nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą“ (Modernizuotą muitinės kodeksą) 39 str. 2 d. „prekėms, kurioms taikomos lengvatinės priemonės, nustatytos susitarimuose, kuriuos Bendrija sudarė su tam tikromis Bendrijos muitų teritorijai nepriklausančiomis šalimis ar teritorijomis arba su tokių šalių ar teritorijų grupėmis, lengvatinės kilmės taisyklės nustatomos tuose susitarimuose“.

3 pav. Pagrindiniai prekių kilmės įgijimo kriterijai

„Sutartyje dėl kilmės taisyklių“, Kioto konvencijoje, EBMK, preferenciniuose prekybos susitarimuose **preferencinės, kaip ir nepreferencinės prekių kilmės įgijimui** nustatyti taikomi du pagrindiniai kriterijai: „visiškai išgauti“ produktai ir „baigiamasis svarbus procesas“ („paskutinis esminis pakeitimas“). Jei prekė visiškai išgauta arba išgauta ir pagaminta tik vienoje šalyje ji įgauna tos šalies kilmę. Jei dvi ar daugiau šalių įtrauktos į prekės gamybą, tuomet prekių kilmę apibrėžia sąvoka – „baigiamasis svarbus procesas“, t. y. prekė įgauna tos šalies kilmę, kurioje buvo atliktas paskutinis esminis pakeitimas (apdorojimas ar perdirbimas).

Preferenciniuose prekybos susitarimuose visuomet yra Protokolas (paprastai Nr. 4), kuriame išdėstytos kilmės taisyklių nuostatos bei Susitariančių šalių tarpusavio administracinio bendradarbiavimo metodai. Protokolą sudaro 39 ar 40 straipsnių bei I – VI priedai, jame reglamentuojamos:

³² 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92 nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą, 27 str. http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=35216&p_query=&p_tr2=2 [žiūrėta 2012 10 09]

1. Bendrosios nuostatos (apibrėžiamos Protokole naudojamos sąvokos);
2. Sąvokos „Produkto kilmė“ apibrėžimas (prekių kilmės įgijimo reikalavimai, kumuliacija, tolerancijos taisyklė, nepakankamo apdirbimo ir perdurbimo kriterijai ir kt. reikalavimai);
3. Teritoriniai reikalavimai;
4. Kilmės įrodymas (prekių kilmę patvirtinantys dokumentai);
5. Administracinis bendradarbiavimas.

„Visiškai išgautos“ prekės išvardintos EBMK 23 straipsnyje bei atitinkamai ES preferencinių susitarimų 4 Protokolo „Prekių kilmė ir administracinis bendradarbiavimas“ straipsnyje „Visiškai išgauti produktai“. Šiame straipsnyje nustatyta „natūralių produktų“ kilmė pvz., išgauti mineralai, daržovių ir vaisių derliai, toje šalyje gimę ir užauginti gyvuliai ir kt. (Radžiukynas ir kt., 2011). Pagal straipsnyje išvardintą sąrašą galima padaryti išvadą, kad šie produktai, išgauti ar pagaminti vienoje šalyje, tarptautinėje prekyboje gali dalyvauti savo esama forma, be jokio perdurbimo. Taigi, remiantis pateiktu sąrašu galima lengvai nustatyti prekių kilmę.

Visgi, dažnai tarptautinėje prekyboje, norint prekes padaryti paklausesnes, pakeisti jų paskirtį ar pan., pradiniai produktai yra perdurbami ar apdorojami, o į jų gamybą įtraukiama ne viena šalis, t.y. produkto gamyboje dalyvauja dvi ir daugiau šalių. Tokiais atvejais prekių kilmės šalimi, pagal „Sutarties dėl kilmės taisyklių“ 3 str. b) punktą, „laikoma ta šalis, kurioje atliktas paskutinis esminis prekės pakeitimas“. Tuo tarpu EBMK 24 str. nurodoma, kad jei prekės gamybos procese dalyvauja daugiau nei viena šalis, „jos laikomos kilusiomis iš tos šalies, kurioje buvo atliekamas baigiamasis, svarbus, ekonomiškai pagrįstas jų perdurbimo arba apdoravimo procesas tam tikslui įrengtoje įmonėje, o šio proceso metu buvo pagamintas naujas produktas arba atliktas svarbus to produkto gamybos etapas“³³. Pagal pateiktą apibrėžimą galima išskirti šiuos kriterijus, kuriuos turi tenkinti baigiamasis perdurbimo arba apdoravimo procesas:

- buvo atliktas paskutinis esminis perdurbimo arba apdoravimo procesas,
- ekonomiškai pagrįstas,
- šiam tikslui įrengtose gamybinėse patalpose,
- pagaminama nauja prekė ar atliktas svarbus gamybos etapas.

Visgi, šios taisyklės taikymas problematiškas, kadangi nėra pateikto sąvokos „svarbus“ aiškinimo, neaišku kokius kriterijus turi apimti ši sąvoka, kaip nustatomas svarbumas. Tačiau Europos Teisingumo Teismas (toliau – ETT) nagrinėdamas bylas, susijusias su nelengvatinės prekių kilmės nustatymu, pateikė šios sąvokos paaiškinimą, nurodydamas, kad perdurbimas ar apdorojimas yra „svarbus“, jei prekės

³³ 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92 nustatantis Bendrijos muitinės kodeks, 24 str. http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=35216&p_query=&p_tr2=2 [žiūrėta 2012 10 09]

perdirbimo ar padorojimo metu įgavo specifines charakteristikas bei sudėtį, kurių jos neturėjo iki tol. Taip pat svarbu tai, kad po atliktų procesų būtų atliktas svarbus kokybinis savybių pakeitimas, o procesai, kurių metu pakeičiama tik prekių išvaizda jos panaudojimo tikslu, nesuteikia prekėms kilmės³⁴.

ETT taip pat apibrėžė ir „svarbaus perdirbimo arba apdoravimo“ sąvoką, nurodydamas, kad tarp apdorojamos ar perdirbamos prekės ir jau perdirbtos ar apdorotos privalo būti realus ir objektyvus skirtumas³⁵.

Kadangi kai produktas yra visiškai išgautas ir (ar) gamintas vienoje šalyje, tuomet gana lengva nustatyti jo kilmę, o sunkumų nustatant produkto kilmę kyla, kai jis pagamintas, surinktas daugiau nei iš vienos šalies kilmės medžiagų. Šiuo tikslu išskiriami trys pagrindiniai metodai, padedantys nustatyti ar prekės pakankamai apdorotos arba perdirbtos, kad įgytų kilmę.

Kioto konvencija, „Sutartis dėl kilmės taisyklių“, preferenciniai prekybos susitarimai „esminio pakeitimo kriterijaus“ sąvoka apibrėžia trimis skirtingais metodais, nustatančiais prekių kilmę:

1. Tarifo pozicijos pakeitimo;
2. Pridėtinės vertės (*ad valorem* procento) metodo;
3. Specifinio gamybos proceso.

Tarifo pozicijos pakeitimo metodas. PPO „Sutartyje dėl kilmės taisyklių“ II priede („Bendrojoje deklaracijoje dėl lengvatinių kilmės taisyklių“): 3. *Valstybės narės susitaria užtikrinti, kad: a) joms priimant bendrojo taikymo administracinius sprendimus, reikalavimai, kurie turi būti įvykdyti, būtų aiškiai apibrėžiami; ypač: i) tais atvejais, kai taikomas tarifų klasifikacijos pakeitimo kriterijus, tokiose lengvatinėse kilmės taisyklėse ir visose tų taisyklių išimtyse turi būti aiškiai nurodytos tarifų nomenklatūros pozicijos ir subpozicijos, kurioms ši taisyklė skiriama.* Tai reiškia, kad tinkama, esmine ir pakankama prekėms kilmę suteikti laikoma tokia transformacija (gamybos procesas), kai galutinis produktas dėl gamybos, perdirbimo ar apdoravimo operacijų klasifikuojamas kitoje pozicijoje ar subpozicijoje Suderintoje sistemoje (SS) nei kilmės statuso neturinčios gamyboje, perdirbime ar apdoravime naudojamos žaliavos, medžiagos.

Be to, ETT nustatė du pagrindinius kriterijus, kuriais remiantis turėtų būti klasifikuojamos prekės, tai prekių objektyvūs požymiai ir savybės, nurodytos „KN pozicijos formuluotėje ir skyriaus ar skirsnio pastabose“³⁶. ETT taip pat numatė tam tikras išimtis naudojant šį metodą: prekėms gali būti suteikiama kilmė, jei joms buvo atliktas svarbus perdirbimas ar apdoravimas, nors prekės nėra klasifikuojamos kitoje

³⁴ Teisingumo Teismo 2009 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje C 260/08, Bundesfinanzdirektion West v HEKO Industrieerzeugnisse GmbH, ECR I-0000

³⁵ Ten pat

³⁶ Teisingumo Teismo 2012 m. rugsėjo 6 d. sprendimas byloje C-524/11, Lowlands Design Holding BV v Minister van Financiën

KN pozicijoje. Tokia išimtis galima, kadangi neįmanoma nustatyti visų situacijų, kuomet taikant tarifinės pozicijos pakeitimo metodą, atliekamas prekių perdirbimas ar apdorojimas yra svarbus³⁷.

Pridėtinės vertės metodas. Remiantis šiuo metodu nustatyta minimalaus pridėtinės vertės procento (pridėtinės vertės / ad valorem kriterijaus) metodika gamybos procese.

PPO „Sutartyje dėl kilmės taisyklių“ II priede („Bendrojoje deklaracijoje dėl lengvatinių kilmės taisyklių“): 3. *Valstybės narės susitaria užtikrinti, kad: a) joms priimant bendrojo taikymo administracinius sprendimus, reikalavimai, kurie turi būti įvykdyti, būtų aiškiai apibrėžiami; ypač: ii) tais atvejais, kai taikomas ad valorem procentinis kriterijus, lengvatinėse kilmės taisyklėse turi taip pat būti nurodytas to procento apskaičiavimo būdas.* Tai reiškia, kad pridėtinės vertės metodas apibrėžia transformacijos laipsnį, pagal kurį suteikiama prekėms kilmė, t.y. minimalią procentinę vertę, kurią turi siekti kilmę turintys produktai arba didžiausią vertę (gamyklinę kainą), kuri gali būti iš naudojamų importuotų dalių ar medžiagų. Tačiau jei nustatyta žemiausia procentinė riba nepasiekama arba maksimali procentinė riba neviršijama, tuomet paskutinis gamybos procesas kilmės statuso nesuteikia (Weiler J. H. H. et al., 2011). Todėl „Sutartyje dėl kilmės taisyklių“ yra nustatytas reikalavimas, kad naudojant šį metodą privaloma nurodyti procentinį kriterijų kilmės taisyklėse.

Specifinis gamybos procesas. Tokių taisyklių tarptautiniai reikalavimai: PPO „Sutartyje dėl kilmės taisyklių“ II priede („Bendrojoje deklaracijoje dėl lengvatinių kilmės taisyklių“): 3. *Valstybės narės susitaria užtikrinti, kad: a) joms priimant bendrojo taikymo administracinius sprendimus, reikalavimai, kurie turi būti įvykdyti, būtų aiškiai apibrėžiami; ypač: iii) tais atvejais, kai nurodyti gamybos ar perdirbimo operacijų kriterijai, turi būti detaaliai aprašoma operacija, kuria nustatoma lengvatinė kilmė.* Tai reiškia, kad nepriklausomai nuo to ar keičiasi prekės klasifikacija, prekė yra laikoma iš esmės transformuota, kai jai atlikta tam tikra gamybos arba perdirbimo operacija, kuri aprašyta Specialiose produktų sąrašo taisyklėse.

Tačiau ne kiekvienas apdorojimas ar perdirbimas suteikia prekei kilmę. Kaip kad yra pakankamas apdorojimas ar perdirbimas, taip yra ir nepakankamas apdorojimas ar perdirbimas, dar vadinamas minimaliu perdirbimu ar minimaliomis operacijomis. Tam tikri procesai galutinį produktą paveikia labai mažai, todėl produktui negali suteikti kilmės statuso, nepriklausomai nuo to ar yra atliekami atskiri procesai ar šių procesų derinys. Paprasčiau tariant, šios operacijos neleidžia produktams suteikti kilmės

³⁷ Teisingumo Teismo 2009 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje C 260/08, Bundesfinanzdirektion West v HEKO Industrieerzeugnisse GmbH, ECR I-0000

statuso. EBMKIN³⁸ 38 str. pateikiami apdorojimo ar perdirbimo proceso atvejai, kuriuos atlikus prekės kilmės neįgyja:

a) operacijos, kuriomis siekiama išlaikyti gerą produktų būklę juos gabenant ir laikant (ventiliacija, išskleidimas, džiovinimas, pažeistų dalių šalinimas ir pan.);

b) paprastos operacijos, kurias sudaro dulkių šalinimas, produktų persijojimas ar peršvietimas, rūšiavimas, klasifikavimas, derinimas (įskaitant gaminių rinkinių sudarymą), plovimas, pjaustymas;

c) i) pakuočių pakeitimas, krovinių perskirstymas ir surinkimas;

ii) paprastas sudėjimas į maišus, dėklus, dėžes, pritvirtinimas prie plokščių ar lentų ir kt. bei visos kitos paprastos pakavimo operacijos;

d) ženklų, etikečių ar kitų panašių skiriamųjų ženklų tvirtinimas ant produktų ar jų pakuočių;

e) paprastas produktų dalių surinkimas, siekiant gauti užbaigtą produktą;

f) dviejų ar daugiau operacijų, nurodytų a–e punktuose, derinys.

Šalys naudoja atitinkamus kriterijus arba metodus, kuriais remiantis nustatoma, ar prekės perdirbimas arba apdorojimas atitinka teisės aktų keliamus reikalavimus. Visgi, ETT yra nustatęs, kad surinkimo operacijos gali būti laikomos kaip svarbus apdorojimas ar perdirbimas ir suteikti prekėms kilmę, jei remiantis techniniu aspektu ir prekės aprašymu, atliktas procesas sudarė lemiamą gamybos etapą, prekė įgavo kokybines savybes, o sudedamosios dalys įgijo galutinę paskirtį³⁹.

Dvišaliuose preferenciniuose prekybos susitarimuose nustatyta, kad jei produktai nebuvo visiškai išgauti konkrečioje šalyje, tačiau buvo pakankamai apdirbti arba perdirbti, gali įgyti kilmę. Kilmės taisyklių 4 protokolo II priede pateikiamas „Kilmės taisyklių sąrašas“, t. y. sąrašas apdirbimo ir perdirbimo procedūrų, kurios turi būti atliekamos su kilmės statuso neturinčiomis medžiagomis.

Europos ekonominės erdvės susitarimo 4 protokolo II priede pateikiamas sąrašas procedūrų („Kilmės taisyklių sąrašas“), kurias reikia atlikti su kilmės statuso neturinčiomis medžiagomis, kad šios būtų pakankamai apdirbtos ar apdorotos, sąrašo ištrauka pateikiama 2 lentelėje.

Pagal 2005 m. EEE jungtinio komiteto sprendimą Nr. 136 tie produktai laikomi įgijusiais EEE prekių kilmę, kurie buvo visiškai gauti EEE bei produktai, kurie nors ir nebuvo visiškai gauti EEE, tačiau buvo pakankamai apdoroti arba perdirbti. Reikia pabrėžti tai, kad pakankamo apdirbimo ar apdorojimo procedūros gali būti atliekamos tik kilmės statuso neturinčioms medžiagoms ar žaliavoms.

³⁸ 1993 m. liepos 2 d. Komisijos Reglamentas (EEB) Nr. 2454/93 išdėstantis Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas // OL L 253, 1993, 38 str. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:02:06:31993_R2454:LT:PDF [žiūrėta 2011 11 02]

³⁹ Teisingumo Teismo 2007 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje C-372/06, Asda Stores Ltd v The Commissioners of Her Majesty's Revenue & Customs, ECR I-11223

2 lentelė. Kilmės taisyklių sąrašo ištrauka

SS pozicijos Nr.	Produkto aprašymas	Kilmės statuso neturinčių medžiagų apdirbimas ir perdirbimas, suteikiantis prekei kilmę	
1	2	3	4
1 skirsnis	Gyvi gyvūnai	Visi gyvūnai, klasifikuojami 1 skirsnyje, turi būti visiškai gauti	
6 skirsnis	Augantys medžiai ir kiti augalai; svogūnėliai, šaknys ir kitos panašios augalų dalys; skintos gėlės ir dekoratyviniai žalumynai	Gamyba, kurioje: – visos medžiagos, klasifikuojamos 6 skirsnyje, turi būti visiškai gautos, ir – visų panaudotų medžiagų vertė ne didesnė kaip 50 % prekės ex-works kainos	
ex 9006	Fotoaparatai (išskyrus kino kameras); fotoblykstės ir fotoblyksčių lempos, išskyrus elektros uždegimo lempas	Gamyba, kurioje – visos panaudotos medžiagos klasifikuojamos kitoje pozicijoje negu produktas, – visų panaudotų medžiagų vertė ne didesnė kaip 40 % prekės ex-works kainos, ir – visų panaudotų neturinčių kilmės medžiagų vertė ne didesnė kaip panaudotų turinčių kilmę medžiagų vertė	Gamyba, kurioje visų panaudotų medžiagų vertė ne didesnė kaip 30 % produkto ex-works kainos
ex 28 skirsnis	Neorganiniai chemikalai; organiniai arba neorganiniai tauriųjų metalų, retųjų žemių metalų, radioaktyviųjų elementų arba izotopų junginiai;	Gamyba, kurioje visos panaudotos medžiagos klasifikuojamos kitoje pozicijoje negu produktas. Tačiau medžiagos, klasifikuojamos toje pačioje pozicijoje, gali būti panaudotos, jei jų vertė ne didesnė kaip 20 % produkto ex-works kainos	Gamyba, kurioje visų panaudotų medžiagų vertė ne didesnė kaip 40 % produkto ex-works kainos

Šaltinis: 2005 m. spalio 21 d. EEE jungtinio komiteto sprendimas Nr. 136/2005 iš dalies keičiantis Susitarimo 4 protokolą dėl kilmės taisyklių, OL L 321, 2005, II priedas. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:321:0001:0119:LT:PDF> [žiūrėta 2012 02 04]

2 lentelės pirmasis stulpelis nurodo SS skirsnio ar pozicijos numerį, t. y. kodo numerį, kuriame klasifikuojamas pagamintas produktas, antrame stulpelyje aprašomas pagamintas produktas, o trečiame arba ketvirtame stulpelyje aprašyti apdirbimo ir perdirbimo procesai, kuriuos reikia atlikti su EEE kilmės statuso neturinčiomis medžiagomis, kad aprašytas produktas įgytų EEE kilmę.

Apdirbimo ir perdirbimo procesai gali būti nurodyti arba tik 3 skiltyje, arba 3 ir 4, tokiu atveju eksportuotojui suteikiama teisė pasirinkti vieną iš pateiktų taisyklių. Jei pirmame stulpelyje prieš kodą yra įrašas „ex“ tuomet aprašyta taisyklė ar taisyklės galioja ne visiems šio skirsnio produktams, o tik tiems, kurie yra aprašyti 2 stulpelyje.

Visgi, numatyta išimtis, jei kilmės statuso neturinčios medžiagos netenkina 4 protokolo II priede sąrašo sąlygų, gali būti naudojamos jei:

a) jų bendra vertė neviršija 10 % produkto ex-works kainos;

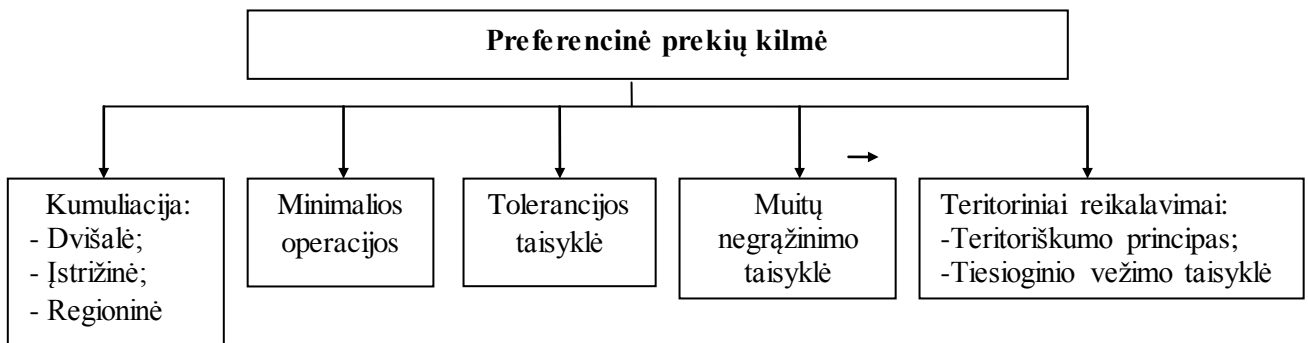
b) taikant šią dalį neviršijama jokia sąrašė pateikta kilmės statuso neturinčių medžiagų didžiausia vertės procentinė išraiška⁴⁰. Pункte a) aprašyta tolerancijos taisyklė.

Tačiau šios sąlygos netaikomos SS 50 – 63 skirsniams.

Be minėtų 2 pagrindinių kriterijų prekių kilmei įgyti, prekės turi taip pat tenkinti ir kitus tarptautinėse sutartyse, preferenciniuose susitarimuose nustatytus kriterijus, jei norima, kad prekės įgytų preferencinę prekių kilmę. Šių kriterijų analizė pateikiama sekančiame poskyryje.

2.2.2. Kiti prekių kilmės nustatymo struktūriniai elementai preferenciniuose susitarimuose

Kaip jau buvo minėta preferenciniais prekybos susitarimais nustatytos griežtesnės kilmės taisyklių nuostatos nei nustatant nepreferencinę prekių kilmę. Nustatant preferencinę prekių kilmę, produktams keliami papildomi reikalavimai bei sąlygos, kurių Susitariančiosios šalys privalo laikytis. ES su šalimis, su kuriomis yra sudariusi preferencines prekybos sutartis prekių kilmei nustatyti, taiko vienodus prekių kilmės nustatymo struktūrinius elementus (žr. 4 pav.).

4 pav. Prekių kilmės nustatymo struktūriniai elementai

Kumuliacija. Kumuliacija yra terminas naudojamas apibūdinti sistemą, kuri leidžia A šalies kilmės produktą toliau apdoroti ar įtraukti į B šalies kilmės produktą, tam kad jis įgautų B šalies prekių kilmę. Ši sistema gali būti taikoma tik tarp šalių, turinčių identiškas kilmės taisykles. Svarbu tai, kad kumuliacijos atveju apdorojimas arba perdirbimas, atliekamas kiekvienos šalies partnerės, nebūtinai turi tenkinti

⁴⁰ 2005 m. spalio 21 d. EEE jungtinio komiteto sprendimas Nr. 136/2005 iš dalies keičiantis Susitarimo 4 protokolą dėl kilmės taisyklių, OL L 321, 2005, II d. 5 str. 2 p. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:321:0001:0119:LT:PDF> [žiūrėta 2012 02 04]

„pakankamo apdorojimo arba perdirbimo“ sąlygas nustatytas Kilmės taisyklių sąraše, kad produktas įgytų kilmę⁴¹.

Preferenciniuose susitarimuose išskiriama keturių rūšių kumuliacija: dvišalė, įstrižinė (diagonali), regioninė ir visiškoji.

Dvišalė kumuliacija. Šios kumuliacijos pobūdį nurodo jos pavadinimas, t. y. kumuliacija vyksta tarp dviejų šalių, sudariusių laisvosios prekybos susitarimą arba autonominių susitarimą, turintį nuostatą leidžiančią sujungti prekių kilmę. Šioje kumuliacijoje gali būti naudojami tik tie produktai ar žaliavos, kurie turi Susitariančių šalių kilmę ir joms netaikant pakankamo apdorojimo ar perdirbimo priemonių, kurios nustatytos Kilmės taisyklių sąraše. Pavyzdžiui, tarp Europos bendrijos bei jos valstybių narių ir PAR taikoma dvišalė kilmės kumuliacija. Tai reiškia, kad PAR kilmės medžiagomis ir žaliavomis laikomos Bendrijos kilmės medžiagos ir žaliavos bei PAR kilmės medžiagos ir žaliavos, įeinančios į PAR galutinai pagaminto produkto sudėtį⁴².

Įstrižinė (diagonali) kumuliacija veikia tarp daugiau nei dviejų šalių, jeigu jos yra sudariusios laisvosios prekybos susitarimus, kuriuose nustatytos identiškos kilmės taisyklės ir nuostatos dėl kumuliacijos tarp jų⁴³. Kaip ir dvišalėje kumuliacijoje, taip ir pastarojoje gali būti naudojami vien tik Susitariančiųjų šalių kilmės statusą turintys produktai ar medžiagos. Nors daugiau nei dvi šalys gali būti įtrauktos į produkto gamybą, jis turės tos šalies kilmę, kurioje bus atliktas paskutinis apdorojimo ar perdirbimo procesas, ir kuris bus didesnis nei minimalus⁴⁴.

Iki 1997 m. įstrižinė kumuliacija buvo taikoma tarp ES ir ELPA šalių, o nuo 1997 m. sistema išplėsta Vidurio ir Rytų Europos ir Baltijos šalyse⁴⁵. Europos ekonominėje erdvėje tarp susitariančių šalių taikoma įstrižinė kumuliacija. Produktai įgyja EEE kilmės statusą, jei yra gauti EEE naudojant Bulgarijos, Šveicarijos, Lichtenšteino, Islandijos, Norvegijos, Turkijos, Rumunijos, ar Bendrijos kilmės medžiagas, taip pat „naudojant Farerų salų bei kurios šalies, dalyvaujančios ES ir Viduržemio jūros regiono partnerystėje pagal Barselonos deklaraciją išskyrus Turkiją, kilmės medžiagas, ir jei produktai EEE buvo

⁴¹ Common provisions. http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_duties/rules_origin/preferential/article_774_en.htm#cumulation [žiūrėta 2012 02 03]

⁴² Europos bendrijos bei jos valstybių narių ir Pietų Afrikos Respublikos prekybos, plėtros ir bendradarbiavimo susitarimas // OL L 311, 1999, II d. 5 str. 1 p. [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21999A1204\(02\):LT:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21999A1204(02):LT:HTML) [žiūrėta 2012 03 25]

⁴³ Brown A. G., Stern R. M. Free Trade Agreements and Governance of the Global Trading System // World Economy, 2011, vol. 34, issue 3, p. 331–354. <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=4ff58730-bd1a-4d6c-8e1b-2b9e224ea8ff%40sessionmgr110&hid=123> [žiūrėta 2012 01 03]

⁴⁴ Common provisions. http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_duties/rules_origin/preferential/article_774_en.htm#cumulation [žiūrėta 2012 02 03]

⁴⁵ Augier P. et al. Rules of Origin and the EU-Med Partnership: The Case of Textiles // World Economy, 2004, vol. 27, issue 9, p.1449–473. <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=4ff58730-bd1a-4d6c-8e1b-2b9e224ea8ff%40sessionmgr110&vid=7&hid=123> [žiūrėta 2012 01 03]

apdirbti arba perdirbti didesniu mastu nei nepakankamas apdorojimas ar perdirbimas⁴⁶. Medžiagos, žaliavos, kurios naudojamos galutiniam produktui sukurti nebūtinai turi būti pakankamai apdirbtos arba perdirbtos.

Regioninė kumuliacija – įstrižinės kumuliacijos porūšis. Regioninė kumuliacija tai – kumuliacija tarp regioninės grupės šalių narių pagal Bendrąją preferencijų sistemą, ši kumuliacija panaši į dvišalę kumuliaciją, tačiau veikia tarp daugiau nei dviejų šalių, tarpusavyje sudariusių preferencinius prekybos susitarimus. Kaip ir dvišalėje kumuliacijoje, tik kilmės statusą turintys produktai arba medžiagos gali būti naudojamos šioje kumuliacijoje.

Kai kurios šalys reikalauja, kad įvairių laisvosios prekybos susitarimų, susijusių su prekių kilme, kilmės nuostatos būtų identiškos prieš taikant regioninę kumuliaciją⁴⁷. Išskiriamos šios regionų grupės (BPS gavėjos), kurioms taikoma regioninė kumuliacija:

a) *Pietryčių Azijos šalių asociacijos šalys: Malaizija, Vietnamas, Filipinai, Kambodža, Brunėjus–Darusalamas, Indonezija, Laosas, Singapūras, Tailandas;*

b) *Centrinės Amerikos bendrosios rinkos šalys: El Salvadoras, Kosta Rika, Hondūras, Nikaragva, Gvatemala, Panama;*

c) *Andų bendrijos šalys: Peru, Ekvadoras, Bolivija, Venesuela, Kolumbija;*

d) *Pietų Azijos regioninio bendradarbiavimo asociacijos šalys: Indija, Šri Lanka, Bangladešas, Nepalas, Butanas, Maldyvai, Pakistanas*⁴⁸.

Visiškoji kumuliacija leidžia preferencinius susitarimus sudariusioms šalims atlikti apdorojimo arba perdirbimo procesus su kilmės statuso neturinčiais produktais šių šalių suformuotoje erdvėje⁴⁹. Tačiau Susitariančiosios šalys turi laikytis atitinkamų taisyklių, kilmės nuostatų, t. y. vienos Susitariančiosios šalies gamintojas pagal laisvosios prekybos susitarimą gali naudoti kitos Susitariančiosios šalies medžiagas neprarasdamas jų kilmės statuso⁵⁰.

Kiti kumuliacijos tipai reikalauja, kad prekės, prieš jas eksportuojant iš vienos šalies į kitą tolimesniam apdorojimui ar perdirbimui, būtų įgijusios kilmę, ši sąlyga netaikoma visiškosios

⁴⁶ 2005 m. spalio 21 d. EEE jungtinio komiteto sprendimas Nr. 136/2005 iš dalies keičiantis Susitarimo 4 protokolą dėl kilmės taisyklių, OL L 321, 2005, II d. 5 str. 2 p. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:321:0001:0119:LT:PDF> [žiūrėta 2012 02 04]

⁴⁷ Accumulation / cumulation or cumulative rules of origin. <http://www.wcoomd.org/en/topics/origin/instrument-and-tools/comparative-study-on-preferential-rules-of-origin/specific-topics/study-annex/cum-dia-abs.aspx> [žiūrėta 2012 01 03]

⁴⁸ 2000 m. liepos 24 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1602/2000 iš dalies keičiantis Reglamentą (EEB) Nr. 2454/93, išdėstantį Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas // OL L 188, 2000, 72 str. 2 p. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000R1602:LT:HTML> [žiūrėta 2012 01 03]

⁴⁹ Common provisions. http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_duties/rules_origin/preferential/article_774_en.htm#cumulation [žiūrėta 2012 02 03]

⁵⁰ Accumulation / cumulation or cumulative rules of origin. <http://www.wcoomd.org/en/topics/origin/instrument-and-tools/comparative-study-on-preferential-rules-of-origin/specific-topics/study-annex/cum-dia-abs.aspx> [žiūrėta 2012 01 03]

kumuliacijos atveju. Tuo tarpu visiškai kumuliacija paprasčiausiai reikalauja, kad visi apdorojimo arba perdirbimo procesai nurodyti Kilmės taisyklių sąrašė galutiniam produktui gauti būtų atlikti su kilmės statuso neturinčiomis medžiagomis, kad produktas įgytų kilmę⁵¹.

Minimalios operacijos yra tokios operacijos, kurias atlikus prekės kilmės statuso neįgyja. Visose preferencinėse kilmės taisyklėse yra straipsnis, kuris apibrėžia apdorojimo arba perdirbimo procesus, kurie laikomi nepakankamais, kad prekėms suteiktų kilmę⁵².

Tolerancijos taisyklė leidžia panaudoti kilmės statuso neturinčių medžiagų konkrečią procentinę dalį (ex – works (gamyklinės) kainos vertės) neįtakojant galutinio produkto kilmės⁵³. Visgi, jei speciali apdorojimo ar perdirbimo taisyklė jau leidžia naudoti kilmės statuso neturinčias medžiagas, tuomet nuokrypis negali būti naudojamas taip, kad viršytų Kilmės taisyklių sąrašė nurodytą procentinį kiekį. Didžiausias procentinis nuokrypis bus visada tas, kuris leidžiamas specialiose taisyklėse. Procentinis nuokrypis priklauso nuo preferencinių susitarimų. Išimtis yra 50 ir 63 skyriuose (imtina) nurodytoms tekstilės prekėms, joms tolerancijos taisyklė netaikoma⁵⁴.

Muitų negražinimo taisyklė. Muitų gražinimas reikštų, kad atsisakoma pareigų ar gražinami muitai už kilmės neturinčias medžiagas, kurios naudojamos galutiniam produktui sukurti⁵⁵. Ši taisyklė užtikrina, kad muitai taikomi už iš trečiųjų šalių importuojamas medžiagas yra mokami.

Teritoriniai reikalavimai apima tris kriterijus: teritoriškumo principą, tiesioginio vežimo taisyklę ir parodas.

Teritoriškumo principas. Reikalaujama, kad prekės apdorojimo ar perdirbimo procesai būtų atliekami vienos šalies teritorijoje, išskiriama tam tikra išimtis, kai pagal preferencinius prekybos susitarimus gali būti taikoma kumuliacija.

Tiesioginio vežimo taisyklė, dar kitaip vadinama tiesioginio transportavimo taisykle. Ja taip pat siekiama užtikrinti, kad kilmę suteikiantys procesai ir veiksmai būtų atliekami Susitariančiųjų šalių teritorijoje ir tai yra vienas iš reikalavimų, kad būtų taikomi preferenciniai importo muitai.

Bendrais bruožais išskiriami trys transportavimo variantai⁵⁶:

- a) tiesioginis transportavimas tarp kaimyninių šalių;
- b) netiesioginis gabenimas tarp dviejų preferencinės zonos šalių;

⁵¹ Common provisions. http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_duties/rules_origin/preferential/article_774_en.htm#cumulation [žiūrėta 2012 02 03]

⁵² Ten pat

⁵³ Customs Modernization Handbook. The World bank, Washington, D.C., 2005

⁵⁴ Common provisions. http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_duties/rules_origin/preferential/article_774_en.htm#cumulation [žiūrėta 2012 02 03]

⁵⁵ Ten pat

⁵⁶ Ten pat

c) transportavimas tarp dviejų preferencinės zonos šalių per šalių teritoriją arba teritorijas, kurios nepriklauso Susitariančiųjų šalių preferencinėms zonoms.

Prekių kilmės taisyklėse taip pat nurodoma, kad kai prekės gabenamos per kitas teritorijas, būtinybei esant jas galima perkrauti ar laikinai sandėliuoti ir atlikti tik operacijas skirtas jų gerai būklei išlaikyti (iškrovimas, perkrovimas ir kt. operacijos) su sąlyga, kad jos bus sandėliavimo ar tranzito šalies muitinės prižiūrimos.

Tačiau, jei prekės dėl kokios nors priežasties vežamos per trečiosios šalies teritoriją ar sustojo trečiosios šalies teritorijoje, ir jei jos lieka muitinės prižiūrimos, tuomet tiesioginio pervežimo sąlygos laikomos įvykdytomis.

Parodos. Jei produktai, turintys kilmės statusą, išsiunčiami eksponuoti į parodą, kuri vyksta kitoje šalyje, išskyrus šalis, kurioms galioja įstrižinės kumuliacijos taikymas, ir po eksponavimo parduodami importui į EEE, tuomet importuojant taikomos Susitarimo nuostatos, jeigu muitinei galima pateikti įrodymų, kad:

a) eksportuotojas išsiuntė šiuos produktus iš vienos iš Susitariančiųjų Šalių į šalį, kurioje vyko paroda, ir ten juos eksponavo;

b) šis eksportuotojas pardavė ar kitaip perdavė produktus asmeniui kitoje Susitariančiojoje Šalyje;

c) produktai buvo išsiųsti vykstant parodai ar tuoj po jos tokios būklės, kokios jie buvo išsiųsti į parodą; ir

d) nuo to laiko, kai produktai buvo išsiųsti į parodą, jie nebuvo naudojami jokiam kitam, išskyrus eksponavimą parodoje, tikslui⁵⁷.

Kilmės taisyklių 4 Protokole taip pat nurodoma, kad tokiu atveju prekėms išrašomas ar išduodamas kilmę patvirtinantis dokumentas, kuris įprastine tvarka pateikiamas importuojančios šalies muitinei, nurodant parodos pavadinimą bei adresą. Pareikalavus gali reikėti pateikti prekių eksponavimo sąlygas patvirtinančius dokumentus. Šios nuostatos taikomos visuomeniniams renginiams (pramonės, prekybos, amatų, žemės ūkio parodoms, mugėms ir kitiems panašiams renginiams), kurie parduotuvėse ar verslo patalpose nėra privačiai organizuojami, ir jų metu prekės yra muitinės prižiūrimos.

Tiek preferencinės, tiek nepreferencinės prekių kilmės atžvilgiu labai reikšmingas prekių kilmės nustatymui ir kontrolei įgyvendinti yra prekių kilmės įrodymas, kuris analizuojamas sekančiame skyriuje, išdėstomi ir aptariami prekių kilmę įrodantys (patvirtinantys) dokumentai ir muitinių administracinis bendradarbiavimas.

⁵⁷ 2005 m. spalio 21 d. EEE jungtinio komiteto sprendimas Nr. 136/2005 iš dalies keičiantis Susitarimo 4 protokolą dėl kilmės taisyklių // OL L 321, 2005, III d. 13 str. 1p. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:321:0001:0119:LT:PDF> [žiūrėta 2012 02 04]

2.3. Prekių kilmę patvirtinantys dokumentai ir administracinis bendradarbiavimas

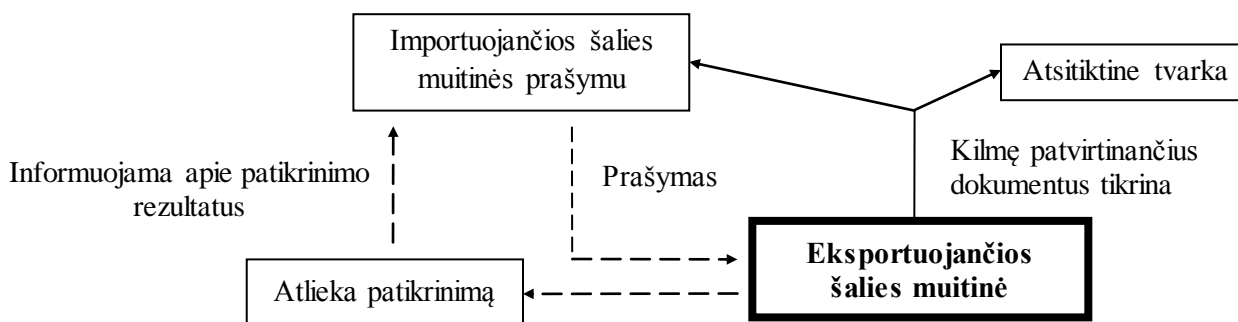
Pagal preferencinių susitarimų nuostatas, importuojamos prekės turi turėti įgijusios atitinkamą prekių kilmę ir muitinei turi būti pateikti šią prekių kilmę įrodantys dokumentai, kad šioms prekėms būtų taikomas lengvatinis muitų režimas. Viena iš pagrindinių sąlygų taikyti preferencinį muitą importuojamoms prekėms yra prekių kilmės įrodymas. Tuo tarpu nepreferencinę prekių kilmę įrodyti nereikia, nebent išimtiniais atvejais prašant muitinei.

Kilmės įrodymas – tai konkrečių dokumentų (pvz., kilmės sertifikatų), pažymėjimų ar kitų dokumentų, įrodančių prekių kilmės statusą pateikimas muitinei. Prekių kilmės įrodymo būtinumas neatsiejamas nuo importuojamų prekių kilmės kontrolės. Prekių kilmės kontrolės sąvoka apima ne tik prekių kilmės taisyklių nuostatų laikymosi ir įgyvendinimo tikrinimą, bet ir prekių kilmę patvirtinančių dokumentų tikrinimą.

Kioto konvencijos D.2 priede nurodoma, kad kilmės įrodymo dokumentas – „tai prekių kilmės pažymėjimas, patvirtinta kilmės deklaracija arba kilmės deklaracija“⁵⁸. Kilmės deklaracija apibūdinama kaip speciali forma, identifikuojanti prekes, kurią išduodanti įstaiga ar įgaliota institucija patvirtina, kad konkrečios prekės, kurioms išduota deklaracija, turi konkrečios šalies kilmę.

Prekių kilmės kontrolė svarbi nustatant: prekių kilmės taisyklių ir su jomis susijusių procedūrų pažeidimo atvejus; prekių kilmę patvirtinančių dokumentų pažeidimo atvejus ir pan.

Įgyvendinant prekių kilmės kontrolę būtinas tarptautinis muitinių bendradarbiavimas. 5 paveiksle pateikiamas struktūrinis ir funkcinis preferencinių prekių kilmės kontrolės įgyvendinimas, kuris atliekamas muitinėms tarpusavyje bendradarbiaujant.

5 pav. Preferencinių prekių kilmės kontrolės įgyvendinimo principinė schema

⁵⁸ 1977 m. birželio 3 d. Tarybos sprendimas, Bendrijos vardu priimančias tam tikrus Tarptautinės muitinės procedūrų supaprastinimo ir suderinimo konvencijos priedus // OL L 116, D.2 priedas. http://eur-lex.europa.eu/Result.do?RechType=RECH_celex&lang=lt&ihmlang=lt&code=31_977D0415 [žiūrėta 2011 11 02]

Pateiktoje schemoje struktūrinę dalį atspindi prekių kilmės kontrolę įgyvendinančios institucijos:

- importuojančios šalies muitinė ir
- eksportuojančios šalies muitinė.

Funkcinę dalį – šių institucijų atliekami veiksmai įgyvendinant prekių kilmės kontrolę. Prekių kilmės kontrolę įgyvendinančių institucijų veiksmai ir procedūros toliau bus analizuojamos remiantis Europos ekonominės erdvės susitarimu, 2005 m. spalio 21 d. EEE jungtinio komiteto sprendimu Nr. 136/2005 iš dalies keičiančiu Susitarimo 4 protokolą dėl kilmės taisyklių.

Pagal preferencinius prekybos susitarimus Susitariančių šalių muitinės tarpusavyje bendradarbiauja per Europos Bendrijų Komisiją. Muitinės tarpusavyje pasikeičia spaudų pavyzdžiais, kurie naudojami kilmę patvirtinančiuose sertifikatuose bei perduoda atsakingų muitinės įstaigų adresus, kurios tikrina šių sertifikatų ir šiuose dokumentuose pateiktų duomenų teisingumą, autentiškumą, juose pateiktos informacijos teisingumą.

Kilmę patvirtinantys dokumentai tikrinami eksportuojančios šalies muitinės:

a) atsitiktine tvarka arba

b) importuojančios šalies muitinės prašymu, esant pagrįstoms abejonėms, kad kilmę įrodantys dokumentai gali būti neautentiški, prekės neatitinka nurodytos kilmės, buvo nesilaikoma prekių kilmės nustatytų reikalavimų, nustatant prekių kilmę, dokumentuose, grindžiančiuose prekių kilmę pateikta informacija neteisinga.

Importuojančios šalies muitinė pateikdama prašymą eksportuojančios šalies muitinei taip pat perduoda kilmę patvirtinančius dokumentus ar jų kopijas, gali būti nurodytos ir prašymo patikrinti priežastys. Jei pagal gautus kitus dokumentus bei informaciją suabejojama dėl kilmę patvirtinančiame dokumente pateiktos informacijos teisingumo, tuomet jie siunčiami kartu su prašymu atlikti patikrinimą.

Eksportuojančios šalies muitinė atlikdama patikrinimą gali reikalauti pateikti įrodymus, atlikti eksportuotojo sąskaitų patikrinimą ar kitą būtiną patikrinimą.

Preferencinio režimo taikymas importuojančios šalies muitinės sprendimu gali būti laikinai sustabdytas iki kol bus gauti patikrinimo rezultatai, importuotojas gali atsiimti produktus, tačiau privalo naudoti reikiamas atsargos priemones.

Eksportuojanti muitinė stengiasi kuo greičiau atlikti patikrinimą, o patikrinimo rezultatai turi aiškiai nurodyti ar dokumentai autentiški, ar produktai turi atitinkamos šalies (pvz., EEE) ar kitos Susitariančiosios šalies kilmės statusą bei ar atitinka kitus keliamus reikalavimus.

Gauti tikrinimo rezultatai, nurodant išvadas bei faktus iš karto pateikiami prašymą pateikusiai muitinei.

Jei importuojanti muitinė per nustatytą laikotarpį (dažniausiai per 10 mėn.) nuo prašymo atlikti patikrinimą negauna atsakymo iš eksportuojančios muitinės „arba jei atsakyme nepakanka informacijos reikiamo dokumento autentiškumui arba tikrajai produktų kilmei nustatyti, prašymą pateikusi muitinė, išskyrus ypatingus atvejus, atsisako teikti lengvatas“⁵⁹.

Teismų praktikoje nusistovėjusi nuostata, kad kuomet eksportuojančios ir importuojančios valstybės valdžios institucijos dalinasi kompetencija, viena su kita tarpusavyje bendradarbiauja, nustatant prekių kilmę, ir prekių kilmė nustatoma eksportuojančios šalies institucijos, ši sistema bus veiksminga ir bus užtikrinta jos kontrolė, jei importuojančios šalies muitinės administracija pripažįsta eksportuojančios šalies valdžios institucijų teisėtai atliktus vertinimus bei sprendimus. Toks sistemos modelis pateisinamas tuo, kad eksportuojančios šalies valdžios institucijos geriausiai ir tiesiogiai gali patikrinti kilmę įrodančius faktus⁶⁰.

Jei kyla ginčų dėl atliekamų patikrinimo rezultatų ar nesutariama dėl Kilmės protokolo aiškinimo tarp importuojančios ir eksportuojančios šalies muitinių, tuomet ginčai perduodami institucijai atsakingai už šių ginčų sprendimą (pvz., EEE jungtiniam komitetui (EEE), Bendradarbiavimo tarybai (PAR)).

Visais atvejais asmeniui skiriamos nuobaudos, jei bandoma pasinaudoti lengvatiniu muitų režimu, dokumentai neteisingai užpildomi ar dėl jo kaltės dokumentuose pateikiama informacija neteisinga.

Nepreferenciniai ir preferenciniai prekių kilmei įrodyti pateikiami skirtingi prekių kilmės įrodymo dokumentai. Nepreferencinę prekių kilmę patvirtinantis dokumentas – Bendrosios formos prekių kilmės sertifikatas. Tam tikrais atvejais reikalaujama įrodyti importuojamų prekių nepreferencinę kilmę, tokiu atveju prekių kilmės sertifikatas turi atitikti keliamus reikalavimus, tokius kaip:

- įgaliota institucija arba organizacija turi jį patvirtinti antspaudu;
- prekės turi būti detalai aprašytos, nurodant:
 - prekių rūšį, pakuočių skaičių, jų rūšį, numerius, žymas;
 - prekių svorį ar kitą prekių matavimo vienetą – kiekį vienetais arba tūrį „jeigu prekių svoris jų gabenimo metu kinta arba prekių svorio neįmanoma nustatyti, arba įprasta taikyti kitus tam tikrų prekių kiekio matavimo vienetus;
- siuntėjo pavadinimą;

⁵⁹ 2005 m. spalio 21 d. EEE jungtinio komiteto sprendimas Nr. 136/2005 iš dalies keičiantis Susitarimo 4 protokolą dėl kilmės taisyklių // OL L 321, 2005, IV d. 33 str. 6 p. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:321:0001:0119:LT:PDF> [žiūrėta 2012 02 04]

⁶⁰ Europos Bendrijų teismo 2007 m. vasario 6 d. sprendimas byloje T-23/03, CAS SpA v Europos Bendrijų Komisija, ECR II-289

- turi būti aiškiai nurodyta prekių kilmės valstybė⁶¹.

Bendrosios formos prekių kilmės sertifikatas turi atitikti muitinės nustatytą formą.

Kioto konvencijos D.2 priede ir EBMKĮN 48 str. nustatyta, kad bendrąją deklaraciją išduoda kompetentinga įstaiga ar valstybės institucija, Lietuvoje vadovaujantis LR Muitinės įstatymo 37 str. Lietuvoje ši kompetencija priklauso Prekybos, pramonės ir amatų rūmams.

Norint pasinaudoti preferencinių susitarimų pagal BPS taikomomis lengvatomis, prekės turi ne tik igyti prekių kilmę pagal prekių kilmės taisyklių reikalavimus, bet taip pat gauti kilmės įrodymo dokumentus.

Preferencinę prekių kilmę patvirtinantys dokumentai:

A formos kilmės sertifikatas ir prekių kilmės deklaracija sąskaitoje – faktūroje. Šie dokumentai išduodami, kai norima pasinaudoti lengvatomis pagal BPS ir yra pateikiami kartu su importo muitinės deklaracija, arba, „kai teisės aktuose numatyta tokia galimybė ir laikomasi tokiais atvejais taikomų reikalavimų, ir išleidus prekes, jeigu asmuo pageidauja, kad prekėms būtų taikomi preferenciniai importo muitai“⁶².

EUR.1 judėjimo sertifikatas (žr. 3 priedą). Šių sertifikatų išdavimo ir naudojimo tvarką reglamentuoja EUR.1 judėjimo sertifikatų pildymo ir išdavimo taisyklės⁶³. EUR. 1 sertifikatai išduodami, kai siekiama pasinaudoti lengvatomis pagal preferencinius susitarimus, norint, kad būtų pritaikyti preferenciniai muitų tarifai. Sertifikatą išduoda eksportuojančios šalies muitinė. EUR.1 sertifikatu pagal ES įrodoma žemės ūkio produktų kilmė, taip pat šiuo sertifikatu naudojasi grindžiant prekių kilmę pagal sudarytas muitų sąjungos sutartis su San Marinu ir Andora bei Turkijos su ES sudarytą laisvosios prekybos sutartį.

EUR-MED judėjimo sertifikatas – patvirtina preferencinių prekių kilmę, todėl išduodamas, kai norima pasinaudoti preferenciniais muitų tarifais sudarytų preferencinių susitarimų pagrindu. Šis sertifikatas muitinei pateikiamas kartu su importo muitinės deklaracija. Sertifikatą išduoda eksportuojančios šalies muitinė.

⁶¹ 2002 m. rugpjūčio 22 d. Nr. 1329, Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas dėl 1997 m. spalio 1 d. Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimo nr. 077 „dėl prekių kilmės nustatymo ir bendrosios formos prekių kilmės sertifikatų“, pakeitimo, V d. 9 p. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/oldsearch.preps2?Condition1=178709&Condition2=preki%B8_kilm?s_nustatymo [žiūrėta 2012 03 24]

⁶² 2004 m. gruodžio 24 d. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus įsakymas Nr. 1B-1181 „dėl A formos kilmės sertifikato ir prekių kilmės deklaracijos sąskaitoje – faktūroje priėmimo ir muitinio tikrinimo instrukcijos patvirtinimo“ I d. 2 p. <http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=4161F557-4D73-4099-8B8C-708E8A66377B> [žiūrėta 2012 03 24]

⁶³ 2004 m. birželio 7 d. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus įsakymas Nr. 1B-610 „dėl EUR.1 judėjimo sertifikatų, A.TR. judėjimo sertifikatų ir A formos kilmės sertifikatų pildymo ir išdavimo taisyklių patvirtinimo“. <http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=6661D626-ECFB-493D-9D04-450F379A438F> [žiūrėta 2012 03 24]

A.TR. judėjimo sertifikatas. Kai prekių kilmei įrodyti naudojamas A.TR. sertifikatas, tai patvirtinimas, kad Europos Bendrijos – Turkijos muitų sąjungos prekių kilmei įgyti reikalavimai įgyvendinti. Išskiriamas A.TR. judėjimo sertifikato naudojimo atvejis – prekių gabenimas „tiesiogiai tarp dviejų muitų sąjungos dalių“⁶⁴. Išimtiniais atvejais prekes galima gabenti per trečiąsias šalis, kuriose galimos tik šios operacijos: iškrovimas, perkrovimas ar kita operacija, siekiant išsaugoti prekių tinkamą būklę, tačiau reikalaujama, kad perkrovimas ir laikinas sandėliavimas būtų prižiūrimas tranzito arba sandėliavimo šalies muitinės. „Prekės tarp dviejų muitų sąjungos dalių gali būti gabenamos trečiųjų šalių teritoriją kertančiu vamzdynu“⁶⁵. A.TR. judėjimo sertifikatus išduoda įgalioti teritorinių muitinių pareigūnai.

Eksportuojamų prekių kilmė gali būti pateikiama ir supaprastinta tvarka, tokiu atveju patvirtintam eksportuotojui yra išduodamas „leidimas supaprastinta tvarka patvirtinti preferencinę eksportuojamų prekių kilmę“⁶⁶. LR Muitinės įstatymo 38 str. išskiriama pagrindinė sąlyga gauti šį leidimą – eksportuotojas turi tenkinti nustatytus Muitinės departamento generalinio direktoriaus patikimumo reikalavimus, jei ši sąlyga įvykdoma, tuomet eksportuotojas teritorinei muitinei turi pateikti rašytinį prašymą ir prisiimti nustatytus įsipareigojimus. Muitinės departamento direktoriaus (2011 m. birželio 3 d., Nr. 1B-321) įsakyme „dėl patvirtinto eksportuotojo įgaliojimų suteikimo ir naudojimosi jais taisyklių patvirtinimo“ I d. 2 p. apibrėžiama patvirtinto eksportuotojo samprata: *patvirtintas eksportuotojas – tai Lietuvos Respublikoje įregistruotas asmuo, eksportuojantis prekes iš Bendrijos muitų teritorijos, nepriklausomai nuo to, ar jis yra eksportuojamų prekių gamintojas ar pardavėjas, kuriam muitinė yra suteikusi įgaliojimus pačiam, nesikreipiant į muitinę išduoti lengvatinę prekių kilmę ar statusą (prekyboje su Turkija) patvirtinančius dokumentus nepriklausomai nuo prekių siuntos vertės.*

Eksportuotojas turi būti LR įregistruotas bei veikiantis asmuo, išskyrus muitinės tarpininkus ir atitikti minėtame Muitinės departamento direktoriaus (2011 m. birželio 3 d., Nr. 1B-321) įsakyme nustatytas sąlygas:

- ne mažiau kaip 10 prekių siuntų per ketvirtį eksportuoja prekes su joms išduotais EUR.1, EUR-MED ar A.TR. judėjimo sertifikatais, arba prekės eksportuojamos į šalis, kuriose pagal preferencinius susitarimus reikia pateikti kilmės deklaraciją (sąskaitos – faktūros deklaraciją);
- prireikus gali pateikti įrodymus, kad eksportuojamos prekės atitinka preferencinių prekių kilmės taisyklių nuostatas arba ES ir Turkijos prekių gabenimo reikalavimus;

⁶⁴ 2006 m. rugsėjo 26 d. EB ir Turkijos muitinių bendradarbiavimo komiteto sprendimas Nr. 1/2006, nustatantis išsamias EB ir Turkijos asociacijos tarybos sprendimo Nr. 1/95 taikymo taisykles // OL L 265, II d. 6 str. 2 p. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:22006D0646:LT:HTML> [žiūrėta 2012 03 24]

⁶⁵ Ten pat, II d. 6 str., 2d.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/oldsearch.preps2?Condition1=232350&Condition2=> [žiūrėta 2011 10 09]

- privalo muitinei sudaryti tinkamas sąlygas patikrinti eksportuojamų prekių kilmę ir statusą.

Suteiktų įgaliojimų laikas nėra ribojamas, tačiau įstatymo nustatytais atvejais gali būti atšauktas.

Eksportuotojas pats gali išduoti šiuos dokumentus: - sąskaitos faktūros ir kilmės deklaracijos bei šias deklaracijas prekėms, eksportuojamoms iš kitų ES valstybių narių; - EUR-MED sąskaitos faktūros deklaracijos bei šią deklaraciją prekėms, eksportuojamoms iš kitų ES valstybių narių; - iš anksto teritorinės muitinės bei specialiu patvirtinto eksportuotojo antspaudu patvirtintus A.TR. judėjimo sertifikatus⁶⁷.

Remiantis „Visos Europos ir Viduržemio jūros valstybių kilmės taisyklių Protokolu paaškinimo“ nuostatomis galima išskirti atvejus, kuomet preferencinis režimas netaikomas netikrinant kilmę patvirtinančių dokumentų, tai atvejai kuomet EUR.1 arba EUR- MED judėjimo sertifikatuose:

- nurodytoms prekėms netaikomas preferencinis režimas;
- privalomuose užpildyti sertifikatuose yra neleidžiamų pakeitimų ar trynimų;
- neužpildytas langelis, kuriame reikia aprašyti prekes arba aprašytos visai kitos prekės nei tos, kurios pateikiamos;
- pateikiami kilmę tvirtinantys dokumentai produktams, kurie buvo importuoti apgaulės būdu;
- sertifikatai išduoti neturint įgaliojimų, šalies, kuri nepriklauso preferencinės sistemos šalims arba šalies, su kuria netaikoma kumuliacija;
- sertifikatuose įrašyta šalis, su kuria nėra sudaryti preferenciniai prekybos susitarimai arba su kuria netaikoma kumuliacija.

Minėtais atvejais muitinė, tokius kilmę tvirtinančius dokumentus turi pažymėti „NETINKAMAS“, juos pasilikti, kad nebūtų jais pasinaudota vėliau⁶⁸.

Komisijos komunikate (OL C 332, 2012) išskiriamos aplinkybės, kurioms esant galima suabejoti prekių kilmę:

- trūksta muitinių administracinio bendradarbiavimo:
 - muitinės neapsikeičia muitinės ar institucijų adresais, kurios atsakingos už kilmę patvirtinančių dokumentų pateikimą arba tikrinimą;
 - nesikeičiama antspaudų pavyzdžiais, kuriais tvirtinami sertifikatai;
 - tikrinant kilmės įrodymus trūksta administracinio bendradarbiavimo ar jis yra netinkamas;

⁶⁷ 2011 m. birželio 3 d. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų generalinio direktoriaus įsakymas „dėl patvirtinto eksportuotojo įgaliojimų suteikimo ir naudojimosi jais taisyklių patvirtinimo“. <http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=D144CC71-8935-492D-9B05-824463508A2F> [žiūrėta 2012 03 25]

⁶⁸ Visos Europos ir Viduržemio jūros valstybių kilmės taisyklių Protokolu paaškinimai // OL C 81/01, 2007. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:083:0001:0019:LT: PDF> [žiūrėta 2013 02 05]

- įtarimą kelia ekonominė ar mokslinė informacija, kuria remiantis galima suabejoti ar tikrai produktas, ar šalis gali atitikti kilmės reikalavimus;
- jei šalyse, kurioms taikomi preferenciniai muitai nustatyti sukčiavimo ar pažeidimų atvejai;
- jei prekybos statistikos duomenimis produktai nuolatos importuojami į šalis, kurioms taikomas preferencinis režimas, iš šalių, kurioms toks režimas netaikomas, ir yra reeksportuojamos neatlikus apdorojimo ar perdirbimo procedūrų ir pan.

Pateiktas sąrašas nėra baigtinis. 3 lentelėje pateikiami galiojantys pranešimai importuotojams, paskelbti iškilus pagrįstoms abejonėms dėl prekių kilmės.

3 lentelė. Galiojantys pranešimai importuotojams, paskelbti iškilus pagrįstoms abejonėms dėl prekių kilmės

Pranešimo taikymo sritis	Pranešimo Nr.	Paskelbta
Cukraus importas į Bendriją iš Vakarų Balkanų šalių	2002/C 152/05	OL C 152, 2002 6 26, p.14
Česnako importas į Bendriją	2005/C 197/05	OL C 197, 2005 8 12, p.8
Produktų, kurių sudėtyje yra didesnis cukraus kiekis, importas	2007/C 265/07	OL C 265, 2007 11 7, p.6
Iš Bangladešo į Bendriją importuojami tekstilės gaminiai	2008/C 41/06	OL C 41, 2008 2 15, p.8
Tuno importas iš Kolumbijos ir Salvadoro į ES	2010/C 132/05	OL C 132, 2010 5 21, p. 15
Importas iš Izraelio į ES	2012/C 232/03	OL C 232, 2012 8 3, 5

Šaltinis: Komisijos komunikatas, kuriuo nustatomos ekonominės veiklos vykdytojų ir valstybių narių administracijų informavimo apie pagrįstas abejonas dėl prekių kilmės sąlygos lengvatinių muitų tarifų susitarimų atveju // OL C 332, 2012, p. 4. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:332:0001:0004:LT:PDF> [žiūrėta 2012 03 25]

Importuotojams taikoma ankstyvojo perspėjimo sistema, pagal kurią esant pagrįstoms abejonėms, jie informuojami paskelbus pranešimus. Ši sistema – atsargumo priemonė, naudojama tuomet, kai eksportuojančių šalių kontrolė yra nepakankama arba jos tiesiog atsisako bendradarbiauti.

„Visos Europos ir Viduržemio jūros valstybių kilmės taisyklių Protokolų paaikškinime“ taip pat išskiriamos „techninės kliūtys“, kurios susijusios su kilmę įrodančių dokumentų įforminimu ir kurioms esant EUR.1 arba EUR-MED judėjimo sertifikatai nepriimami:

- surašyti blankuose, kurie neatitinka reikalavimų (pvz., nėra serijos numerio);
- patvirtinti įgaliojimų neturinčių institucijų;
- neužpildytas bent vienas privalomas langelis;

- panaudotas antspaudas, apie kurį muitinė nepranešė kitai muitinei, su kuria privalo bendradarbiauti;
- sertifikatai nepasirašyti ir ant jų neuždėtas antspaudas;
- sertifikatuose įrašyta šalis, nesanti sudaryto Susitarimo šalimi arba su kuria netaikoma kumuliacija.

Šiais atvejais muitinė, tokius kilmę tvirtinančius dokumentus turi pažymėti „DOKUMENTAS NEPRIIMTAS“, nurodant priežastį. Tačiau šiais atvejais kilmę įrodantys dokumentai grąžinami importuotojui, kad jis galėtų gauti naują, atgaline data išduotą dokumentą⁶⁹.

2.4. Prekių kilmės tikrinimo ir kontrolės analizė Lietuvos muitinėje

ES yra sudariusi daug laisvosios prekybos susitarimų, vienašalių, dvišalių ir daugiašalių preferencinių prekybos susitarimų, šių susitarimų sudėtinė dalis yra prekių kilmės taisyklių protokolai, reglamentuojantys muitinių tarpusavio pagalbą – bendradarbiavimą prekių kilmės nustatymo srityje. Muitinės, turėdamos pagrįstą abejonių ar atsitiktine tvarka tikrindamos prekių kilmę, turi teisę užklausti užsienio valstybių muitinių patikrinti abejones keliančių prekių kilmės dokumentus.

Visų šių susitarimų dalyvė yra ir Lietuvos Respublikos muitinė. Vadovaujantis nustatytais muitinių bendradarbiavimo nuostatomis, LR muitinė, remdamasi gauta iš įvairių šaltinių informacija bei įvertindama riziką susijusią su prekių kilme, užsienio šalių valstybių muitinėms siunčia užklausas ir taip pat gauna iš užsienio šalių valstybių muitinių prašymus patikrinti prekių kilmę. 4 lentelėje pateikti duomenys rodantys kiek LR muitinė gavo užklausų iš užsienio valstybių muitinių patikrinti kilmės dokumentus bei kiek pati išsiuntė užklausų patikrinti prekių kilmės dokumentus ir kiek gavo atsakymų su nepatvirtinta kilme kilmės dokumentuose.

4 lentelė. Prekių kilmės dokumentų tikrinimas 2007 – 2012 m. laikotarpiu

Rodikliai \ Laikotarpis	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	Iš viso:
Išsiųstų užklausų sk. / Išsiųstų patikrinti kilmės dokumentų sk.	122/2564	116/1076	116/1088	580/48228	426/51805	122/370	1482/105131

4 lentelės tęsinys kitame puslapyje

⁶⁹ Visos Europos ir Viduržemio jūros valstybių kilmės taisyklių Protokolų paaiškinimai // OL C 81/01, 2007. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:083:0001:0019:LT: PDF> [žiūrėta 2013 02 05]

Laikotarpis	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	Iš viso:
Rodikliai							
Gautų atsakymų su nepatvirtinta kilmės skaičius / Gautų su nepatvirtinta kilmės kilmės dokumentų skaičius	-	61/693	28/511	33/83	27/62	8/28	157/1377
Iš užsienio valstybių muitinių gautų nepatvirtintų atsakymų procentinė išraiška	-	5,1 % / 64,4 %	24,2 % / 46,9 %	5,69 % / 0,17 %	1,88 % / 0,03 %	6,56 % / 7,57 %	10,59 % / 1,31 %
Gautų užklausų sk. / Gautų patikrinti kilmės dokumentų sk.	10/19	6/17	6/15	9/45	8/14	-	39/110

Šaltinis: sudaryta pagal duomenis gautus iš Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos

Iš 4 lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad per analizuojamą 2007 – 2012 m. laikotarpį Lietuva užsienio valstybių muitinėms išsiuntė 1482 užklausas patikrinti 105131 prekių kilmės dokumentą, patvirtinantį lengvatinę prekių kilmę. Per analizuojamą laikotarpį gauti 157 atsakymai su nepatvirtinta kilmės ir 1377 gauti su nepatvirtinta kilmės kilmės dokumentuose, tai atitinkamai sudarė 10,59 % ir 1,31 %.

Analizuojamu laikotarpiu galima išskirti du laikotarpius per kuriuos patikrinti buvo išsiųstas didžiausias skaičius kilmės dokumentų, tai 2010 ir 2011 m., atitinkamai išsiųsta patikrinti kilmės dokumentų 48228 ir 51805, tačiau neigiamų atsakymų dalis procentine išraiška nėra didelė ir sudaro tik 0,17 ir 0,03 % atitinkamai. Visgi, iš lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad didžiausia procentinė dalis neigiamų atsakymų buvo 2008 m. ir sudarė 64,4 %.

Tuo tarpu 2007 – 2011 m. laikotarpiu Lietuva iš užsienio šalių gavo 39 užklausas patikrinti 110 kilmės dokumentų, patvirtinančių lengvatinę prekių kilmę. Palyginę LR muitinės į užsienį išsiųstų užklausų dėl kilmės patikrinti siunčiamų dokumentų skaičių su LR muitinės gautais, matyti, kad tik labai nedidelė dalis gauta užklausų iš užsienio valstybių, daugiausia gauta 2010 m. net 45 dokumentai, kai tuo tarpu kitais analizuojamais metais, patikrinti gautų kilmės dokumentų skaičius nesiekė 20 kilmės dokumentų.

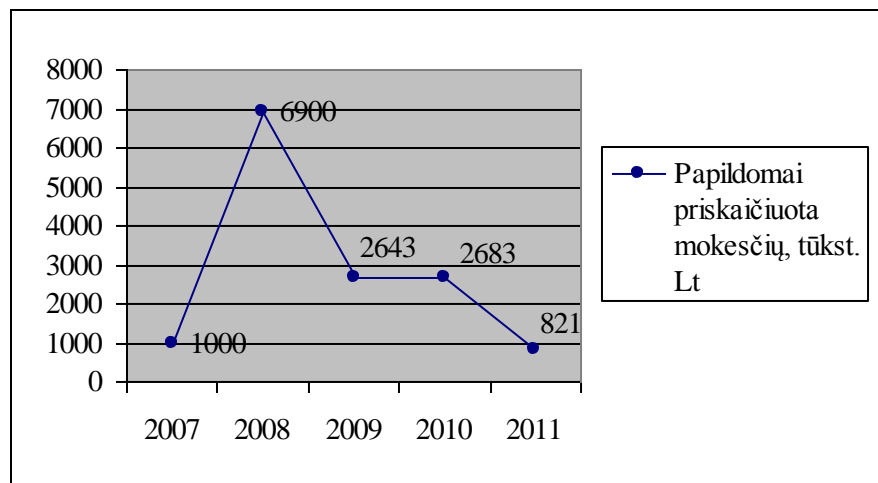
Analizuojamais metais atlikti svarbūs tyrimai susiję su prekių kilmės dokumentų tikrinimu:

Per 2009 m. laikotarpį daugiausia pažeidimų nustatyta naudojantis lengvatomis importuojant naudotus automobilius. Šveicarijos ir Norvegijos muitinėms buvo išsiųstos užklausos dėl 701

preferencinės kilmės dokumento, kuriuose buvo deklaruojami naudoti automobiliai ir jų kilme suabejota, atlikus tyrimą net 559 kilmės dokumentai pripažinti negaliojančiais⁷⁰.

2010 m. buvo pradėtas svarbus patikrinimas, kuriuo buvo atliekamas 26 A formos kilmės sertifikatu, išduotų Rusijos įgaliosos institucijos sojų aliejui, patikrinimas. 2011 m. tyrimas baigtas ir gauti neigiami atsakymai dėl 29 kilmės dokumentų patikrinimo. Po šio tyrimo papildomai apskaičiuota apie 475 000 litų mokesčio⁷¹.

Taigi, LR muitinė administruoja muitus už išleidžiamas į laisvą apyvartą prekes. Tikslus prekių kilmės nustatymas įtakoja surenkamų mokesčių dydį. Jei importuojami produktai neturi atitinkamos prekių kilmės, jiems netaikomi lengvatiniai muitai. Taip pat mokėtina mokesčio suma gali būti patikslinta po muitinio įforminimo, užsienio valstybėms atliktus prekių kilmės patikrinimus, kurių metu prekių kilmė paneigiama. 6 paveiksle pateikiama statistinė informacija, kuri parodo, kiek papildomai apskaičiuota mokesčių po muitinio įforminimo 2007 – 2011 m. laikotarpiu.

6 pav. **Papildomai apskaičiuoti mokesčiai po muitinio įforminimo dėl kilmės 2007 – 2011 m. laikotarpiu**

Šaltinis: sudaryta pagal Muitinės departamento 2007 – 2011 m. veiklos ataskaitas. <http://www.cust.lt/web/guest/654> [žiūrėta 2012 10 09]

Analizuojamu laikotarpiu 2007 – 2011 m. daugiausiai papildomai apskaičiuota mokesčių dėl prekių kilmės buvo 2008 m. ir sudarė 6900 tūkst. Lt. Tokią papildomai apskaičiuotą sumą įtakojo tai, kad būtent 2008 m. iš užsienio valstybių muitinių buvo daugiausiai gauta atsakymų su nepatvirtinta kilme kilmės

⁷⁰ Lietuvos muitinės veikla 2009 m. http://www.cust.lt/mport/failai/leidiniai/failai/2009_veiklos_ataskaita.pdf [žiūrėta 2012 10 09]

⁷¹ Lietuvos Respublikos 2011 metų veiklos ataskaita. http://www.cust.lt/mport/failai/veikla/ataskaitos/2011_.pdf [žiūrėta 2012 10 09]

dokumentuose – 64,4 % (žr. 4 lent.). Mažiausiai papildomai apskaičiuota mokesčių dėl prekių kilmės buvo 2011 m. ir tai sudarė 821 tūkst. Lt. Iš viso per 2007 – 2011 m. laikotarpį papildomai apskaičiuota 14047 tūkst. Lt suma po muitinio įforminimo dėl kilmės.

Taigi, teisingas prekių kilmės nustatymas sudėtinga procedūra, kuri gali užtrukti ne kelis mėnesius, o net metus, reikalaujanti iš muitinės pareigūnų kompetencijos vykdant teisės aktus, reglamentuojančius muitinių tarpusavio bendradarbiavimą, kad muitinės tarpusavyje operatyviai bendradarbiautų, padėdamos viena kitai nustatyti su prekių kilme susijusius pažeidimus.

LR muitinė vykdydama tarptautinių prekybos sutarčių nuostatas, lengvinančias prekybos sąlygas, teikia paramą verslui išduodama EUR.1, EUR-MED, A formos kilmės sertifikatus. Lietuvoje išduotų kilmę tvirtinančių dokumentų skaičius 2007 – 2012 m. laikotarpyje pateiktas 5 lentelėje.

5 lentelė. Išduotų kilmės sertifikatų skaičius 2007 – 2012 m. laikotarpiu

Laikotarpis	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.
Išduoti dokumentai (sertifikatai)						
EUR.1/EUR-MED prekių judėjimo sertifikatai	3534	3154	3304	4141	4240	4275
A.TR judėjimo sertifikatai	954	1091	1989	2947	3129	4212
A formos kilmės sertifikatai	1972	2163	5487	4840	5010	5318
Iš viso išduota kilmės sertifikatų:	6460	6 408	10780	11928	12379	13805

Šaltinis: sudaryta pagal duomenis gautus iš Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos

Iš 5 lentelės galima pastebėti bendrą tendenciją, kad 2007 – 2012 m. laikotarpiu visų rūšių išduodamų kilmės sertifikatų skaičius didėjo. Daugiausia sertifikatų išduota 2012 m. 2007 – 2008 m. daugiausia išduota EUR.1 / EUR-MED prekių judėjimo sertifikatų, atitinkamai 3534 ir 3154. Nors sekančiais metais šių išduodamų sertifikatų skaičius didėjo, tačiau nuo 2009 m. pastebimas net 2 kartus padidėjęs išduodamų A formos kilmės sertifikatų skaičiaus didėjimas, ir nuo 2009 iki 2012 m. šių sertifikatų išduota daugiausiai. Išduodamų prekių kilmę patvirtinančių sertifikatų skaičiaus didėjimą iš dalies gali įtakoti lietuviškos kilmės prekių eksportas (žr. 4 priedą), nes nuo 2009 m. jis didėjo.

Didėjantis išduodamų kilmės sertifikatų skaičius rodo, kad Lietuva vis intensyviau dalyvauja prekyboje su trečiosiomis valstybėmis, kadangi į jų šalis importuojant prekes, kad būtų taikomi lengvatiniai importo muitai, pagal sudarytas tarptautines prekybos sutartis, reikia, kad prekės turėtų atitinkamos šalies kilmės statusą.

Pagal atliktą prekių kilmės nustatymo ir kontrolės įgyvendinimo analizę galima konstatuoti, kad prekių kilmės taisyklių nuostatos išdėstytos preferenciniuose prekybos susitarimuose nėra visiškai aiškios ir lengvai suprantamos, tai parodo ETT praktika, sprendžiant bylas susijusias su prekių kilmės nustatymu. Prekių kilmės taisyklėse trūksta sąvokų, pvz., svarbaus apdorojimo ir perdirbimo, paaiškinimo, kurios yra vertinamojo pobūdžio. Be to, išsiaiškinta, kad prekių kilmės nustatymas sudėtinga ir laiko reikalaujanti procedūra, kuri griežtai reglamentuojama teisės aktais, nustatančiais prekių kilmės įgijimo kriterijus.

Atlikta analizė parodė, kad prekių kilmės kontrolė atliekama ne tik per kilmės taisyklių reikalavimų įgyvendinimą. Ypatingas vaidmuo įgyvendinant prekių kilmės kontrolę tenka muitinių institucijoms, kurios įsipareigojusios atlikti efektyvų, savalaikį kontrolės įgyvendinimą. Užkertant kelią ir nustatant pažeidimus susijusius su prekių kilmės nustatymu ir kilmės dokumentų išdavimu yra svarbus muitinių noras tarpusavyje bendradarbiauti, greita reakcija į užklausas dėl prekių kilmės bei pasitikėjimas vertinimais, rezultatais, gautais iš kitos muitinės.

3. PREKIŲ KILMĖS KONTROLĖS IR ĮGYVENDINIMO ATEITIES GAIRĖS

3.1. ES preferencinių susitarimų ateities perspektyvos

ES siekia aktyvinti tarptautinę prekybą, todėl turi geriau išnaudoti preferencinės prekybos privalumus, ryžtingai sprendama sunkius reglamentavimo klausimus, užmegzti glaudžius santykius su besiformuojančios rinkos ekonomikos šalimis, stiprinti daugiašalę ir dvišalę prekybos sistemas, paremtas PPO principais.

Komisija yra parengusi plataus užmojo, precedento neturinčią dvišalės prekybos darbotvarkę, kad ES išnaudotų prekybos atvėrimo privalumus: „iki 2006 m. sudarytuose laisvosios prekybos susitarimuose buvo sutarta dėl mažiau nei ketvirtadalio ES prekybos, o pasibaigus šiuo metu vykstančioms deryboms būtų sutarta dėl pusės ES prekybos“⁷². Dėl šios priežasties pradėtos derybos su Japonija bei tikimasi pradėti derybas su JAV. Po šios darbotvarkės įgyvendinimo laisvųjų susitarimų pagrindu būtų susitarta dėl dviejų trečdalių ES išorės prekybos apimties.

Vienas iš sėkmingų dvišalės darbotvarkės pavyzdžių – naujos kartos laisvosios prekybos susitarimas su Pietų Korėja, šiuo susitarimu per 5 m. bus panaikinta apie 99 % muitų. Taip pat panašūs susitarimai sudaryti su Peru, Centrine Amerika, Kolumbija. Deramasi ir su Kanada, pasirašytas susitarimas su Kanada atvertų galimybes susitarimui su JAV.

Glaudesnio bendradarbiavimo ir visapusiškų laisvosios prekybos susitarimų siekiama su kaimyninėmis šalimis: Moldova, Armėnija, Gruzija, su kai kuriomis iš šių šalių derybos jau vyksta, o su kai kuriomis netrukus bus pradėtos.

ES siekia padėti besivystančioms šalims įsitraukti į tarptautinę prekybą, didinti jų pajamas, kovoti su skurdu. „Svarbiausias prioritetas – padėti besivystančioms šalims pasinaudoti globalizacijos teikiama pranašumais, ypač susiejant prekybą ir darnų vystymąsi“⁷³.

Todėl per 2006 – 2015 m. laikotarpį išskelti šie BPS tikslai⁷⁴:

1) Didelės tarifų pasiūlos išlaikymas. Pasiūlos plėtimo būdai:

- prie Bendrijos turi prisijungti nauji nariai;

⁷² Komisijos pranešimas 2013 m. vasario 7–8 d. Europos Vadovų Tarybos susitikime. Prekyba – pagrindinis ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo ES šaltinis, p. 5. http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/total_lt.pdf [žiūrėta 2013 03 24]

⁷³ Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui - Besivystančios šalys, tarptautinė prekyba ir darnus vystymasis: Bendrijos bendrųjų tarifų lengvatų (BLS) vaidmuo 2006-2015 m., KOM/2004/0461 galutinis, 1 p. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52004DC0461:LT:HTML> [žiūrėta 2012 10 09]

⁷⁴ Ten pat

- įtraukti ir kitas prekes į BPS (apie dešimtadalį bendruoju muitų tarifu apmokestinamų prekių nepriklauso BPS);

- kai kurias jautrių prekių kategorijai priskiriamas prekes perkelti prie nejautrių prekių.

2) BPS taikyti tik toms šalims, kurioms iš tikrųjų to reikia, kad jos įsitrauktų į tarptautinę prekybą (pvz., pirmiausia BPS turi būti skiriama pažeidžiamoms ir mažai išsivysčiusioms ar besivystančioms šalims). Vienas iš tinkamiausių būdų tai pasiekti – „konkurencingiausių šalių ir prekių perkėlimas į aukštesnį lygį“⁷⁵;

3) Perkėlimas į aukštesnį lygį turi būti skaidrus ir orientuotas į pagrindines BPS gavėjas. Bendrijos rinkoje konkurencingoms prekių grupės, kurioms nebereikia eksportą skatinančių BPS priemonių, turi būti perkeltos į aukštesnį lygį;

4) BPS turi būti prieinamesnė ir paprastesnė. Siūloma sukurti vieną skatinamąją priemonę vietoj egzistuojančių kelių specialiųjų priemonių. Taip pat siūloma iš BPS išbraukti šalis, kurios į bendrąją rinką patenka lengvatinių susitarimų pagrindu, dažniausiai remdamosi laisvosios prekybos sutartimis;

5) Darnų vystymą ir valdymą skatinančių priemonių nustatymas. Taikomos BPS priemonės turi teigiamai paveikti specifinius besivystančių šalių vystymosi poreikius: pagarbą žmogaus ir aplinkos teisėms, socialinėms bei politinėms teisėms, nes tarp šių išvardintų teisių ir vystymosi yra stiprus ryšys;

6) Prekių kilmės taisyklių tobulinimas. Lengvatų gavimo sąlygas nustato kilmės taisyklės, todėl turi būti nustatytas aiškus taisyklių taikymas, griežtas jų turinys bei atitinkamos procedūros, apimančios formalumus ir kontrolę;

7) „Atkurti laikino panaikinimo priemones, apsaugos nuostatas ir kovą su sukčiavimu“⁷⁶. Naujoji BPS sistema turi leisti besivystančioms šalims teikiamomis lengvatomis naudotis be apribojimų. Laikino panaikinimo priemonės ir apsaugos nuostatos turi būti paprastesnės, tikslesnės, patikimesnės ir lanksčiau taikomos. Bendrijoje taikomos kovos su sukčiavimu ir finansinių instrumentų apsaugos priemonės bus veiksmingos, jei už valdymą atsakinga Komisija bei BPS dalyvaujančios šalys „turės pakankamai politinės valios ir ryžto jas sistemingai taikyti tais atvejais, kai to reikės“⁷⁷.

Igyvendinant Komisijos komunikato Bendrijos Bendrosios preferencijų sistemos vaidmenį 2006 – 2015 m., priimtas Europos parlamento ir tarybos reglamentas (ES) Nr. 978/2012, kuriuo taikoma bendrųjų muitų tarifų lengvatų sistema ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 732/2008, kuris bus taikomas iki 2013 m. gruodžio 31 d. Tačiau nuo 2014 m. sausio 1 d. įsigalios nauja BPS. Naujajame reglamente bus išbrauktos dabartinės valstybės naudos gavėjos, kurios Pasaulio banko klasifikuojamos kaip aukštų ir

⁷⁵ Ten pat, 6.2 p.

⁷⁶ Ten pat, 6.7 p.

⁷⁷ Ten pat, 6.7 p.

aukštesnių vidutinių pajamų, 34 valstybės, su kuriomis ES turi sudariusi laisvosios prekybos susitarimus, 33 ES užjūrio teritorijos, o šalims kurios parašavo laisvosios prekybos susitarimus bus nustatytas 2 m. pereinamasis laikotarpis⁷⁸.

3.2. Prekių kilmės nustatymo ir kontrolės įgyvendinimo tobulinimo perspektyvos

Dohos darbotvarkėje numatytas tikslas padėti besivystančioms šalims integruotis į pasaulio ekonomiką, išsivysčiusių šalių rinkas. Siekiant įgyvendinti šį tikslą prekių kilmės taisyklės turi būti supaprastinamos, švelninamos, kad lengvatiniai muitų tarifai būtų iš tikrųjų taikomi lengvatomis besinaudojančių šalių kilmės produktams.

2005 m. kovo 16 d. Komisija priėmė komunikatą „Kilmės taisyklės preferenciniuose prekybos susitarimuose. Ateities gairės“. Šiame komunikate buvo pateiktas naujas požiūris į preferenciniuose prekybos susitarimuose nustatytas prekių kilmės taisykles.

Prekių kilmės taisyklių sudėtingumas ir ribotumas yra viena iš priežasčių kodėl mažai naudojamas lengvatinais muitų tarifais taikomiems tam tikroms prekėms.

Supaprastinti prekių kilmės taisykles galima „nustačius vieną visiems produktams taikomą kriterijų, pagal kurį nustatoma ne vien tik lengvatomis besinaudojančioje šalyje gautų prekių kilmė, remiantis atitinkamoje lengvatomis besinaudojančioje šalyje sukurta pridėtine verte, ir reikalavimą laikytis pakankamo perdirbimo ribos“⁷⁹. Tačiau yra tam tikrų prekių grupių, pavyzdžiui, tekstilės gaminiai, žemės ūkio produktai, metalai ir pan., kurioms negali būti taikomas vienintelis pridėtinės vertės kriterijus. Dėl šios priežasties prekių kilmės taisyklės turėtų būti orientuotos ne į produktus, o į konkrečius sektorius. Atsižvelgiant į konkrečius sektorius turėtų būti nustatyti paprasti ir lengvai suprantami kriterijai, kad jie būtų lengvai prižiūrimi bei lengvai taikomi.

Prekių kilmės taisyklės taip pat turėtų atspindėti lengvatiniu režimu besinaudojančių šalių pramonės galimybes. Kad silpnai išsivysčiusių ir besivystančių šalių pramonė būtų skatinama, tais atvejais, kai prekių kilmė nustatoma vadovaujantis didžiausiu leidžiamu kilmės statusą neturinčių medžiagų kiekiu naudojimu gaminant galutinį produktą, ši riba turėtų būti nustatyta kuo didesnė. „Nustačius didžiausią leidžiamą 70 proc. kilmės statuso neturinčių medžiagų kiekį ar bet kokią taisyklę, pagal kurią mažiausiai

⁷⁸ ES Išorinių ekonominių santykių darbo grupės posėdis / Užsakovas: Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija.

<http://www.lpk.lt/sites/default/files/posedis.pdf>

⁷⁹ 2010 m. lapkričio 18 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 1063/2010, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EEB) Nr. 2454/93, išdėstantis Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas, OL L 307, 2010, (6). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:307:0001:0081:LT:PDF> [žiūrėta 2013 01 09]

išsivysčiusių šalių kilmės produktams būtų taikoma lygiavertė išlyga, turėtų padidėti eksportas iš minėtų šalių⁸⁰.

Komisijos reglamente (ES) Nr. 1063/2010 taip pat siūloma pakoreguoti pakankamo apdorojimo ar perdirbimo operacijų sąrašą, įtraukus į jį taisyklę neleidžiančią cukraus maišyti su jokia kita medžiaga.

Kumuliacijos tobulinimo perspektyvos. Šalys, sudariusios laisvosios prekybos susitarimus ir turinčios vienodas kilmės taisykles, gamindamos produktus gali pasinaudoti kumuliacija, leidžiančia Susitariančiosioms šalims bendradarbiauti produktų gamyboje, kuriems gali būti taikomi lengvatiniai muitų tarifai.

Šiuo metu regioninė kilmės kumuliacija taikoma trijose regioninėse grupėse, tačiau manoma, kad taikymo sąlygos yra per griežtos ir sudėtingos, dėl to jas reikėtų sušvelninti ir padaryti paprastesnes, panaikinus vertės sąlygą. Komisijos komunikate⁸¹ nustatytos kumuliacijos išplėtimo ar sujungimo sąlygos:

- kumuliacija galima tik susijusiose regioninėse grupėse ar zonose;
- ekonominės integracijos proceso dalį sudaro preferencinė prekyba bei kumuliacija;
- kumuliacija taikoma vadovaujantis laisvosios prekybos ar autonominiai susitarimais;
- produktams taikomi lengvatiniai muitų tarifai, taikant vienodas prekių kilmės taisykles;
- turi būti sukurtas efektyvus administracinis bendradarbiavimas tarp šalių, tarp kurių taikoma kumuliacija, kad šios pajėgtų administruoti bei kontroliuoti produktų kilmę, kurie naudojami vykdant kumuliaciją.

Tačiau neatmetama galimybė to paties regiono grupės šalims taikyti kumuliaciją, nors mažai išsivysčiusių šalių ir kitų lengvatinėmis prekybos sąlygomis besinaudojančių šalių prekių kilmės taisyklės nesuderintos. Tačiau lengvatiniai muitų tarifai turėtų nesiskirti lengvatas gaunančiose šalyse.

Tokiu kumuliacijos atveju, kai regioninės grupės šalis siunčia kitai regioninės grupės šaliai medžiagas, reikėtų nustatyti sąlygą, kad kiekviena šalis turėtų taikyti tą pačią prekių kilmės taisyklę, kuri taikoma prekiaujant su ES. Be to, turėtų būti daroma išimtis jautrių produktų atžvilgiu, kai šalims galioja skirtingi lengvatiniai muitų tarifai.

Komisija numato galimybę sukurti naujas grupes, išplėsti ar sujungti jau egzistuojančias, tačiau tuomet būtinai turi būti sukurtos prekių kilmės valdymo ir kontrolės administracinio bendradarbiavimo

⁸⁰ Ten pat, (7)

⁸¹ Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui Kilmės taisyklės preferenciniuose prekybos susitarimuose Ateities gairės, KOM(2005) 100 galutinis, Briuselis, 2005

struktūros bei procedūros⁸². Svarstoma apie IV regioninės grupės sukūrimą, jei Pietų Amerikos šalys pateiktų prašymą, šią regioninę grupę sudarytų: Paragvajus, Argentina, Urugvajus ir Brazilija.

„Lengvatomis besinaudojančioms šalims reikėtų leisti toliau taikyti kumuliaciją su šalimis, kurios yra jų šalys partnerės pagal laisvosios prekybos susitarimus, sudarytus su ES“⁸³. Tokios rūšies kumuliacija, vadinama išplėstinė kumuliacija. Tačiau šios rūšies kumuliacija neturėtų būti taikoma SS 1 – 24 skirsniams.

Komisijos nuomone, prekybos partneriai, turintys bendrą kumuliacijos zoną ir prekių kilmę nustatyti naudojantys bendras prekių kilmės taisykles, šios prekių kilmės taisyklės turėtų būti nustatytos viename bendrame tarptautiniame dokumente, kuriuo remtųsi įvairūs preferenciniai susitarimai⁸⁴. Šiuo pagrindu siekiama sukurti bendrą tarptautinį dokumentą – prekybos partnerių regioninę konvenciją dėl prekių kilmės, kuri būtų taikoma Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybių teritorijoje. Europos parlamentas teigiamai vertina šią iniciatyvą, nes tokiu būdu būtų supaprastinta prekių kilmės taisyklių kumuliacijos sistema bei sudarytos palankesnės sąlygos prekybai. Ši konvencija apima ne tik Viduržemio jūros regiono pietinės dalies partneres, bet taip pat įtraukia ELPA šalis, stabilizacijos ir asociacijos proceso dalyves, taip išplėsdama geografinės kumuliacijos apimtį. Konvencijos trūkumas – nėra sukuriama „ginčų sprendimo sistema, kuri būtų taikoma sprendžiant prekių kilmės įrodymo patikrinimo klausimus“⁸⁵. Iškilus tokiems ginčams jie būtų sprendžiami pasinaudojant dvišale ginčų sprendimo sistema.

Administracinio bendradarbiavimo tobulinimas. Ūkio subjektų ir valstybių valdžios institucijų atsakomybė nustatant preferencinę prekių kilmę ir atliekant jos kontrolę neatsiejama nuo preferencinių prekybos susitarimų. Preferenciniuose prekybos susitarimuose, protokoluose, nustatančiuose prekių kilmės taisykles, darant pakeitimus, keičiant teisinės sąlygas adekvatūs pakeitimai turi būti padaryti ir administracinio bendradarbiavimo srityje, kad atsižvelgiant į padarytus pakeitimus būtų nustatyti tinkami šalių kompetentingų institucijų administracinio bendradarbiavimo metodai, kad šios institucijos galėtų tinkamai įgyvendinti su prekių kilmės kontrole susijusius klausimus. Administracinio bendradarbiavimo

⁸² Ten pat

⁸³ 2010 m. lapkričio 18 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 1063/2010, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EEB) Nr. 2454/93, išdėstantis Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas, OL L 307, 2010, (12). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:307:0001:0081:LT:PDF> [žiūrėta 2013 01 09]

⁸⁴ Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui Kilmės taisyklės preferenciniuose prekybos susitarimuose Ateities gairės, KOM(2005) 100 galutinis, Briuselis, 2005

⁸⁵ Europos Parlamento rezoliucija dėl pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl Visos Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybių preferencinių kilmės taisyklių regioninės konvencijos sudarymo (2012/2519(RSP)), 6 p. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B7-2012-0061+0+DOC+XML+V0//LT> [žiūrėta 2013 01 09]

viena iš prioritetinių sričių – užtikrinti, kad būtų laikomasi susitarimais nustatytų sąlygų, užkirsti kelią pažeidimams.

Siekiant efektyvios kontrolės vis svarbesnis tampa ūkio subjektų ir muitinių atsakomybės paskirstymas. Ūkio subjektai privalo prisiimti atitinkamą atsakomybę už prekių kilmės nustatymą ir šių prekių deklaravimą, o muitinė atlikti audito bei kontrolės funkcijas. „Tokiu naujame kontekste „kilmės įrodymai“ būtų pakeisti „deklaracijomis“ ir „pareiškimais“ dėl kilmės, kurie turėtų būti arba priimti, arba užginčyti“⁸⁶.

Importuojančios šalies institucijos, atsakingos už importuojamų prekių kilmės kontrolę bei eksportuojančios šalies muitinės, atsakingos už eksportuotojų kontrolę, turi tobulinti savo veiklos metodus ir kontrolę grįsti rizikos analize. Įgyvendinant kontrolės funkciją labai svarbus yra informacijos keitimasis ir administracinis bendradarbiavimas tarp importuojančios ir eksportuojančios muitinės, todėl jos „turėtų remtis aiškiais įsipareigojimais bei procedūromis ir sustiprintu teisiniu bei veiklos požiūriu“⁸⁷.

Ūkio subjektai turėtų būti skatinami laikytis taisyklių ir įsipareigojimų užtikrinant jiems galimybę saugiai vykdyti veiklą pagal preferencinių susitarimų nuostatas. Tuo tarpu kompetentingos institucijos privalo pagal taisyklės taikyti kilmės režimą ir tarpusavyje glaudžiai bendradarbiauti, kad užkirstų kelią pažeidimams bei su jais kovotų. Kad šios institucijos pajėgtų vykdyti bei įgyvendinti priimtus įsipareigojimus turi būti sukurtos tam sąlygos. Reikia iš anksto įvertinti šalių naudos gavėjų galimybę administruoti ir kontroliuoti susitarimus ir taisyklės, užtikrinti administracinį bendradarbiavimą bei procedūras, t. y. nustatyti ar šalys turi atitinkamą organizaciją, teisinę bazę⁸⁸.

Sparčiai plečiamas ES tarptautinių susitarimų, ne tik lengvinančių prekybos sąlygas, bet ir nustatančių lengvatinius muitų tarifus, ratas. Vienas pagrindinių tikslų – aktyvinti prekybą ir siekti glaudesnio bendradarbiavimo. Ypatingas dėmesys kreipiamas besiformuojančioms, t. y. mažai išsivysčiusioms ir besiformuojančioms šalims, kurioms ES taiko BPS. BPS siekiama padaryti prieinamesnę ir paprastesnę jos dalyviams, tačiau siekiama griežtinti patekimo į šią sistemą kriterijus.

Prekių kilmės taisyklės yra per sudėtingos ir ribojančios, todėl siekiama jas supaprastinti, išskiriant tam tikras prekių grupes. Manoma, kad prekių kilmės taisyklės turi būti orientuotos į konkrečius sektorius ir turi atspindėti šalių pramonės galimybes.

Be to, kumuliacijos taikymo sąlygos taip pat laikomos per sudėtingomis ir per griežtomis, todėl taip pat norima jas supaprastinti ir panaikinti vertės sąlygą. Svarstoma galimybė sukurti naujas grupes, išplėsti

⁸⁶ Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui Kilmės taisyklės preferenciniuose prekybos susitarimuose Ateities gairės, KOM(2005) 100 galutinis, Briuselis, 2005, 2 d.

⁸⁷ Ten pat, 2.3 d.

⁸⁸ Ten pat

ar sujungti jau egzistuojančias grupes, kurios galėtų taikyti kumuliaciją. Taip pat svarstoma galimybė sukurti vieną bendrą tarptautinį dokumentą, nustatantį kumuliaciją šalims, turinčioms bendrą kumuliacijos zoną ir prekių kilmei nustatyti naudojančioms bendras prekių kilmės taisykles.

Keičiant prekių kilmės taisykles, jų taikymo sąlygas privaloma keisti ir administracinį bendradarbiavimą, jo taikomus metodus ir keisti prekių kilmės kontrolės metodus, ją grįsti rizikos analize, tobulinti veiklos metodus. Pripažįstamas atsakomybės paskirstymas tarp ūkio subjektų ir muitinės administracijų, jų bendradarbiavimo svarbumas, būtinybė keistis tarpusavyje informacija siekiant nustatyti bei užkirsti kelią pažeidimams.

IŠVADOS

1. Prekių kilmės nustatymo svarba siejama su importuojamų prekių muitų nustatymo, prekybos apsaugos, statistikos, viešųjų pirkimų tikslais, o taip pat prekių kilmės nustatymo ir kontrolės reikšmė tarptautinėje prekyboje susijusi ir su neteisėtos, nesąžiningos veiklos nustatymu, apimančiu prekių kilmės įgijimo nuostatas, prekių kilmės dokumentų išdavimą ir juose pateikiamos informacijos teisingumą.

Išskiriamos dvi prekių kilmės rūšys nepreferencinė ir preferencinė prekių kilmė, ypatingą reikšmę suteikiant pastarajai, kadangi pagal preferencinius susitarimus atitinkamą kilmę turintiems produktams taikomas nulinis ar mažesnis muitų tarifas.

2. Svarbiausi tarptautiniai dokumentai, nustatantys prekių kilmės ir kontrolės įgyvendinimą – Kioto konvencija ir „Bendrasis susitarimas dėl muitų tarifų ir prekybos“, šiais dokumentais nors buvo bandyta suvienodinti prekių kilmės nustatymo taisykles, tačiau šalys turėjo didelę laisvę nustatyti savo individualias kilmės taisykles remiantis juose pateikiamais standartais ir rekomenduojama praktika. Prekių kilmės nustatymui aiškumo suteikė ir pagrindinius principus, kuriais vadovaujantis šalys turi rengti kilmės taisykles nustatė – PPO „Sutartis dėl kilmės taisyklių“.

3. Prekių kilmės nustatymas sudėtinga ir laiko reikalaujanti procedūra, kuri griežtai reglamentuojama teisės aktais, nustatančiais prekių kilmės įgijimo kriterijus. Atlikta analizė parodė, kad prekių kilmės taisyklių nuostatos yra sudėtingai apibrėžiamos, todėl nėra visiškai aiškios ir lengvai suprantamos, tai parodo ETT praktika. Prekių kilmės taisyklėse trūksta sąvokų paaiškinimo, kurios yra vertinamojo pobūdžio.

4. Importuojamų prekių kilmės kontrolė atliekama ne tik per kilmės taisyklių reikalavimų įgyvendinimą. Ypatingas vaidmuo įgyvendinant prekių kilmės kontrolę tenka muitinių institucijoms, kurios įsipareigojusios atlikti efektyvą, savalaikį kontrolės įgyvendinimą, užkertant kelią ir nustatant pažeidimus susijusius su prekių kilmės nustatymu ir kilmės dokumentų išdavimu.

5. Šalys sudarydamos preferencinius susitarimus atskiruose protokoluose ar prieduose nustato prekių kilmės taisykles, kurios yra viena esminių prekybos susitarimo dalių. Kiekvienas susitarimas nustato importuojamoms prekėms taikomus muitų tarifus, atitinkamo prekybos režimo taikymo sąlygas, prekių kilmės įgijimo sąlygas, nurodomi dokumentai reikalingi prekių kilmei įrodyti.

6. Prekių kilmės dokumentų tikrinimas būtina procedūra, 2007 – 2012 m. laikotarpiu nustatyta, kad 1,31 proc. iš išsiųstų kilmės dokumentų buvo su nepatvirtinta kilme, o per 2007 – 2011 m. laikotarpį 14047 tūkst. Lt suma papildomai apskaičiuota po muitinio įforminimo.

7. ES sparčiai plečia ES tarptautinių susitarimų, nustatančių lengvatinius muitų tarifus, ratą. Siekiant išnaudoti ES prekybos privalumus, rengiama dvišalė prekybos darbotvarkė, kurią įgyvendinus būtų sutarta dėl pusės ES prekybos. Vienas pagrindinių tikslų – aktyvinti prekybą ir siekti glaudesnio bendradarbiavimo. Ypatingas dėmesys kreipiamas besiformuojančioms šalims, kurioms ES taiko BPS.

8. Prekių kilmės taisyklės ir kumuliacijos taikymo sąlygos yra per sudėtingos ir per griežtos, todėl turi būti supaprastintos. Prekių kilmės taisyklės turi būti orientuotos į konkrečius sektorius ir turi atspindėti šalių pramonės galimybes. Taikant kumuliaciją turi būti panaikinta vertės kriterijaus sąlyga.

Keičiant prekių kilmės taisykles, jų taikymo sąlygas privaloma keisti ir administracinį bendradarbiavimą, jo taikomus metodus ir keisti prekių kilmės kontrolės metodus, ją grįsti rizikos analize, tobulinti veiklos metodus. Pripažįstamas atsakomybės paskirstymas tarp ūkio subjektų ir muitinės administracijų, jų bendradarbiavimo svarbumas, būtinybė keistis tarpusavyje informacija siekiant nustatyti bei užkirsti kelią pažeidimams.

LITERATŪRA

1. **1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92 nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą.** http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=35216&p_query=&p_tr2=2 [žiūrėta 2012 10 09]

2. **1993 m. liepos 2 d. Komisijos Reglamentas (EEB) Nr. 2454/93 išdėstantis Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas // OL L 253, 1993 p. 0001–0766.** <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:02:06:31993R2454:LT:PDF> [žiūrėta 2011 11 02]

3. **1977 m. birželio 3 d. Tarybos sprendimas, Bendrijos vardu priimančias tam tikrus Tarptautinės muitinės procedūrų supaprastinimo ir suderinimo konvencijos priedus // OL L 116/1, p. 119 – 158.** http://eur-lex.europa.eu/Result.do?RechType=RECH_celex&lang=lt&ihmlang=lt&code=31977D0415 [žiūrėta 2011 11 02]

4. **2000 m. liepos 24 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1602/2000 iš dalies keičiantis Reglamentą (EEB) Nr. 2454/93, išdėstantį Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas // OL L 188, 2000 p. 0001–0132.** <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000R1602:LT:HTML> [žiūrėta 2012 01 03]

5. **2002 m. rugpjūčio 22 d. Nr. 1329, Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas dėl 1997 m. spalio 1 d. Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimo nr. 077 „dėl prekių kilmės nustatymo ir bendrosios formos prekių kilmės sertifikatų“ pakeitimo.** http://www3.lrs.lt/pls/inter3/oldsearch.preps2?Condition1=178709&Condition2=preki%B8_kilm?s_nustatymo [žiūrėta 2012 03 24]

6. **2004 m. birželio 7 d. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus įsakymas Nr. 1B-610 „dėl EUR.1 judėjimo sertifikatų, A.TR. judėjimo sertifikatų ir A formos kilmės sertifikatų pildymo ir išdavimo taisyklių patvirtinimo“** <http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=6661D626-ECFB-493D-9D04-450F379A438F> [žiūrėta 2012 03 24]

7. **2004 m. gruodžio 24 d. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus įsakymas Nr. 1B-1181 „dėl A formos kilmės sertifikato ir prekių kilmės deklaracijos sąskaitoje – faktūroje priėmimo ir muitinio tikrinimo instrukcijos patvirtinimo“.** <http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=4161F557-4D73-4099-8B8C-708E8A66377B> [žiūrėta 2012 03 24]

8. **2005 m. spalio 21 d. EEE jungtinio komiteto sprendimas Nr. 136/2005 iš dalies keičiantis Susitarimo 4 protokolą dėl kilmės taisyklių** // OL L 321, 2005. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:321:0001:0119:LT:PDF> [žiūrėta 2012 02 04]

9. **2006 m. rugsėjo 26 d. EB ir Turkijos muitinių bendradarbiavimo komiteto sprendimas Nr. 1/2006, nustatantis išsamias EB ir Turkijos asociacijos tarybos sprendimo Nr. 1/95 taikymo taisykles** // OL L 265, 2006 p. 0018–0038. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:22006D0646:LT:HTML> [žiūrėta 2012 03 24]

10. **2008 m. balandžio 23 d. Europos parlamento ir tarybos reglamentas (EB) Nr. 450/2008 nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą (Modernizuotas muitinės kodeksas)** // OL L 145/20, 2008

11. **2010 m. lapkričio 18 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 1063/2010, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EEB) Nr. 2454/93, išdėstantis Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas**, OL L 307, 2010. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:307:0001:0081:LT:PDF> [žiūrėta 2013 01 09]

12. **2011 m. birželio 3 d. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų generalinio direktoriaus įsakymas „dėl patvirtinto eksportuotojo įgaliojimų suteikimo ir naudojimosi jais taisyklių patvirtinimo“**. <http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=D144> CC71-8935-492D-9B05-824463508A2F [žiūrėta 2012 03 25]

13. **2011 – 2012 m. plėtros strategija**. http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/ongoing_enlargement/el0031_lt.htm [žiūrėta 2012 03 28]

14. **2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 978/2012, kuriuo taikoma bendrųjų muitų tarifų lengvatų sistema ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 732/2008** // OL L 303, 2012, p. 0001–0082. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:303:0001:01:LT:HTML> [žiūrėta 2013 01 09]

15. **30-oji metinė Komisijos ataskaita Europos Parlamentui dėl ES antidempingo, antisubsidijų ir apsaugos priemonių (2011)**, COM/2012/0599 final. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0599:FIN:LT:HTML> [žiūrėta 2013 01 12]

16. **Accumulation / cumulation or cumulative rules of origin**. <http://www.wcoomd.org/en/topics/origin/instrument-and-tools/comparative-study-on-preferential-rules-of-origin/specific-topics/study-annex/cum-dia-abs.aspx> [žiūrėta 2012 01 03]

17. **Augier P. et al. Rules of Origin and the EU-Med Partnership: The Case of Textiles** // World Economy, 2004, vol. 27, issue 9, p.1449–473. <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=4ff58730-bd1a-4d6c-8e1b-2b9e224ea8ff%40sessionmgr110&vid=7&hid=123> [žiūrėta 2012 01 03]

18. **Bendrasis Susitarimas dėl muitų tarifų ir prekybos**. Vilnius: Alma littera, 1997

19. **Bendrasis susitarimas dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1947).** http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=128713&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2011 11 02]
20. **Besivystančioms šalims taikomas prekybos režimas.** http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/general/article_7254_lt.htm [žiūrėta 2011 11 02]
21. **Brown A. G., Stern R. M.** Free Trade Agreements and Governance of the Global Trading System // World Economy, 2011, vol. 34, issue 3, p. 331–354. <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=4ff58730-bd1a-4d6c-8e1b-2b9e224ea8ff%40sessionmgr110&hid=123> [žiūrėta 2012 01 03]
22. **Common provisions.** http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_duties/rules_origin/preferential/article_774_en.htm#cumulation [žiūrėta 2012 02 03]
23. **Customs Modernization Handbook.** The World bank, Washington, D.C., 2005
24. **ES ir Vakarų Balkanų šalių santykiai.** <https://www.urm.gov.lt/index.php?1759980040> [žiūrėta 2012 02 07]
25. **ES Išorinių ekonominių santykių darbo grupės posėdis / Užsakovas:** Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija. <http://www.lpk.lt/sites/default/files/posedis.pdf> [žiūrėta 2012 10 09]
26. **Estevadeordal A., Suominen K.** Rules of Origin: A World Map and Trade Effects // Paper prepared for the workshop „The Origin of Goods: A Conceptual and Empirical sssessment of Rules of Origin in PTAs“. Organized by Oliver Cadot, Antoni Estevadeordal, kiko Suwa-Eisenmann and Thierry Verdier and co-sponsored by the IADB (INT/SOE) and INRA/DELTA/CEPR, 2003.
27. **Europos bendrijos bei jos valstybių narių ir Pietų Afrikos Respublikos prekybos, plėtros ir bendradarbiavimo susitarimas** // OL L 311, 1999, p. 0003–0415. [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21999A1204\(02\):LT:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21999A1204(02):LT:HTML) [žiūrėta 2012 03 25]
28. **Europos Bendrijų teismo 2007 m. vasario 6 d. sprendimas byloje T-23/03, CAS SpA v Europos Bendrijų Komisija,** ECR II-289
29. **Europos ekonominės bendrijos ir Andoros Kunigaikštystės susitarimas** // OL L 374, 1990. [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:17:21990A1231\(02\):LT:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:17:21990A1231(02):LT:PDF) [žiūrėta 2012 04 16]
30. **Europos ekonominės bendrijos ir San Marino Respublikos susitarimas dėl bendradarbiavimo ir muitų sąjungos** // OL L 251, 2005. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:251:0007:0016:LT:PDF> [žiūrėta 2012 04 16]
31. **Europos Ekonominės bendrijos steigimo sutartis (1957).** www3.lrs.lt/c-bin/eu/getfmt?C1=e&C2=27086 [žiūrėta 2011 11 02]

32. **Europos ekonominės erdvės susitarimas** // OL L 1, 1994. [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:52:21994A0103\(74\):LT:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:52:21994A0103(74):LT:PDF) [žiūrėta 2012 11 02]

33. **Europos Parlamento pozicija, priimta 2010 m. spalio 21 d. per pirmąjį svarstymą, siekiant priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. .../2011 dėl tam tikrų iš trečiųjų šalių importuojamų prekių kilmės šalies nuorodos** // OL C 070 E, 2012, p. 0211–0220. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:070:0211:03:LT:HTML> [žiūrėta 2012 04 16]

34. **Europos Parlamento rezoliucija dėl pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl Visos Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybių preferencinių kilmės taisyklių regioninės konvencijos sudarymo (2012/2519(RSP))**. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B7-2012-0061+0+DOC+XML+V0//LT> [žiūrėta 2013 01 09]

35. **Euro-Mediterranean partnership**. <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/regions/euromed/> [žiūrėta 2011 10 08]

36. **Importuojamų prekių etiketėse turi būti rašoma jų kilmė, mano europarlamentarai**. <http://www.europarl.europa.eu/news/lt/pressroom/content/20130114IPR05315/html/Importuojam%C5%B3-preki%C5%B3-etiket%C4%97se-turi-b%C5%ABti-ra%C5%A1oma-j%C5%B3-kilm%C4%97-mano-europarlamentarai> [žiūrėta 2013 01 20]

37. **Izam M.** Rules of origin and trade facilitation in preferential trade agreements in Latin America. – United Nations: United Nations Publications, 2003. – 10 p. – ISBN: 92-1-121413-0. <http://booklens.com/miguel-izam/rules-of-origin-and-trade-facilitation-in-preferential-trade-agreements-in-latin> [žiūrėta 2012 01 03]

38. **Jones V. C., Martin F. M.** International Trade: Rules of Origin // Congressional Research Service, 2008. fpc.state.gov/documents/organization/108074.pdf [žiūrėta 2012 01 03]

39. **Komisijos komunikatas, kuriuo nustatomos ekonominės veiklos vykdytojų ir valstybių narių administracijų informavimo apie pagrįstas abejones dėl prekių kilmės sąlygos lengvatinių muitų tarifų susitarimų atveju** // OL C 332, 2012. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:332:0001:0004:LT:PDF> [žiūrėta 2012 03 25]

40. **Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui – Besivystančios šalys, tarptautinė prekyba ir darnus vystymasis: Bendrijos bendrųjų tarifų lengvatų (BLS) vaidmuo 2006-2015 m.**, KOM/2004/0461 galutinis. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52004DC0461:LT:HTML> [žiūrėta 2012 10 09]

41. **Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui Kilmės taisyklės preferenciniuose prekybos susitarimuose Ateities gairės**, KOM(2005) 100 galutinis, Briuselis, 2005

42. **Komisijos pranešimas 2013 m. vasario 7–8 d. Europos Vadovų Tarybos susitikime. Prekyba – pagrindinis ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo ES šaltinis.** http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/total_lt.pdf [žiūrėta 2013 03 24]
43. **Lietuviškos kilmės prekių eksportas.** Požymiai: administracinė teritorija, metai (1997 -> 2012). <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1024> [žiūrėta 2013 01 09]
44. **Lietuvos muitinės veikla 2009 m.** http://www.cust.lt/mport/failai/leidiniai/failai/2009_veiklos_ataskaita.pdf [žiūrėta 2012 10 09]
45. **Lietuvos Respublikos 2011 metų veiklos ataskaita.** http://www.cust.lt/mport/failai/veikla/ataskaitos/2011_.pdf [žiūrėta 2012 10 09]
46. **Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas.** <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/oldsearch.preps2?Condition1=232350&Condition2=> [žiūrėta 2011 10 09]
47. **Muitinės departamento 2007 – 2011 m. veiklos ataskaitos.** <http://www.cust.lt/web/guest/654> [žiūrėta 2012 10 09]
48. **Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos duomenys**
49. **Užsienio prekyba 2007 – 2012 m.** <http://web.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=1122&PHPSESSID=7ad2766316c7b07832260883103f2b03> [žiūrėta 2012 01 03]
50. **Prekių kilmė ir muitų sąjungos.** http://www.cust.lt/mport/failai/verslui/tarifinis_reguliavimas/prekiu_kilme/prekiu_kilme_08_10.pdf [žiūrėta 2011 10 09]
51. **Radžukynas J. ir kt.** Europos Sąjungos bendroji prekybos politika: vadovėlis. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011. – ISBN: 9789955193104
52. **Rocha N., Teh R.** Preferential trade agreements and the WTO. <http://www.voxeu.org/article/preferential-trade-agreements-and-wto> [žiūrėta 2012 01 03]
53. **Santykiai su Afrikos, Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno šalimis: nuo Jaundės ir Lomės konvencijų iki Kotonu susitarimo.** http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/general/article_7256_lt.htm [žiūrėta 2012 02 07]
54. **Sutartis dėl kilmės taisyklių // OL L 336, 1994**
55. **Teisingumo Teismo 1979 m. vasario 20 d. sprendimas byloje 120/78, Rewe Zentral v Bundesmonopolverwaltung für Branntwein, ECR 649**
56. **Teisingumo Teismo 2007 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje C-372/06, Asda Stores Ltd v The Commissioners of Her Majesty's Revenue & Customs, ECR I-11223**
57. **Teisingumo Teismo 2009 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje C 260/08, Bundesfinanzdirektion West v HEKO Industrieerzeugnisse GmbH, ECR I 0000**

58. **Teisingumo Teismo 2012 m. rugsėjo 6 d. sprendimas byloje C-524/11, Lowlands Design Holding BV v Minister van Financiën**

59. **The EU's free trade agreements – where are we?** // MEMO/13/113, Brussels, 2013. http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-113_en.htm [žiūrėta 2013 02 23]

60. **Trade, Growth and World Affairs. Trade Policy as Core Component of the EU's 2020 Strategy.** European Commission, Trade. Com (2010) 612

61. **Vilpišauskas R.** Lietuvos užsienio prekybos politika ir jos raida: veiksmų analizė // Pinigų studijos, Nr. 3, 2000. http://www.lrinka.lt/index.php/meniu/spaudai/straipsniai_ir_komentarai/lietuvos_uzsienio_prekybos_politika_ir_jos_raida_veiksniu_analize/1299 [žiūrėta 2012 01 03]

62. **Visos Europos ir Viduržemio jūros valstybių kilmės taisyklių Protokolų paaiškinimai** // OL C 81/01, 2007. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:083:0001:0019:LT:PDF> [žiūrėta 2013 02 05]

63. **Weiler J. H. H. Et. al.** International and Regional Trade Law: The Law of the World Trade Organization. Unit III: Rules of Origin, 2011. <http://centers.law.nyu.edu/jeanmonnet/courses/wto/docs/UnitIIIRulesofOrigin.pdf> [žiūrėta 2012 01 03]

Radavičiūtė A. Importuojamų prekių kilmės kontrolės teisiniai aspektai ir įgyvendinimo analizė Lietuvos Respublikos muitinėje / Teisė ir muitinės bei mokesčių institucijų veiklos magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. J. Radžiukynas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2013. – 74 p.

ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS

Magistro baigiamajame darbe remiantis ES ir LR teisės aktais, tarptautinėmis sutartimis ir kitais dokumentais išanalizuotos prekių kilmės nustatymo taisyklės ir prekių kilmės kontrolė bei įgyvendinimas LR muitinėje.

Pirmoje darbo dalyje teoriniu aspektu nagrinėjamas prekių kilmės nustatymo ir kontrolės teisinis reglamentavimas bei ekonominiai aspektai, apimantys prekių kilmės sampratą, prekių kilmės rūšis bei reikšmę tarptautinėje prekyboje. Analizuojamas ir lyginamas prekių kilmės nustatymo ir kontrolės teisinis reglamentavimas pasauliniu, tarptautiniu, nacionaliniu bei ES lygiu. Antroje darbo dalyje atlikta prekių kilmės nustatymo ir kontrolės įgyvendinimo analizė. Remiantis pagrindiniais ES ir LR teisės aktais, tarptautiniais dokumentais ir susitarimais analizuojamos prekių kilmės nustatymo taisyklės ir kontrolės įgyvendinimas, kilmės taisyklių praktinis taikymas preferenciniuose susitarimuose bei praktinis prekių kilmės kontrolės įgyvendinimas. Trečioje darbo dalyje analizuojamos susitarimų, lengvinančių prekybos sąlygas, sudarymo galimybės, prekių kilmės kontrolės bei įgyvendinimo tobulinimas bei ateities perspektyvos.

Pagrindiniai žodžiai: prekių kilmė, preferencija, kilmės kontrolė, kilmės sertifikatas.

ANOTATION

Radavičiūtė A. Legal aspects and implementation analysis of the control of origin of imported goods in the Lithuanian Customs / Master's Thesis in Law and Customs and Tax Institution Activities. Supervisor assoc. prof. dr. J. Radžiukynas. – Vilnius: Faculty of Economics and Finance Management, Mykolas Romeris University, 2013. – 74 p.

This Master's Thesis analyzes the rules for determining the origin of goods and control of origin of goods as well as its implementation in the Lithuanian Customs according to the EU and Lithuanian legislation, international agreements and other documentation.

The first part of the thesis analyzes in theory the legal regulation and economic aspects for determining the origin of goods and its control that include the concept of origin of goods, types of origin of goods and its significance in international trade. The legal regulation for determining the origin of goods and its control on the global, international, national and EU level is analyzed and compared. The second part of the thesis presents the analysis of determining the origin of goods and implementation of control. According to the main EU and Lithuanian legislation, international documentation and agreements the paper analyzes rules for determining the origin of goods and control implementation, practical application of rules of origin in preferential agreements and practical implementation of the control of origin of goods. The third part of the thesis analyzes the options for agreements that facilitate trade conditions as well as the improvement and future prospects of the control of origin of goods and its implementation.

Key words: Origin of goods, preference, control of origin, certificate of origin.

Radavičiūtė A. Importuojamų prekių kilmės kontrolės teisiniai aspektai ir įgyvendinimo analizė Lietuvos Respublikos muitinėje / Teisė ir muitinės bei mokesčių institucijų veiklos magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. J. Radžiukynas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2013. – 74 p.

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Prekių kilmės kontrolės ir įgyvendinimo tema yra aktuali, kadangi Lietuva įstojusi į ES prisijungė prie ES pasirašytų laisvosios prekybos zonos, preferencinių prekybos susitarimų su trečiosiomis šalimis ir tarptautinėmis organizacijomis, taip pat perėmė ES taikomus vieningus muitų tarifus ir prekybos instrumentus, taikomus trečiosioms valstybėms. Ypatingas dėmesys turi būti kreipiamas prekių kilmės taisyklėms, nes tik šių taisyklių tinkamas įgyvendinimas lemia preferencijų taikymą pagal sudarytus preferencinius susitarimus. Su preferenciniais prekybos susitarimais tiesiogiai susijusi – prekių kilmė, kiekvieno susitarimo sudedamoji dalis – prekių kilmės taisyklės, nes prekėms taikomas mažesnis ar nulinis importo muitų tarifas, tik tuo atveju, jei prekės atitinka prekių kilmės taisyklėse nustatytus reikalavimus. Prekių kilmės kontrolė atliekama bei įgyvendinama ne tik šių kilmės taisyklių pagrindu, bet ir atskirų šalių muitinėms bendradarbiaujant. Muitinės turi užtikrinti, kad šalys negalėtų nesąžiningai pasinaudoti teikiamomis preferencijomis.

Kadangi ES nuolatos plečia preferencinių susitarimų ratą, todėl svarbu nustatyti su kokiomis problemomis susiduriama, taikant prekių kilmės taisyklių kriterijus, kaip tarptautinės prekybos liberalizavimas įtakoja muitinių veiklą, prekių kilmės tikrinimo ir kontrolės srityje, ar teisės subjektai norėdami pasinaudoti taikomomis lengvatomis teisingai taiko prekių kilmės nustatymo taisykles.

Magistrinio baigiamojo darbo objektas yra importuojamų prekių kilmė, jos kontrolės teisinis reglamentavimas ir įgyvendinimas.

Magistro baigiamojo darbo tikslas yra išanalizuoti prekių kilmės bei kontrolės teisinį reglamentavimą pagrindiniuose ES ir LR teisės aktuose, tarptautiniuose dokumentuose ir susitarimuose ir nustatyti muitinės vaidmenį įgyvendinant prekių kilmės kontrolę. Siekiant šio tikslo, keliami šie uždaviniai: apibrėžti prekių kilmės sampratą, jos rūšis bei reikšmę tarptautinėje prekyboje, išanalizuoti ES ir LR teisės aktus ir identifikuoti kilmės taisyklių kriterijus bei prekių kilmės kontrolės įgyvendinimo principus, jų praktinį taikymą, atlikti prekių kilmės tikrinimo bei kontrolės analizę LR muitinėje bei nustatyti prekybą lengvinančių susitarimų sudarymo bei prekių kilmės tikrinimo ir kontrolės įgyvendinimo ateities perspektyvas.

Iškeltiems magistrinio baigiamojo darbo uždaviniams įgyvendinti buvo naudotasi teoriniais ir empiriniais tyrimo metodais: abstrahavimo, lyginimo, apibendrinimo bei teisinių dokumentų analizės metodais.

Prekių kilmės nustatymas sudėtinga ir laiko reikalaujanti procedūra, kuri griežtai reglamentuojama teisės aktais, nustatančiais prekių kilmės įgijimo kriterijus. Atlikta analizė parodė, kad prekių kilmės taisyklių nuostatos yra sudėtingai apibrėžiamos, todėl nėra visiškai aiškios ir lengvai suprantamos. Prekių kilmės taisyklėse trūksta sąvokų paaiškinimo, kurios yra vertinamojo pobūdžio. Todėl siūloma taisykles lengvinti, daryti suprantamesnes.

Prekių kilmės kontrolė atliekama ne tik per kilmės taisyklių reikalavimų įgyvendinimą. Ypatingas vaidmuo įgyvendinant prekių kilmės kontrolę tenka muitinių institucijoms, kurios įsipareigojusios atlikti efektyvų, savalaikį kontrolės įgyvendinimą, užkertant kelią ir nustatant pažeidimus susijusius su prekių kilmės nustatymu ir kilmės dokumentų išdavimu.

Darbas parašytas 2013 metais. Magistro baigiamojo darbo apimtis – 74 puslapių. Darbą sudaro įvadas, trys dalys, išvados. Darbe pateikta: 6 paveikslų, 5 lentelių. Darbo pabaigoje pateikiamas literatūros sąrašas, santraukos ir 4 priedai.

Radavičiūtė A. Legal aspects and implementation analysis of the control of origin of imported goods in the Lithuanian Customs / Master's Thesis in Law and Customs and Tax Institution Activities. Supervisor assoc. prof. dr. J. Radžiukynas. – Vilnius: Faculty of Economics and Finance Management, Mykolas Romeris University, 2013. – 74 p.

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA

The topic of the control of the origin of goods and its implementation is relevant because having entered the EU Lithuania has joined the EU agreements of free trade zone and preferential trade with third countries and international organizations and also took over a uniform tariff of customs duties and sales instruments for third countries applied by the EU. Particular attention should be paid to the rules of origin of goods, because only the proper implementation of these rules leads to application of preferences according to concluded preferential agreements. The origin of goods directly relates to the preferential trade agreements, the rules of origin as goods are the integral part of every agreement, because goods are subject to lower or zero tariff of import duty only in cases when goods meet the requirements set in the rules of origin of goods. The control of origin of goods is carried out and implemented not only based on the rules of origin, but also based on cooperation of individual national customs. The customs have to ensure that the countries do not take unfair advantage of granted preferences.

The EU is constantly expanding the area of preferential agreements. Therefore, it is important to identify the problems of application of criteria of rules of origin of goods, how international trade liberalization affects performance of customs in monitoring and control of the origin of goods, whether legal entities that wish to benefit from the applicable concessions apply the rules determining the origin of goods correctly.

The object of the Master's thesis is the origin of imported goods, legal framework and implementation of its control.

The aim of this Master's thesis is to analyze the legal regulation of the origin of goods and its control in main EU and Lithuanian legislation, international documents and agreements and to determine the role of the customs in implementing the control of the origin of goods. In order to achieve this aim the following tasks are raised: to define the concept of the origin of goods, its types and significance in international trade, to analyze the EU and Lithuanian legislation and identify the criteria of the rules of origin and principles of implementation of control of the origin of goods and their practical application, to carry out the analysis of monitoring and control of origin of goods in Lithuanian Customs and determine

future prospects of trade facilitation agreements and implementation of monitoring and control of origin of the goods.

In order to achieve the tasks of the Master's Thesis the following theoretical and empirical research methods were used: abstraction, comparison, generalization and legal document analysis.

Determination of the origin of goods is a complex and time-consuming procedure which is strictly regulated by legislation determining the criteria of acquisition of origin of goods. The analysis showed that the provisions of the rules of origin are intricately defined, thus, are not entirely clear and easy to understand. The rules of origin of goods lack clarification of concepts that are of evaluative nature. Therefore, it is suggested to make the rules easier to understand.

The control of origin of goods is carried out not only by implementation of requirements of the rules of origin. Customs authorities that have obligations to perform an effective, timely implementation of controls, preventing and detecting any violation in relation to the identification of origin of goods and issue of documents of origin play a special role implementing the control of the origin of goods.

The year of the thesis: 2013. The volume of the Master's thesis is XX pages. The thesis consists of an introduction, three parts and conclusions. The thesis contains 6 pictures, 5 tables. Bibliography, summaries and 4 Annex are found at the end of the thesis.

PRIEDAI

ES SUDARYTI PREFERENCINIAI SUSITARIMAI SU TREČIOSIOMIS ŠALIMIS

ES sudariusi dvišalius preferencinius susitarimus, pagal kuriuos taikomos abipusės importo preferencijos su šiomis šalimis:

Alžyras, Albanija, Bosnija ir Hercegovina, Čilė, Egiptas, Farerų salos, Islandija, Norvegija, Lichtenšteinas, Izraelis, Jordanija, Juodkalnija, Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija (FYROM), Kroatija, Libanas, Marokas, Meksika, Pietų Afrikos Respublika, Seuta ir Melilija, Serbija, Sirija, Šveicarija, Tunisas, Turkija (SS ex 26, ex 27, 72, 73 skirsniai ir perdirbti žemės ūkio produktai), Vakarų Krantas ir Gazos ruožas, CARIFORUM valstybės (Antigva ir Barbuda, Bahamos, Barbadosas, Belizas, Dominika, Dominikos Respublika, Grenada, Gajana, Jamaika, Sent Kristoferis ir Nevis, Sent Lusija, Sent Vinsentas ir Grenadinai, Surinamas ir Trinidadas ir Tobagas), Korėjos Respublika, Rytų ir Pietų Afrikos valstybės (Mauricijus, Madagaskaras, Seišeliai, Zimbabvė)

Šalys ir teritorijos, kurioms ES taiko vienašalę preferencijų sistemą – BPS:

- Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno šalys (Botsvana, Burundis, Dramblio Kaulo Krantas, Fidžis, Gana, Haitis, Kamerūnas, Kenija, Komorai, Lesotas, Mozambikas, Namibija, Papua Naujoji Gvinėja, Ruanda, Svazilandas, Tanzanija, Uganda, Zambija);
- Kosovas, Moldovos Respublika;
- Užjūrio šalys ir teritorijos

Šaltinis: Prekių kilmė ir muitų sąjungos, p. 1. http://www.cust.lt/mport/failai/verslui/tarifinis_reguliavimas/prekiu_kilme/prekiu_kilme_08_10.pdf [žiūrėta 2011 10 09]

**ES PREFERENCINĖS PREKYBOS DALIS BENDROJE ES IMPORTO IR EKSPORTO
APIMTYJE**

Regionai ir Laisvos prekybos sutarčių (LPS) statusas		Pramoninės prekės		Žemės ūkio produktai	
		Importas %	Eksportas %	Importas %	Eksportas %
Veikiančios LPS		22,3	27,7	24,3	29,1
Čilė, Meksika, PAR	LPS	2,5	3,4	5,7	2,2
Andora, San Marinas, Turkija, Islandija, Norvegija, Šveicarija, Lichtenšteinas	ELPA, Muitų sąjunga	14,6	15,9	11,6	14,6
Karibų šalys AKR	EPA ¹	0,3	0,3	1,0	0,6
Alžyras, Egiptas, Izraelis, Jordanija, Libanas, Tunisas, Palestinos teritorija	Viduržemio jūros šalių LPS	4,0	5,9	4,5	7,9
Albanija, Bosnija ir Hercegovina, Kroatija, bjr Makedonija, Juodkalnija, Serbija	Stabilizacijos ir asociacijos sutartis VB	0,9	2,2	1,5	3,7
Sudarytos, rengiamos ar planuojamos LPS, bet dar netaikomos		21,8	25,6	56,2	26,2
Bolivija, Ekvadoras, Peru, Kolumbija,	Andų Bendrija	0,4	0,6	5,3	0,4
Brunėjus, Indonezija, Malaizija, Filipinai, Singapūras, Tailandas, Vietnamas	ASEAN	5,4	4,6	9,8	4,2
Kosta Rika, Salvadoras, Hondūras, Nikaragva, Panama	Centrinė Amerika	0,2	0,4	2,8	0,4
Bahreinas, Kuveitas, Omanas, Kataras, Saudo Arabija, JAE	Persų įlankos Tarybos šalys	2,0	5,3	0,3	5,1
Argentina, Brazilija, Paragvajus, Urugvajus	MERCOSUR	1,5	2,5	20,9	1,5
Armėnija, Azerbaidžanas, Kanada, Gruzija, Indija, Korėja, Libija, Moldova, Sirija, Ukraina	Kitos LPS	10,0	9,1	7,2	8,0
AKR be Karibų šalių	EPA	2,3	3,2	10,5	6,6
Šalys, kurioms LPS netaikomos		55,8	46,7	19,5	44,7
Australija, Kinija, Japonija, Naujoji Zelandija, Rusija, JAV	Didžiausi prekybos partneriai	50,3	38,3	16,6	35,8
Kitos 70 šalių		5,5	8,1	2,9	8,9

¹Šaltinis: Trade, Growth and World Affairs. Trade Policy as Core Component of the EU's 2020 Strategy. European Commission, Trade. Com (2010) 612

EUR.1 JUDĖJIMO SERTIFIKATAS

JUDĖJIMO SERTIFIKATAS			
1. Eksportuotojas (Pavadinimas, adresas, šalis)	EUR. 1 Nr. A 000.00		
	Peržiūrėkite pastabas kitoje lapo pusėje prieš pildydami šią formą		
3. Gavėjas (Pavadinimas, adresas, šalis) (Nebūtina)	2. Sertifikatas naudojamas preferencinėje prekyboje tarp		
 ir (rašyti atitinkamas šalis, šalių grupes arba teritorijas)		
6. Transportas (Nebūtina)	4. Prekių kilmės šalis, šalių grupė arba teritorija	5. Paskirties šalis, šalių grupė arba teritorija	
	7. Pastabos		
8. Įrašo eilės numeris; pakuotės žymos; vietų skaičius ir rūšis (!); prekių aprašymas		9. Bruto masė (kg) arba kitas matas (litrai, m ³ ir pan.)	10. Sąs-kaitos faktūros (Nebūtina)
11. MUTINĖS PATVIRTINIMAS Deklaracija patvirtinta Eksporto dokumentas (?) Forma Nr. Muitinės įstaiga Išduodanti šalis Data (Parašas)		12. EKSPORTUOTOJO DEKLARACIJA Aš, žemiau pasirašęs, deklaruoju, kad aukščiau aprašytos prekės atitinka sertifikato išdavimo sąlygas. (Parašas)	

(!) Jeigu prekės nesupakuotos, atitinkamai pažymėkite daiktų skaičių ar būklę (forma).

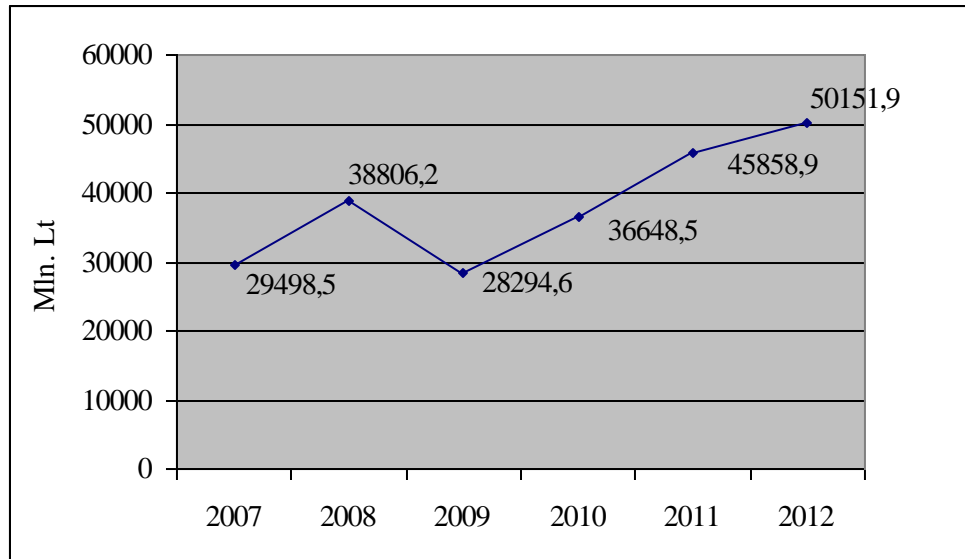
(?) Pildykite jeigu nurodyta eksporto šalies taisyklėse.

EUR.1 judėjimo sertifikato tęsinys kitame puslapyje

<p>13. PRAŠYMAS PATIKRINTI, kam:</p>	<p>14. PATIKRINIMO REZULTATAS</p>
<p>Prašome patikrinti šio sertifikato autentiškumą ir tikslumą</p> <p>..... (Vieta ir data)</p> <p>Antspaudas</p> <p>..... (Parašas)</p>	<p>Atliktas patikrinimas rodo, kad šis sertifikatas ⁽¹⁾</p> <p>☐ išduotas nurodytoje muitinės įstaigoje ir jame pateikta informacija yra tiksli.</p> <p>☐ neatitinka autentiškumo ir tikslumo reikalavimų (žr. pridedamas pastabas).</p> <p>..... (Vieta ir data)</p> <p>Antspaudas</p> <p>..... (Parašas)</p> <p>⁽¹⁾ Įrašykite X atitinkamame langelyje</p>

Šaltinis: 1993 m. liepos 2 d. Komisijos Reglamentas (EEB) Nr. 2454/93 išdėstantis Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas // OL L 253, 1993, 17 priedas. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:02:06:31993R2454:LT:PDF> [žiūrėta 2011 11 02]

LIETUVIŠKOS KILMĖS PREKIŲ EKSPORTAS 2007 – 2012 M.

Šaltinis: Lietuviškos kilmės prekių eksportas. Požymiai: administracinė teritorija, metai (1997 -> 2012).
<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1024> [žiūrėta 2013 01 09]

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2013 - 04 - 12

Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),

Ekonomikos ir finansų valdymo fakulteto, Ekonomikos ir verslo instituto, Teisė ir muitinės bei mokesčių institucijos veikla

(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

Studentas (-ė) Aušra Radavičiūtė,
(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

(parašas)

Aušra Radavičiūtė
(vardas, pavardė)